

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

DOĞU ASYA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Journal of East Asian Studies in Türkiye

Yıl/Year/4
Sayı/Issue/7

Uluslararası hakemli dergi yılda iki sayı yayımlanır
International peer reviewed journal, Biannual

Bahar/Spring 2021

DAAD Bahar/Spring 2021

DAAD

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi
Journal of East Asian Studies in Türkiye
土耳其东亚研究学刊

Bahar/Spring 2021

Uluslararası Hakemli Dergi
International Peer Reviewed Journal

Yılda iki sayı yayımlanır/Biannual

Ankara-Türkiye

DAAD Bahar/Spring 2021

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi

Yıl/Year/4
Sayı/Issue/7
Ocak 2021

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

Kurucu/Founder

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK

Yayın Yönetmeni/Editor in Chief

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK

Yazı İşleri Müdürü/Editorial Assistant

Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ

Arş. Gör. Taner SABANCI

İngilizce Editörü/English Editor

Dr. Emrah ŞAHİN

Dergi Sekreteryası/Sekretariat of the Journal

Emre KARTAL

Haberleşme adresi: İlk Yerleşim Mahallesi, 1936. Cadde, No.64/B16,
Yenimahalle, Ankara, Türkiye.

E-Posta: editor@daadtr.com, 2017daad@gmail.com, kamucam13@gmail.com

Doğu Asya Araştırmaları Uluslararası hakemli bir dergidir. Altı ayda bir yayımlanır.
Dergide yayımlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazılar yayıncının izni
olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz. Yazıların
yayımlanıp, yayımlanmamasından yayın kurulu sorumludur.

Yayın-Editörler Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK

Prof. Dr. Ali Merthan DÜNDAR

Prof. Dr. Mahmut Ertan GÖKMEN

Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ

Danışma Kurulu /Advisor Board

Prof. Dr. Ablet Kamalov (Turan Üniversitesi, Kazakistan)

Prof. Dr. Chong Jin OH (Hankuk University of Foreign Studies,
Güney Kore)

Prof. Dr. İbrahim Maraş, (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Luo Shujie (Guangxi Üniversitesi, ÇHC)

Prof. Dr. Mehmet Akif Okur (Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Misawa Nobuo (Tokyo Toyu University, Japonya)

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu (Hacettepe Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Saadettin Gömeç (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Bülent GÜL (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Zhang Mingxin (Minzu University of China, ÇHC)

Prof. Dr. Zhou Shaoqing (Chinese Social Science Academy)

Doç. Dr. Alessandra Cappeletti (Xian Jiaotong Liverpool
University, Çin)

Doç. Dr. Gürhan Kirilen (Ankara Üniversitesi)

Doç. Dr. Sezgin Kaya (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Anna Hayes (James Cook University, Avustralya)

Dr. Hidayet Sıddıkoğlu (Hiroshima University, Japonya)

Bu Sayının Hakemleri/Reviewers for This Volume

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK (Ankara Hacı Bayram Veli Üni.)

Prof. Dr. Ali Merthan DÜNDAR (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Alimcan İNAYET (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Bülent GÜL (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Ertan GÖKMEN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Akif Okur (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Soyalp TAMÇELİK (Ankara Hacı Bayram Veli Üni.)

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Ankara Hacı Bayram Veli Üni.)

Doç. Dr. Arif BAĞBAŞLIOĞLU (Çanakkale Onsekiz Mart Üni.)

Doç. Dr. Mehmet ÖZAY (İbn Haldun Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ ÖZDAŞLI (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üni.)

Dr. Öğr. Üyesi Sezgin MERCAN (Başkent Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÇELİK (Ankara Sosyal Bilimler Üni.)

Tarandığı İndeksler / Indexing

DergiPark
AKADEMİK

ASOS
indeks

İçindekiler/Contents

Abdürreşit Celil KARLUK

Takdim/Editorial

Araştırma Makaleleri/Research Article

Fatih Bilal GÖKPINAR

Ekonomik Kalkınmadan Ekolojik Felaketlere: Çin'in Kuşak-Yol
İnisiyatifinin Merkezi Asya'ya Olası Çevresel Etkileri 1-19

From Economic Development to Ecological Disaster: Possible
Environmental Consequences of China's Belt-Road Initiative on
Central Asia

Kubilay ATİK

Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti 20-34
Policy of the Mongols Towards South East Asian States

Chong Jin OH

Turkish and Turkic Studies in Korea: Focusing on the Academic
Institutions and Scholars in Korea 35-58

Kore'deki Akademik Kurumlar ve Araştırmacılar Odağında Kore'de
Türklük ve Türk Dünyası Araştırmaları

Yunus Emre ARMAĞAN

Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve
Natuna Adaları Politikaları 59-81

Maritime Security and China's Impact: Indonesia's Policies Towards
the South China Sea and The Natuna Islands

Adam TURAN

As China Shapes Power and Discourse in The Indo-Pacific, How Can
Australia Reinforce A Regional Rules-Based Order? 82-95

Çin, Hint-Pasifik'te Güç ve Söylem Şekillendirirken, Avustralya
Bölgesel Kurallara Dayalı Düzeni Nasıl Güçlendirebilir?

Değerlendirme Makalesi/ Review Article

Abdürreşit Celil KARLUK

Vietnam'ın Çin ile İlişkileri: Aşk ve Nefret 96-103
Vietnam's China Relations: Love and Hate

Bölge Uzmanı ile Söyleşi / Interview with Regional Expert

Seriye SEZEN / Konuşan: Haşim KARA

104-118

Yayın Tanıtımı / Book Review

Oktay G. BANBAL: Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma – Kore Savaşı

119-125

Yayın Şartları, İlkeleri ve Yazım Kuralları

126-132

TAKDİM

Değerli Okuyucular,

Türkiye’de disiplinler arası bakış ile Doğu Asya araştırmaları alanında (Çin/Japonya/Kore/Moğolistan/Tayvan kültürü, dil edebiyatı, siyasi tarihi, ekonomisi, sosyolojisi, felsefesi, inanç sistemleri, dış politikası, güvenlik ve etnik/azınlıklar sorunu vb.) yapılan akademik çalışmalarını bilim dünyasına ve kamuoyuna duyurmayı amaçlayan *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi* (DAAD), yedinci sayısını sizlerin istifadesine sunmanın mutluluğunu yaşıyor.

DAAD, ülkemizdeki Doğu Asya araştırmaları alanında bilgi üreten bilim insanlarına akademik etkileşim alanı yaratmak, birikimlerini alan uzmanları ile paylaşmak, yeni nesil bölge uzmanlarının daha geniş donanım ile yetişmesine katkı sağlamak amacı ile çıktığı yola devam etmektedir. Dergimize gönderilen yazılar, bölge uzmanı editörleri tarafından incelendikten sonra uzman hakemlere gönderilmek sureti ile ciddi hakemlik sürecinden geçirilmektedir. Bu sayımızda bazı makaleler hakemler tarafından reddedilmiş, bazı makalelerden ise yoğun düzeltme istenmiştir. Yedinci sayımızda, yoğun hakem değerlendirmelerinden geçen sosyal bilimlerin farklı alanlarında birbirinden kıymetli beş araştırma makalesi, bir değerlendirme makalesi ve bir alan uzmanı ile yapılmış derinlemesine söyleşi ile bir kitap tanıtım yazısına yer vermiş bulunmaktayız.

DAAD editörler kurulu olarak bilimsel çalışmalarını dergimizde yayınlamak üzere gönderen, hakemlerin istek ve tavsiyelerini hassasiyetle yerine getiren tüm yazarlara teşekkür ederiz. Aynı zamanda makalelerin incelenerek değerlendirilmesi işini üstlenerek özenli eleştirileri ve değerlendirmeleriyle makalelere değer katan değerli hakemlerimize, DAAD sekreteryasını titizlikle yürüten Emre KARTAL’a, teknik desteği sağlayan Derviş Ulaşhan ERARSLAN’a teşekkür ederiz.

Yedinci sayımızda yayımlanan bilimsel çalışmaların Türkçe okurlara ve akademiye mutlaka faydalı olacağı inancıyla yeni sayımızın bilim camiasına hayırlı olmasını diliyoruz. 2021 Güz sayısında buluşmak umudu ile.

Yayın/Editörler Kurulu adına
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK
DAAD Yayın Yönetmeni

EDITORIAL

Dear Readers,

We are glad to announce of the seventh issue of Journal of East Asia Studies in Türkiye (JEAST), which aims to cover and analyze with a multidisciplinary approach a wide range of academic topics in East Asia studies, such as Chinese/Japanese/ Korean/Mongolian/Taiwanese cultures, languages and literatures, political histories, economies, sociologies, philosophies, belief systems, foreign policies, security and ethnoreligious issues.

JEAST proceeds to create an academic interaction area for scientists who produce knowledge in the field of East Asian research in Türkiye, to share their knowledge with the experts in the field, and to contribute to the development of new generation regional experts with the extensive knowledge. The manuscripts on East Asia sent to JEAAT are carefully evaluated first by field/area editors and then by reviewers in this issue, some articles have been rejected by the journal reviewer and, intense correction has been requested from some articles. In the seventh issue, we have included five valuable research articles, one review article in the different fields of social sciences, an in-depth interview conducted with a field expert, and a book review paper, which have undergone intensive peer review.

As the editorial board of the DAAD, we are thankful to all the authors who submitted their scientific studies to be published in our journal and meticulously accomplished the requests and recommendations of the journal reviewers. At the same time, we would like to thank our precious journal reviewers who undertake the task of reviewing and evaluating the articles and add value to the articles with their attentive criticism and evaluations, and Emre KARTAL who meticulously conducted the DAAD secretariat and as well as Derviş Ulaşhan ERARSLAN who provided the technical support.

We hope that the academic works presented in the seventh issue will provide tremendous benefit for the Turkish and international readers, and the scientific community. With the hope to meet you in the Fall issue of 2021.

On behalf of the Editorial Board
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK
Editor in Chief of JEAAT

Ekonomik Kalkınmadan Ekolojik Felaketlere: Çin'in Kuşak-Yol İnisiyatifinin Merkezi Asya'ya Olası Çevresel Etkileri

Fatih Bilal GÖKPINAR*

Öz: Bu çalışmanın amacı, Merkezi Asya'daki su sorunlarını Aral Gölü'nün çölleşme süreci üzerinden açıklamak, bunun yanında Çin'in girişimleriyle ortaya çıkan Kuşak Yol projesinin bölgedeki ekolojik sorunları daha da derinleştirme riski taşıdığını, Yeşil Teori'nin perspektifiyle ortaya koymaktır. Bu amaçla, çalışmanın ilk bölümünde Yeşil teori ve temel varsayımları üzerinde durulacaktır. Yeşil teorinin ekonomik ve siyasi olarak üzerinde durduğu temel prensipler açıklanarak, Merkezi Asya'daki çevre sorunlarının bu teorik perspektifle analiz edilmesinin önü açılacaktır. Ardından, Sovyetler Birliği'nin ekonomik büyümeyi amaçlayan devlet merkezli politikaları sonucunda Merkezi Asya'da ortaya çıkan ekolojik problemlere yer verilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, bir başka ekonomik büyüme ve devlet merkezli proje olan Çin'in Kuşak-Yol projesi temel prensipleriyle açıklanacak, projenin ekonomik büyümeyi sağlarken sebep olabileceği ekolojik felaketlere değinilecektir. Sonuç olarak, geçmişte Sovyetler Birliği'nin bölgenin ekolojik güvenliğine verdiği onarılması imkânsız tahribatın, günümüzde de Çin'in başrolünde olduğu bir ekonomik proje sonucunda tekrarlanabileceği sonucuna varılacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Yeşil Teori, Aral Gölü, Su Sorunları, Kuşak-Yol Projesi, Çin*

From Economic Development to Ecological Disaster: Possible Environmental Consequences of China's Belt-Road Initiative on Central Asia

Abstract: The aim of this study is to analyze the draining of the Aral Sea and failed international cooperation efforts within the context of the Green Theory. Moreover, the study also aims to reveal that the Belt and the Road Initiative, led by China, can deepen the region's ecological problems in the upcoming years. For this purpose, Green Political Theory and its basic assumptions will be examined in the first chapter. Explaining the green theory's main pillars will help us understand

*Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora öğrencisi.
E-Posta: fbgokpinar@uludag.edu.tr; Gönderim Tarihi: 05 Ocak 2021, Kabul Tarihi: 10 Ocak 2021

Central Asia's environmental problems from an ecological perspective. Then, the reasons for the draining of the Aral Sea and the damaging effects of state-based policies will be set forth. In the following chapter, China's Belt-Road project, which is another economic growth and state-centered project, will be explained with its fundamental principles, and the ecological disasters that the project may cause will be mentioned. As a result, it will be concluded that the irreparable ecological damage inflicted by the Soviet Union can be replicated as a result of the Belt and the Road Initiative of China.

Keywords: *Aral Sea, Green Theory, Water Scarcity, BRI, China*

Giriş

Dünyada yaşamın temelini oluşturan tatlı su kaynakları gerek küresel ısınma gerekse aşırı veya yanlış kullanım sonucunda hızla tükenmekte ve birçok insan ve diğer canlı formlarının doğal habitatları yaşamı destekleyemeyecek duruma gelmektedir. Günümüzde 1 milyardan fazla insanın suya erişim sorunu yaşadığı, BM'nin yaptığı araştırmalarda ortaya konmuş durumdadır (<https://www.un.org>). Bu sayının 2050 yılına kadar en az iki kat artması beklenmektedir. Su kaynaklarındaki azalma, aynı zamanda gıda kıtlığı, tarımsal üretim gibi birçok farklı alanı da tetiklemekte ve bu sorunlar daha büyük krizler de yaratabilmektedir. Ayrıca su kıtlığının yaşandığı bölgelerde ekonomik kriz, iç savaş ve toplu göçlerin tetikleniyor olması, sorunu bir kat daha önemli kılmaktadır.

Devletlerin aksine doğal su kaynaklarının politik sınırları takip etmiyor oluşu, bu sorunlara uluslararası bir boyut da katabilmektedir. Bu durumlarda, devletlerin birbirleriyle olan ilişkileri, su sorunlarının çözümünde daha da önemli bir hal almaktadır. Ancak ulusal düzeyde de uluslararası düzeyde de olsa, temel olarak su sorunlarının ortaya çıkış sebepleri birbirlerine oldukça benzerlik göstermekte, ancak birçok devletin çözüme birlikte ulaşmaya çalıştıkları durumda çözüm stratejileri farklılaşmaktadır.

Su sorunlarının günümüzde en çok yaşandığı bölgelerden bir tanesi Merkezi Asya'dır. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası bölgede kurulan devletler, ulus inşası, kurumsallaşma gibi problemlerin yanında, daha önce bir devlet içi problem olan, ancak mevcut durumda uluslararası bir mahiyet kazanan su sorunlarıyla da baş başa kalmışlardır. 1960'lı yıllardan itibaren Sovyetler

Birliği'nin öncülüğünde bölgenin temel su kaynaklarının son derece bilinçsizce kullanılması ve bölge ülkelerinin üretim kapasitelerini artırmak adına uygulanan politikalar, bölgeyi su fakiri bir bölgeye dönüştürmüştür (Sorrel, 2016: 98). Bu sorunların en önemlilerinden bir tanesi de Aral Gölü'nün kurumasıdır. 1960'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin, silah üretimi ve tekstil alanında üretim kapasitesini artırmak adına Özbekistan ve çevresini bir pamuk cennetine dönüştürmek adına geliştirdiği projeler sonucu, Aral Gölü'nü besleyen ve bölgenin iki temel su kaynağı olan Seyhun ve Ceyhun nehirlerinin rotaları değiştirilmiştir. Aral Gölü'nü besleyen bu iki nehrin yollarının değişmesi sonucunda Aral Gölü günbegün daha fazla kurumuş, nitekim günümüzde yerini büyük ölçüde kurak çöl arazilerine bırakmıştır. Bu durum bölgenin doğal dengesinin bozulmasına, birçok canlının neslinin tükenmesine, bölge insanların kıtlıkla boğuşmasına, dünyaya engelli olarak gelen çocuk oranının artmasına, zorunlu göçlere ve daha birçok soruna sebep olmuştur (Bennion-Richard, 2007: 1105-1106). Bölgenin yeni devletleri bu sorunu çözmek adına birçok uluslararası işbirliği çabasında bulunmuş ancak bu çabalar olumlu sonuçlar vermemiştir. Devletlerin bu çevresel sorunu çözmekten ziyade kendi çıkarlarını korumaya yönelik bir anlayışla geliştirdikleri politikalar, sonuç olarak Aral Gölü'nün çölleşmekten kurtarılmasına engel olmuştur.

Merkezi Asya'da ekolojik güvenliği tehdit eden tehlikelerden bir tanesi de günümüzde Çin'in önderliğinde başlatılan Kuşak-Yol Girişimi'dir. Yeni inşa edilecek karayolları ve raylı taşımacılık üzerinden Çin ile Avrupa'yı birbirine bağlayarak tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırmayı amaçlayan Çin, özellikle 2010'lu yıllardan itibaren bu projeyi hayata geçirmek adına önemli girişimlerde bulunmuş, Merkezi Asya'daki tüm devletlerle önemli ekonomik anlaşmalara imza atmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik ve siyasi amaçları açısından son derece büyük bir öneme sahip olan Kuşak-Yol projesi, Merkezi Asya devletleri açısından da ekonomik olarak büyük bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde ekonomik faaliyetleri doğal kaynak rezervlerine dayanan Merkezi Asya devletleri, bu sebeple Çin'in bu girişimini büyük bir hevesle ve umutla karşılamışlardır. Ancak, tıpkı Sovyetler Birliği'nin Soğuk Savaş döneminde Aral bölgesinde uyguladığı ekonomik çıkarları ön plana alan politikalar gibi, Kuşak-Yol Projesi de ekolojik açıdan büyük bir tahribat yaratabilecek ve

orta ve uzun vadede bölgenin ekolojisine daha da büyük zarar verebilecek potansiyele sahiptir.

Buradan hareketle, devletin çıkarlarını merkezine alarak bölgenin geçmişinde büyük bir yaraya sebep olan politikaların, Kuşak-Yol Projesi ile birlikte tekrarlanma ve yeni ekolojik sorunlar yaratma tehlikesi barındırdığı, bu makalenin temel savları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bu makalenin amacı, öncelikle bölge ülkelerinin Aral Gölü politikalarında yaptıkları hataları ekomerkezci bir perspektifle açıklamak, buradan hareketle Kuşak-Yol Projesi'nin sebep olabileceği sonuçlara dikkat çekmektir.

Buradan hareketle, çalışmanın ilk bölümünde, Yeşil teorinin ekolojiyi temel alan bakış açısına yer verilecek, arkasından ekonomik büyüme ile ekolojik tahribat ilişkisi ortaya konulacaktır. Doğaya yalnızca araçsal bir anlam atfeden devlet temelli yaklaşımların, ekolojik güvenliğin üzerindeki asıl tehdit olduğu ve bu sorunun çözümünün devletlerin merkezinde olduğu bir yapıyla sağlanmasının mümkün olmadığı, Yeşil teorinin perspektifi ile ortaya konulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Aral Gölü'nün kuruma süreci ve bunun oluşturduğu sorunlar, ayrıca devletlerin Aral Gölü'nü kurtarmak için sarf ettikleri çabalar, tarihsel sırasıyla ele alınacaktır. Son olarak ise, Çin'in önderliğinde neredeyse tüm Merkezi Asya'nın geleceğinde önemli bir rol oynayacak olan Kuşak-Yol projesi ve sebep olabileceği ekolojik sorunlar, Yeşil perspektifle incelenecektir. Bu sayede, Sovyetler Birliği döneminde uygulanan ve ekolojik güvenliği sağlayamayan politikaların, Kuşak-Yol Projesi ile beraber tekrar edilme ihtimali ve projenin bölgeye getireceği riskler ortaya konmuş olacaktır.

Çevresel Bozulmalar ve Yeşil Teori

İnsan ile doğa arasındaki ilişki, ilk çağ toplumlarından beri siyaset biliminin ve felsefenin de önde gelen konularından bir tanesi olmuştur. Sanayi devrimi sonrası yükselen üretim ve tüketim, doğa ile insan arasındaki ilişkinin seyrini değiştirmiş, doğaya yüklenen anlamın daha fazla araçsallaşmasına sebep olmuştur. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası aşırı derecede artan nüfus ve üretim/tüketim sonucunda, karbon salınımı giderek artmış ve havada biriken metan gazlarının etkisi sonucunda küresel ısınma ortaya çıkmıştır. Küresel ısınmaya bağlı olarak meydana gelen iklim değişiklikleri, çölleşme, artan doğal afetler ve su kaynaklarının kuruması gibi

sorunlar, uluslararası ilişkilerin de gündemine oturmuş ve devletler bu sorunlara çözüm bulmak için ortak çalışmalar yapmaya başlamıştır. 1972 yılında Stockholm Konferansı ile başlayan uluslararası görüşmeler, günümüze kadar birçok anlaşmayı da içerecek şekilde devam etmiştir. Bu çabalar genel anlamda devletlerin girişimleriyle ekolojik sorunların üstesinden gelmeyi amaçlayan çabalar olmuş, genel anlamda etik bir sorgulamayı içermemişlerdir.

1970'li yılların sonlarında Avrupa'nın birçok önemli sanayi kentinde asit yağmurlarının yağmaya başlaması ise, sorunun her zamanki gibi geleneksel yöntemlerle çözülemeyecek kadar derin bir sorun olduğu konusunda bir kamuoyu oluşmasını sağlamıştır. İşte bu yıllarda, doğaya atfedilen araçsal anlamın sorgulanmaya başladığı siyasi ve felsefi fikirler de yine Avrupa'da ortaya çıkmaya başlamıştır. Yeşil partilerin tüm Avrupa kamuoyunda sesini duyurmaya başladığı bu dönem, aynı zamanda Yeşil Siyasi Düşüncenin de yeşermeye başladığı dönem olmuştur. Örneğin bu yıllarda Almanya'da kurulan Yeşiller Partisi (Die Grünen) girdiği ilk seçimde parlamentoda 27 koltuk birden kazanmıştır (Richardson-Rootes, 1995: 21).

Yeşil teori, doğa ile insan arasındaki ilişkileri, devlet, ekonomi ve çevre ilişkilerini yeniden sorgulamayı amaçlayan ve eleştirel bir bakış açısıyla yeniden ele alan bir uluslararası ilişkiler teorisidir. Yeşil teorinin ne olduğunu ve hangi konumda durduğunu doğru şekilde anlamak için, öncelikle onun ne olmadığını anlamak, onu benzerlerinden ayırt etmek gerekmektedir. Yeşil teori, küresel ısınmanın da etkisiyle ortaya çıkan çevresel bozulmaların ekonomi, devlet, uluslararası yapı ve etik değerler ile olan ilişkisi üzerine eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Yeşil düşünce, bildiğimiz anlamda klasik çevrecilikten de bu yönüyle ayrılmaktadır. Ekolojik bozulmalara dikkat çekerek bu bozulmaların sebebini yönetim sorunu olarak gören ve kurumsal düzenlemelerle üstesinden gelinebileceğini iddia eden çevrecilerin aksine, yeşil düşünce, ekolojik bozulmaların temelinde yatan asıl problemin sistemin kendisi olduğunu, dolayısıyla düşünme sistemimizde ve kurumlarımızda radikal bir değişiklik yapılmaksızın, bu sorunlara çözüm geliştirmenin mümkün olmadığı üzerinde durmaktadır (Paterson, 2005: 235-236). Kısacası, Yeşil düşünceye göre sorunun kaynağı, doğaya araçsal bir anlam yükleyen ve onu kendi başına bir

değer olarak kabul etmeyen sistemin kendisidir. İnsan-merkezci düşüncelerin geliştireceği çözümler de bu sebeple her zaman eksik kalacak ve nihai çözüme kavuşmayacaktır.

Dolayısıyla, Yeşil Teori'nin insan merkezli (antroposentrik) bir bakış açısı yerine eko-merkezci bir bakış açısını öneriyor olması, onu diğer tüm siyasi düşüncelerden ayıran en önemli özelliğidir. Eko-merkezci bakış açısına göre, insanlar için bir önem atfedip etmemesi bir kenara bırakılarak, tüm canlılar ve doğanın kendisi, kendi başına bir değer ifade etmektedir (Paterson, 2005: 237). Bu değer, doğanın insana sağlamış olduğu faydanın ötesinde bir değerli olma durumudur. Bu ön kabulden hareketle, insanın doğanın merkezinde konumlandırıldığı siyasi düşünceler ve politik hareketler, ekolojinin geleceğini ve bekasını hiçbir zaman gündemlerinin merkezine oturtmamaktadır. Bu da, ekolojik sorunların önüne geçilememesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Yeşil teorinin eko-merkezcilikten sonra en önde gelen ikinci temel argümanı büyümenin sınırları argümanıdır. Bu tez temelde Meadows ve arkadaşlarının 1972 yılında Roma Kulübü için hazırlamış oldukları Büyümenin Sınırları tezine dayanmaktadır (Meadows vd. 1972). Bu teze göre, doğal kaynakların sınırlı olduğu bir evrende, nüfusun ve ekonomik büyümenin devamlı olarak artması mümkün değildir. Nüfus artışı ve ekonomik büyümenin aynı şekilde devam etmesi, doğal kaynakların sınırlarına yüz yıl içerisinde ulaşılacağı anlamına gelmektedir ve bu da dünyanın sonunun geleceği çıkarımına varmaktadır. Dolayısıyla, ekonomik büyüme ve nüfus artışı bu şekilde artarak devam etmemelidir. Buradan hareketle Yeşil teori de, ekonomik çıkarlar için insanın doğayı sınırsız olarak kullanmasının, etik sorunların yanında, pratikte de mümkün olmadığı sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak, bu iki argüman, eko-merkezcilik ve büyümenin sınırları tezleri birleştirildiğinde, Yeşil teorinin de çatısını oluşturmaktadır.

Ekolojiyi merkeze almak yerine insanı merkeze alan politik sistemlerin oluşturduğu en tahrip edici yapılardan biri de devlet merkezli sistemlerdir. Yeşil teoriye göre, devletin merkezde olduğu bir yapı, her zaman kendi çıkarlarını doğanın çıkarları karşısında üstün tutacak, olabildiğince fazla ekonomik büyüme ile kendi nispi gücünü artırma peşine düşecektir. Bu da, ekolojinin büyük zarara uğraması anlamına gelmektedir. Liberal yahut komünist olsun, yeşil teoriye göre tüm devlet merkezli yapıların amaçları üretim

araçlarını kontrol altına alarak üretimi olabildiğince artırmak ve kendisini güçlendirmektir. Bu da ekolojiye zarar vererek devletlerin de sonunun kendi kendilerine hazırlanması anlamına gelmektedir.

Buradan hareketle Yeşil Teori, devletlerin merkezinde olduğu uluslararası yapıların ve örgütlerin, radikal bir değişime uğramadıkça ekolojik sorunları çözmesinin mümkün olmadığı sonucunu çıkarmaktadır. Bu sorunlardan bir tanesi de, küresel ısınmaya bağlı olarak su kaynaklarının kurumasıdır. Devletler, su sorunlarını çözmek için bir araya geldiklerinde, öncelikli olarak ekosistemin, ekosistem içerisinde yaşayan canlıların bekasını düşünmek yerine, ekosistem üzerindeki kendi çıkarlarını korumaya yönelmektedir. Bu da sorunun temel kaynağından sapılması anlamına gelmekte, yeşil teorinin bütüncül bakış açısına sahip olunamadığı için de sorunların çözülememesine sebep olmaktadır. Bu sorunların ortaya çıkışlarına bakıldığı zaman da, yine devletlerin uyguladığı yanlış politikalar göze çarpmaktadır. Sorunu ortaya çıkaran kurumlardan ve siyasal yapılardan, aynı sorunları çözmelerini beklemek gerçekçi görünmemektedir.

Çalışmanın bir sonraki bölümünde, yukarıda bahsedilen su sorunlarının bir örneği olan Aral Gölü'nün kuruması sorunu ele alınacaktır. Aral Gölü'nü kurumaya götüren süreç tarihsel olarak incelendikten sonra, vakanın Yeşil Teori'nin varsayımları ile olan uyumu ortaya konulacaktır.

Aral Gölü Sorunu

Aral Gölü, ya da Aral Denizi, günümüzde Güneyinde Özbekistan, kuzeyinde ise Kazakistan'ın bulunduğu, bölgenin en büyük geçim kaynaklarından da bir tanesi olan Asya'nın Hazar Denizi'nden sonra en büyük ikinci, dünyanın ise en büyük dördüncü gölüdür. Her ne kadar deniz olarak adlandırılrsa da okyanusa açılmadığı için aslında Aral bir göl statüsündedir. Aral Gölü ve çevresi, yüzyıllar boyunca bölgenin tahıl ambarı olma görevini üstlenmiş, aynı zamanda balıkçılık açısından da yine bölgenin en önemli ekonomik kaynaklarından bir tanesini oluşturmuştur. 1950'li yıllarda Aral Gölü'nde yapılan balıkçılığın tüm Sovyetler Birliği balıkçılık ekonomisinin üçte birini oluşturacak kadar büyük olduğu tespit edilmiştir.

Dünyanın en büyük dördüncü gölü olma niteliğini taşıdığı zamanlarda 68.000 km²'lik bir alanı kaplayan Aral Gölü,

günümüzde bu alanın yalnızca yüzde 10'u kadar bir kısmını kaplayacak kadar küçülmüştür. Sovyetler Birliği'nin uyguladığı yanlış politikalar sonucunda kurumaya yüz tutan Aral Gölü'nde balıkçılık faaliyetleri 1980'li yıllarda durma noktasına gelmiş, Aral Denizi'ne ait olan birçok balık türünün nesli tükenmiş, göldeki tuzluluk oranının artışı, su seviyesinin düşüşü ve kimyasal atıkların fazlalığı dolayısıyla Aral Gölü'nün kalan yüzde 10luk kısmı da yaşama elverişsiz bir duruma gelmiştir (Micklin, 2016: 5).

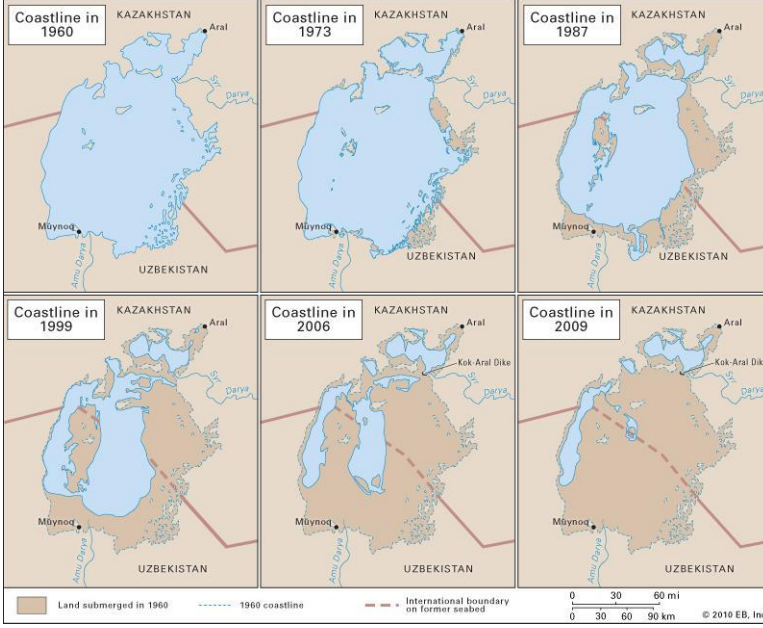
Aral Gölü'nün kuruyuş hikayesi, 1970'li yıllarda Sovyetler Birliği'nin Özbekistan ve çevresi ile ilgili geliştirdiği projelerle başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin tekstil üretimi ve silah sanayi için oldukça fazla pamuğa ihtiyaç duyması, bölgenin iki ana su kaynağı olan Ceyhun ve Seyhun nehirlerinin yolunu değiştirmesine sebep olmuştur. Doğal haliyle Aral Gölü'nü besleyen bu iki nehir, Özbekistan'daki pamuk tarlalarını sulamak için kullanılmaya başlanmış ve bu da Aral Gölü'nün seviyesinin düşmeye başlamasına sebep olmuştur. Yine bu dönemde, Sovyetler Birliği kimyasal atıklarını da Aral Gölü'ne boşaltmaya başlamıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde, Aral Gölü'nün seviyesinin düşmeye başladığı açık bir şekilde görülmüş, ancak pamuk üretimini düşürmemek adına nehirler Özbekistan tarlalarını sulamak için kullanılmaya devam edilmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasını takip eden yıllarda, Aral Gölü'nün su seviyesi iyice azalmış, gölün ortasında bulunan tepelikler ortaya çıkmaya başlamış ve Aral Gölü ikiye bölünmüştür. Kuzey ve güney olarak ikiye bölünen Aral Gölü'nün ortasında beliren tepede, Sovyetler Birliği'nin geçmişte boşalttığı kimyasal atıklar ortaya çıkarmıştır. Bu atıklar, zamanla rüzgâr yoluyla tüm bölgeye dağılmaya başlamış, bu da bölgedeki tüm canlıların sağlığını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönemde Türkmenistan ve Özbekistan'daki bebek ölüm oranları 1000'de 80'e kadar yükselmiştir (Micklin, 2010: 204). Avrupa kıtasında bebek ölüm oranlarının 1000'de 5 dolaylarında olduğu düşünüldüğünde, durumun vahameti daha da iyi anlaşılacaktır. Kısacası, Sovyetler Birliği'nin ekonomik faaliyetlerini geliştirmek ve silah üretimini artırmak adına uyguladığı politikalar, ekolojik bir felaketle sonlanmıştır.

1991 yılı sonrasında bölgede yeni kurulan devletler: Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan ve Tacikistan,

kendilerini büyük bir ekolojik trajedinin ortasında bulmuşlardır. Bu döneme kadar Sovyetler Birliği'nin iç sorunu olan Aral Denizi sorunu, bu dönemden sonra bir uluslararası sorun haline almıştır.

Tablo 1: Aral Gölü'nün yıllar içerisindeki değişimi.

Kaynak: <https://www.journalofnomads.com/aryl-sea-ship-graveyard/>

Henüz kuruluş aşamasında olan bölge devletleri, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan, 1992 yılında Ülkeler Arası Su Kaynaklarının Yönetimi, Kullanımı ve Korunmasına Yönelik İşbirliği Anlaşması imzalamışlardır. Bu anlaşma çerçevesinde, Aral Gölü ve bölgenin temel su kaynağı olan nehirlerin korunması amaçlanmıştır. Ancak ülkeler arasında işbirliğini sağlamak adına kurulan bu kuruluş ve diğer tüm ikili anlaşmalar, bölge devletlerinin kendi çıkarlarını ortak çıkarların üzerinde tutmaları sonucu başarısızlığa uğramıştır. Bunun yanı sıra Kazakistan ve Özbekistan arasındaki siyasi çekişmeler ve devletlerin ulusaltı sorunları gibi birçok sebep, devletlerin işbirliğine yaklaşmasının önüne geçmiştir (Rakhimov, 2010: 97). Devletler bu işbirliği çabaları sırasında, diğer ülkelere karşı daha fazla kazançlı çıkacakları politikalar izlemiş, bu da faydalı bir işbirliği yapılmasına engel olmuştur. Bunun yanında, enerji fakiri olan ülkeler ve su fakiri olan ülkeler, enerji ve su takası yaparak

sorunu bir başka on yıla erteleme yoluna gitmişlerdir. Bu çözüm yolu da sorunun kökenine inilmemesine ve kalıcı bir çözüm getirilememesine yol açmış, devletler işleri her zamanki yöntemlerle idare etme yolunu seçmiştir.

Sonuç olarak devletler, diğer devletlerin kendilerinden daha kazançlı çıkacakları anlaşmaları reddetme yoluna giderek, sadece kendilerinin daha karlı çıkacağı senaryoları uygulamaya almaya çaba sarf etmiş, bu da uluslararası bir işbirliğinin mümkün olamamasına sebep olmuştur. Bunun yanında devletler, su sorunlarının devletlerarasında büyük çatışmaya dönme riskinin düşük olması - en azından kısa vadede - sebebiyle, konuyu yumuşak politika konusu olarak görmüş, dolayısıyla da sorunları çözüme kavuşturmak için büyük çabalar sarf etmeyi reddetmiştir. Bu bakış açısı ile duruma yaklaşan devletler sonuç olarak, bölgede yaşayan insanların ve diğer canlıların güvenliğini ikincil görmüşler, devletin güvenliğini tehlikeye atmayacak bir konuda inisiyatif almak istememişlerdir.

Aral Gölü sorununa ekolojik güvenlik perspektifinden bakıldığında, sorunun devletlerin kısa vadeli çıkarlarından çok daha büyük önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu ekolojik felaket, uzun vadede devletlerin bekası ve güvenliği için de büyük sorun teşkil etmektedir. Bu sorunların işbirliği ile çözülüyor oluşu da, realistlerin açıkladığı gibi uluslararası politikanın anarşik yapısı ile açıklanamaz. Çünkü, Aral Gölü ve çevresinde yaratılan ekolojik sorunlar, Sovyetler Birliği döneminde bir iç sorun olarak ortaya çıkmış ve devlet içi sistemde dahi çözülememiştir. Bunun nedeni ise, devletlerin ekolojik konuları devletin egemenlik alanının yanında ikincil olarak görmesi ve kısa vadeli çıkarlarına odaklanmalarıdır. Ayrıca çevresel sorunların tamamen eko-ulusalcı bir bakış açısıyla ele alınması da sorunların çözümü için bir işbirliği yapılmasını engellemektedir (Park-Adibayeva, 2020: 18). Liberal yaklaşımlar ise, çevre sorunlarının çözülemeyişini Ortak Malların Trajedisi üzerinden açıklamaktadır. Ortak Malların Trajedisi de yine rasyonel olarak kabul edilen devletlerin merkezinde olduğu anarşik yapılarda ortaya çıkan bir sorundur. Yani sorunun kökeninde bu perspektifle bakıldığı zaman da yine devletlerin kendi çıkarlarını maksimize etme çabaları yatmaktadır. Sonuç olarak, çevresel sorunların üstesinden gelmek, ekolojinin merkeze alınmadığı yapılar ile mümkün görünmemektedir. Bu ise,

uluslararası yapıların ve devlet merkezli sistemlerin radikal şekilde sorgulanmasına olan ihtiyaca işaret etmektedir.

Merkezi Asya'da devletin merkezde olduğu ve ekonomik büyümeyi amaçlayan projelerden bir başkası da günümüzde Çin'in girişimleriyle ortaya konulan Kuşak-Yol Projesi'dir. Tıpkı Aral Gölü'nün kurummasına giden süreçte olduğu gibi, Kuşak-Yol Projesi de Merkezi Asya'ya kısa vadede ekonomik bir refah getirebilme kapasitesine sahip olmakla birlikte, orta ve uzun vadede ekolojik güvenliği tehdit eden büyük bir soruna dönüşme riski taşımaktadır. Çalışmanın sıradaki bölümünde, Çin'in Kuşak-Yol Projesinin Merkezi Asya ve ekoloji için ifade ettiği değer ortaya koyulacak, projenin yol açabileceği muhtemel ekolojik sorunlara dikkat çekilecektir.

Çin ve Kuşak-Yol Projesi

Merkezi Asya'da var olan çevresel sorunlar, su kıtlığı, tarımsal üretimdeki verimsizlik gibi sebepler, bölgenin ekonomik olarak da geri kalmasının en önemli nedenleri arasında gösterilebilir. Tüm bu kaynak sorunlarının yanı sıra, ülke nüfuslarının çok hızlı artıyor olması da, gelecek 20 yılda Merkezi Asya ülkelerinin karşı karşıya olduğu ekonomik sorunları daha da derinleştirmektedir. Tüm bu sebeplerle, Çin'in öncülüğünü yapmış olduğu Kuşak-Yol Projesi, Merkezi Asya devletleri için ekonomik bir refah kapısı olarak algılanmış ve projenin Çin Halk Cumhuriyeti yetkilileri tarafından ilk kez dile getirilmesinden itibaren bir çıkış yolu olarak addedilmiştir.

Kuşak-Yol Projesi (Belt and Road Initiative ya da kısaca BRI), Çin Halk Cumhuriyeti'nin girişimleriyle, 70 ülkede gerçekleştirilecek altyapı çalışmaları ile beraber eski İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması ve bu sayede Çin ile Roma medeniyetlerinin birbirlerine bağlanılarak ekonomik bir ağ oluşturulmasına dayanan girişimdir. Yeni İpek yolu olarak da adlandırılan bu proje, ilk kez Xi Jinping tarafından 2013 yılında Kazakistan'a yaptığı bir ziyaret sırasında dile getirilmiştir¹. Çin, bu girişimini 2049 yılına kadar tamamlamayı hedeflemektedir. Kuşak-Yol Projesinin hayata geçmesiyle, Merkezi Asya ülkelerinin Avrupa ile Çin'i birbirlerine bağlayan bir köprü görevi görecek olması;

¹ Çin Dışişleri Bakanlığı ağ sayfası: <https://www.fmprc.gov.cn/> Erişim, 05 Ocak 2021.

bölgedeki altyapı yatırımlarının gelişmesi, ulaşım alanında kara yolları ve tren yolları üzerinde büyük yatırımlar yapılması, kısacası bölgenin bu proje için bir koridor görevi görerek büyük ekonomik kazanımlar elde etmesi anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte Kuşak-Yol Projesi'nin, Merkezi Asya ülkelerinin ekonomik beklentilere fazla odaklanmaları neticesinde yeterince konuşulmayan farklı potansiyel sonuçları da bulunmaktadır. Bu denli yüklü bir ekonomik büyümenin bölgeye sağlayacağı ekonomik imkanların yanında, çevresel bozulmalar ve ekolojik felaketleri de beraberinde getirme ihtimali oldukça yüksek bir olasılıktır. Hali hazırda ekolojik olarak son derece kırılgan olan ve günümüzde dahi su kıtlığı, hava kirliliği, çevresel göç gibi önemli ekolojik sorunlarla yüzleşmekte olan bölge ülkeleri, hızlı bir ekonomik büyüme sonucunda ekolojik olarak daha kırılgan hale gelme tehlikesiyle karşı karşıyadır. (Howard-Howard, 2016: 2). Kuşak-Yol Projesi'nin ekonomik başarısının, orta ve uzun vadede yaratacağı çevresel problemler göz önünde bulundurulmadığı takdirde, Aral Gölü ve çevresinde yaşanan ekolojik sorunlar, Merkezi Asya'nın da birçok bölgesinde tekerrür edebilir. Tarihte tüm ekonomik büyüme politikalarının olduğu gibi, Kuşak-Yol Projesi de üretim kapasiteleri artırmak adına insan ile doğa arasında olan ilişkiyi insanın lehine bozma, dolayısıyla orta ve uzun vadede insanlığın kendisine de zarar verecek olan bir ekolojik yıkımı getirme potansiyeli taşımaktadır. Özellikle yerelliğin yerini küreselleşmenin almaya başladığı son yüzyılda, ekonomik verimin artırılmasının her zaman ekolojik dengenin bozulmasıyla sonuçlanmış olması, Kuşak-Yol projesinin zaten hali hazırda ekolojik olarak kırılgan olan bölgeyi daha da tehlikeli risklerle başa bırakabilme kapasitesine sahip olduğunu da göstermektedir.

Kuşak-Yol Projesi'nin bölgede sebep olabileceği en önemli problemlerden bir tanesi, bölgenin su sorunlarıdır. Mevcut durumda dahi su fakiri olan Merkezi Asya bölgesi, kısıtlı su kaynaklarının kirletilmesi ile beraber suya daha da fazla muhtaç bir ülke haline gelme tehlikesi ile karşı karşıyadır (Howard-Howard, 2016: 9).

Aral Gölü örneğinde de görüldüğü üzere, bölgedeki su sorunlarını ve anlaşmazlıkları çözmekte zaten son derece başarısız olan Merkezi Asya ülkeleri, artan ekonomik faaliyetler ile beraber

yükselecek olan su ihtiyacını da karşılayabilme kapasitesine sahip değildir (Howard-Howard, 2016: 9).

Bölgenin su sorununun daha da belirgin hale gelmesiyle beraber, zaten verimsiz olan tarımsal üretimin daha da düşmesi, bölgenin tarım ürünlerinin temininde tamamen dışarıya bağımlı hale gelmesine sebep oluşturabilecektir. Bu durum, ekonomik yapısını güçlendiren merkezi devletler için kısa vadede büyük bir sorun oluşturmuyor gibi görünmekle birlikte, bölgede yaşayan canlı türleri için de insanlar için de büyük bir felaket anlamına gelmektedir. Yaşanabilecek su ve gıda kıtlığı, ayrıca kırsal bölgelere yaşayan insanların, Kuşak-Yol projesiyle beraber gelişeceği öngörülen şehirlere toplu şekilde göç etmesini, bunun da şehirleşme sorunlarıyla beraber, yeni altyapı sorunlarını da beraberinde getirmesi mümkün görünmektedir.

Su kıtlığı ve tarımsal üretimde yaşanacak sorunların yanında, bölgede büyük bir göç akımı yaratabilecek bir diğer neden ise, Kuşak-Yol projesinin içerisinde yer alan ulaşım ağının genişletilmesi sonucunda ortaya çıkacaktır (Losos vd. 2019: 11). Kara yollarının geçtiği arazilerde yaşayan yerel halkların zorunlu olarak göçe tabi tutulması, insanları yerlerinden ettiği gibi, bin yıllardır süre gelen birçok geleneksel yaşam tarzına karşı da tehdit oluşturmaktadır. Bu da Merkezi Asya'nın kısa zamanda milyonlara ulaşan iklim mültecisi sayılarına ulaşabileceği anlamına gelmektedir. Kara yollarının yanında inşa edilecek binlerce kilometrelik tren yolları da karayollarının sebep olduğu şekilde sorunlara sebep olacaktır.

Ulaşım ağı ile beraber ortaya konulacak olan diğer projeler için de gerekli olan enerjinin, fosil yakıtlara ve kömür madenlerine yapılan yatırımlarla sağlanmasının planlanması, Kuşak-Yol projesinin oluşturabileceği yüksek karbon emisyonu oranları bakımından da ayrı bir tehlike yaratmaktadır (Gallagher vd. 2018: 35). Esasen, bu denli büyük bir yatırımın fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji ile karşılanması zaten mümkün görünmemektedir. Ancak projenin bölgeye getireceği kısa vadedeki ekonomik kazançlar devletlerin de çıkarları ile uyumlu olduğu için, büyük bir politik irade ile savunulmakta ve ekolojik ve sosyal sonuçlar göz ardı edilmektedir.

Ekolojik bozulmaların uluslararası siyasetin en önemli konularından bir tanesi haline geldiği 21. Yüzyılda, elbette trilyonlarca dolarlık bir yatırım alması beklenen Kuşak-Yol Projesi'nin çevresel etkileriyle ilgili de birçok çalışma bulunmaktadır. Çin hükümeti de bu yönde siyasi bir irade göstererek, birçok platformda, Kuşak-Yol girişiminin "yeşil" bir kuşak yol olarak hayata geçirilmesi yönündeki girişimlerinden söz etmektedir². Özellikle bölgenin çok hızlı gelen ekonomik yatırımlar karşısında çevresel olarak savunmasız kalmaması amacıyla, Çin Halk Cumhuriyeti önderliğinde birçok uluslararası denetim kurumları oluşturulmuştur. Kuşak-Yol Ekolojik ve Çevresel İşbirliği Planı ve 2017 yılında Çin ile beraber birçok ortak devletin bakanlıklarının ortak çalışmasıyla yayımlanan Yeşil Kuşak-Yol Girişimleri Rehberi, bu girişimlerden en önemlileri olarak ön plana çıkmaktadır.

Çin'in temsil etmekte olduğu bu 'yeşil' politikalar ve girişimler, uluslararası alanda da önemli bir ilgiye mahzar olmuş ve birçok çevreci kuruluş tarafından bu yönüyle destek görmüştür. Çin'in hem yatırımcı ülkeler hem de ev sahibi ülkeler için bir takım hukuki düzenlemeleri devreye sokmayı başarması, bunların yanı sıra şeffaf ve denetlenebilir bir Kuşak-Yol yol haritası oluşturulması durumunda, Yeşil bir dönüşümün sağlanabileceği yönünde çevreci görüşler dile getirilmiştir (Zhu-Song, 2018).

Ancak, çevreciler tarafından bahsedilen bu yeşil büyüme stratejileri, temel olarak Yeşil teorinin üzerinde durduğu temel politikardan çok farklıdır. Çevrecilerin bahsettikleri bu revizyonlar aslında, "sürdürülebilir kalkınma" hedeflerini işaret etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik gelişmenin dayandığı doğal kaynakların tamamen tüketilmesini önleyerek, gelecek kuşaklar için de gelişmenin ve kalkınmanın devam ettirebilmesini sağlamak üzerine kurulmuş olan çevre politikalarını adlandırmak için kullanılan bir kavramdır. Ancak sürdürülebilir kalkınma, tanımından da belli olduğu üzere, doğaya araçsal olarak bir anlam atfetmeye devam ederek geleneksel insan-merkezci felsefe ile aynı çizgide seyretmektedir. Dolayısıyla, doğa ile insan arasındaki ilişkinin bir sömürü düzeninde devam etmesine

² China's Belt and Road is 'green and clean,' says Xi, <https://www.dw.com/en/chinas-belt-and-road-is-green-and-clean-says-xi/a-48495226>, Erişim, 05 Ocak 2021.

karşı olmadığı gibi, sadece doğal kaynakların yönetimine yönelik bazı revizyonlar yapılması gerektiği görüşüne dayanır. Ancak yeşil düşünce, insan ile doğa arasındaki ilişkinin hiyerarşik olarak kurulmasına itiraz getirerek sürdürülebilir kalkınma ile en başından taban tabana zıt bir duruş sergilemektedir. Dolayısıyla, sorunların asıl sebebi olan insan merkezli düşünce sisteminin içinde çözümü aramak, en başından sorunu çözmemek anlamına gelecektir. Bugüne kadar uygulanan sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve bu hedeflerin vermiş olduğu sonuçlara bakıldığı zaman da yeşil teorinin bu iddiasının doğruluğu ortaya çıkmaktadır.

Doğal kaynakların, dolayısıyla sermayenin uluslararasılaşmasına dayanan küreselleşme de belli güç merkezleri için (bu örnekte devletler ve uluslararası şirketler) fayda getirmekle beraber, yeşil teorinin bütüncül bakış açısıyla incelendiğinde, öncelikle doğanın tahrip edildiği bölgedeki canlılar, doğal habitat, bölgede yaşayan insanlar, ardından ise tüm ekoloji için büyük bir zarar getirmektedir. Bu durumun önüne geçmenin yolu ise, temel hedef olarak ekonomik büyümeyi hedefleyen politikaları ve bu politikaların sonuçlarını radikal bir şekilde sorgulamak, güvenliğin merkezine ise ekolojiyi koymakla mümkün olacaktır.

Sonuç olarak, geçtiğimiz yüzyılda pamuk üretimini artırarak ekonomik refahı artırma planları üzerinden Merkezi Asya'da uygulanan Sovyet politikalarının doğurduğu ekolojik felakete varan sonuçlar, gelecek on yıllarda ise Çin'in ekonomik hedefleri doğrultusunda uygulamak istediği politikalar sonucunda tekrarlanma riski taşımaktadır. Ekolojinin güvenlikleştirilmesinin amaçlanmadığı tüm senaryolar, farklı ölçütlerde ekolojik sorunlar yaratma kapasitesine sahiptir. Üstelik küresel ısınmanın sonuçlarının daha çok hissedileceği ve merkezi Asya ülkeleri için de büyük sorun oluşturacağı yakın gelecekte, Kuşak-Yol girişiminin çevresel sonuçları çok daha yıkıcı olabileme potansiyeli taşımaktadır.

İnsanın ekolojinin bir birleşeninden fazlası olmadığı anlayışının bölgede yerleştirilebilmesi, ekoloji yanlısı politikalar oluşturmanın yegâne yoludur. Doğanın ve insanın çıkarları ayrıştığı zaman, günümüzde tüm dünyada var olan ve yer yüzündeki yaşamı temelden tehdit eden sömürü anlayışı hâkim olmaktadır. İçinde yaşadığımız uluslararası sistem, sorunların temel sebebi olması dolayısıyla, kendi içerisinde ekolojik sorunlara çözüm aranabilecek bir sistem değildir. Gerek Merkezi Asya

gerekse tüm dünyada yaşanmakta olan çevre sorunlarının çözümü, ancak daha az ürettiğimiz ve daha fazla eko-merkezli düşündüğümüz bir senaryoda çözüme kavuşturulabilir. Sonuç olarak anlaşılması gereken temel nokta, Rachel Carson'ın belirttiği üzere, doğanın bir parçası olan insanın, doğayla girdiği mücadele aslında kendisine karşı giriştiği bir mücadeleden başka bir şey olmadığıdır.

Sonuç

Sonuç olarak bakıldığında, Aral Gölü dünyanın en büyük dördüncü gölüyken, bugün tamamına yakınının kurumuş olduğu gözlemlenmektedir. Sovyetler Birliği döneminden itibaren uygulanan hatalı politikalar Aral Denizi'nin sonunu getirirken, kurtarılmasına yönelik çalışmaların da yanlış bir perspektifle soruna yaklaşıyor olması, sorunun çözümünün kolay olmadığı izlenimi vermektedir. Bölge ülkeleri hükümetlerinin, Aral Denizi'ni kurtarmak üzere çaba sarf eden bilim insanları hakkında "Aral hakkında makale yazan herkes, bunun yerine göle birer kova su dökse daha faydalı olurdu" şeklinde gayri ciddi yorumlarda bulunmaları, devletlerin ekolojik sorunlara olan bakışını da özetler niteliktedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından itibaren bölge ülkeleri bu sorunu çözmek için işbirliği çabalarında bulunsalar dahi, yukarıda bahsedilen gayri ciddi tavırlar, ekolojinin güvenliğinin devletlerin politikalarında yer etmemesi, çevre bilincinin bu ülkelerde son derece düşük olması gibi sebepler, Aral Denizi'nin kurtarılamaması sonucunu doğurmuştur. Aral Gölü üzerinden bölgede yaşanan çevresel sorunlardan hareketle, devletlerin kendi çıkarlarını ön plana alarak ekonomik kazanç elde etmek üzere uyguladıkları politikaların, daha büyük ekolojik sorunlar yarattığı, bunun ise hem etik açıdan hem de uzun vadeli ekonomik kazançlar açısından oldukça olumsuz etkilere sahip olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünden çıkarılabilecek en önemli sonuçlardan bir tanesi, ekolojik sorunların çözüme kavuşturulmasındaki en büyük engelin devlet merkezli sistem olduğudur. Sovyetler döneminde bir iç sorunken Aral Gölü'nün kurutulması da sorun uluslararası bir mahiyet kazandıktan sonra uluslararası çabaların başarısız olması da devletlerin merkezinde olduğu sistemlerin çevresel sorunları -gerek ulus içi gerek uluslararası olsun - çözmekte başarılı olamadığını göstermektedir.

Dolayısıyla, doğayı olabildiğince kullanarak ekonomik kazanım elde etmeye çalışan sistemlerin gerek fayda açısından gerek ise etik açıdan sorunlu olduğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Kısa vadede ekonomik kazanımlar sağladığı düşünülen devletler de uzun dönemde bu durumun olumsuz etkilerini tecrübe etmektedirler. Dolayısıyla devletlerin faydacı politikalarının da miyop bir görüşe sahip olduğunu söylemek gerekmektedir.

Merkezi Asya'daki ülkelerin ekolojik sorunlara bakışını özetleyen Aral Gölü örneğinden sonra, makalenin bir sonraki bölümünde ise yeni bir ekolojik felaket yaratma kapasitesine sahip olan Kuşak-Yol Projesi üzerinde durulmuştur. Gerek Sovyetler Birliği'nin geçtiğimiz yüzyıldaki çıkar tanımlamalarına bakıldığında, gerekse bugün Çin Halk Cumhuriyeti ve Merkezi Asya devletlerinin çıkar tanımları analiz edildiğinde, Aral'da yaşanan sorunların aynılarının, üstelik bu kez daha şiddetli şekilde Kuşak-Yol Projesi vasıtasıyla da tekrar yaşanabileceği ortaya çıkmaktadır. Çinli ve uluslararası şirketler, her ne kadar "çevreci" yöntemlere sadık kalarak bir proje oluşturdukları üzerinde dururlarsa dursunlar, asıl amacı doğayı korumak olmayan, aksine doğal kaynakları kullanarak ekonomik çıkar elde etmeyi amaçlayan bir sistemin, ekolojik sorunları da çözüme kavuşturması mümkün değildir. Bu sorunun çözümü için, gezegenin uzun vadeli sürdürülebilirliğini ön plana alan, büyüme olmayan bir ekonomi anlayışının tahsis edilmesi, ayrıca devletlerin bu denli merkezde olmadığı bir siyasi yapının oluşturulması gerekmektedir. Tüm bunlar ise, günümüzde normlaşmış birçok tabunun radikal bir şekilde sorgulanmasını gerektirmektedir.

Kaynakça

AGAYEVA, Aygöl (2017), Orta Asya'da Su Sorunu: Havzalar ve Barajlar, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi* Cilt 1, Sayı 3: 35-62.

BENNİON, Polly ve diğerleri (2007), The Impact Of Airborne Dust On Respiratory Health in Children Living in the Aral Sea Region, *International Journal of Epidemiology*, Sayı 36, Oxford University Press.

CONCA, Ken ve ERİKA Weinthal (2016), *The Oxford Handbook of Water Politics and Policy*, Oxford University Press.

DOBSON, Andrew (2008), *Green Political Thought*, Routledge, London.

Gökpınar, Ekonomik Kalkınmadan Ekolojik Felaketlere: Çin'in Kuşak-Yol İnisyatifinin...

ECKERSLEY, Robyn (2013), Green Theory, *International Relations Theories*, Tim Dunne, Milja Kurki ve Steve Smith (ed.), Oxford University Press, Oxford.

ELİZABETH Losos ve diğerleri (2019), *Reducing Environmental Risks from Belt and Road Initiative Investments in Transportation Infrastructure*, World Bank Group.

GLANTZ, Michael H. (2007), Aral Sea Basin: A Sea Dies, a Sea Also Rises. *AMBIO: A Journal of the Human Environment*, Cilt 36, Sayı 4, 323-327.

GALLAGHER, Kelly Sims & Qi Qi (2018), *Policies Governing China's Overseas Development Finance Implications for Climate Change*, Boston.

HOWARD, Ken W. F. ve Karina K. Howard (2016), The new "Silk Road Economic Belt" as a Threat to the Sustainable Management of Central Asia's Transboundary Water Resources, *Environ Earth Sci* 75:844, 1-13.

MEADOWS, Donella H. ve diğerleri (1972), *The Limits To Growth; a Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind*, Universe Books, New York.

MİCKLİN, Philip (2016), The future Aral Sea: hope and despair. *Environ Earth Sci* 75:844, 1-15.

MİCKLİN, Philip (2010), The Past, Present, and Future of Aral Sea, *Lakes & Reservoirs: Research and Management*, Vol. 15.

PARK, JeongWon Bourdais. ve Aigul Adibayeva (2020), Contestation and Collaboration for Water Resources: Comparing the Emerging Regional Water Governance of the Aral Sea, Irtysh River, and Mekong River, *Journal of Asian and African Studies*, 1-23.

PATERSON, Mathew (2005), Green Politics, *Theories of International Relations*, S. Burchill ve A. Linklater (ed.), Green Politics, New York: Palgrave Macmillan.

RAKHİMOV, Mirzokhid (2010), Internal and external dynamics of regional cooperation in Central Asia, *Journal of Eurasian Studies*, Vol. 1, 95-101.

RİCHARDSON, Dick. ve Chris Rootes (1995), *The Green Challenge*, Routledge, New York.

SORREL, Philippe (2006), *The Aral Sea: A Palaeoclimate Archive*, Doktora Tezi, Universität Potsdam

WEİNTHAL, Erika (2002), *State Making and Environmental Migration*, The MIT Press.

E-Kaynakça

DW, <https://www.dw.com/en/chinas-belt-and-road-is-green-and-clean-says-xi/a-48495226>. Erişim, 11 Ocak 2021.

Gökpınar, Ekonomik Kalkınmadan Ekolojik Felaketlere: Çin'in Kuşak-Yol İnisiyatifinin...

President Xi Jinping Delivers Important Speech and Proposes to Build a Silk Road Economic Belt with Central Asian Countries, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpfwzysiesgjtfhshzzfh_665686/t1076334.shtml. Erişim, 01 Ocak 2021.

United Nations, Global Issues, Water, <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/water/>, Erişim, 03 Ocak 2021.

ZHU, Shouqing ve SHA Song (2018), <https://www.weforum.org/agenda/2018/09/three-ways-china-can-make-the-belt-and-road-initiative-sustainable/>, Erişim, 01 Ocak 2021.

China's Belt and Road is 'green and clean,' says Xi, <https://www.dw.com/en/chinas-belt-and-road-is-green-and-clean-says-xi/a-48495226>, Erişim, 05 Ocak 2021.

Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti

Kubilay ATİK *

Öz: Moğol İmparatorluğu Cengiz Kağan'dan itibaren hızlı bir genişleme siyaseti sürdürmüş ve kısa süre içerisinde o güne dek görülen en büyük imparatorluk olmayı başarmıştır. Her ne kadar Moğol imparatorluğunun beşinci kağanı olan Kubilay döneminde bu genişleme yavaşlamış gibi görünse de aslında bu dönemde de Moğol askerî ve diplomatik seferleri devam etmiştir. Dünyada da Moğol imparatorluğu ile ilgili en az dikkat çeken alanlardan olan Moğol İmparatorluğunun Güneydoğu Asya siyaseti Türkiye'de de hemen hiç dikkat çekmemiştir. Son dönemde Moğol İmparatorluğuna ve Moğol tarihine olan ilginin artmaktadır. Ancak bu ilgi genellikle İran, Rusya, Batı Asya sahası ve Orta Asya ile sınırlı kalıp Doğu ve Güneydoğu Asya'da Moğol İmparatorluğunun faaliyetleri ne yazık ki yeterli ilgiyi görmemiştir. Bu çalışma Moğol İmparatorluğu ve Yuan hanedanının Güneydoğu Asya'daki devletlere karşı güttüğü askerî, siyasî ve ekonomik siyaseti inceleyerek açıklamayı amaçlamaktadır. Moğollar Güneydoğu Asya'da da tıpkı diğer bölgelerde olduğu gibi gerektiğinde askerî güç kullanmaktan çekinmemişlerse de Güneydoğu Asya siyasetlerini daha çok diplomatik ilişkiler şekillendirmiş, askerî seferlere diplomasi başarısız olduğunda başvurulmuştur. Ayrıca Moğol seferlerinin özellikle Hindicininde Tay kabilelerinin güneye göçü gibi kalıcı sonuçları da olmuştur. Bu çalışma temel olarak Güneydoğu Asya ve Çin kaynakları ile konu ile ilgili araştırmalara dayanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Moğollar, Yuan Hanedanı, Vietnam, Kamboçya, Malezya, Singapur, Çin, Myanmar*

Policy of the Mongols Towards South East Asian States

Abstract: The Mongol Empire pursued a vigorous expansion policy beginning with Jiggis Qaghan and succeeded in becoming the largest empire on earth to that date. Although this expansion process seemed to have subsided by the time of Khubilai, the fifth Mongol Qaghan, the military and diplomatic endeavors of the empire, in fact, continued all fronts. The South East Asia policy of the Mongols has received little attention in Turkey as well as the world academia. It is encouraging to

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Tarih Bölümü e-posta: kubilayatik@gmail.com.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7657-6645>

Gönderim Tarihi: 20 Aralık 2020, Kabul Tarihi: 25 Aralık 2020

see a recent renewal of interest on Mongol history and the Mongol Empire. However, this interest is focused on Iran, Anatolia, other parts of West and Central Asia, and the interest on Mongol conquests and empire in East and South East Asia is unfortunately rather limited in Turkey. This article aims to examine the military, diplomatic and economic policies of the Mongol Empire and the Yuan dynasty in South East Asia. Although the Mongols did not hesitate to utilize military might in South East Asia as elsewhere, their South East Asia policy was rather shaped by diplomacy. They resorted to military action when diplomacy failed. These Mongol campaigns in South East Asia had enduring affects, particularly in Indochina, such as the southward migration of the Thai tribes as well. This study was written using the Chinese and South East Asian primary sources and the secondary research on the field.

Keywords: *Mongols, Yuan Dynasty, Vietnam, Malaysia, Cambodia, Singapore, China, Myanmar*

Giriş

Moğollar her ne kadar daha ilk çağlardan itibaren Türkler ve Tunguzlar ile birlikte Doğu Asya bozkırlarının en etkili halklarından olsalar da Türkler ve Tunguzların aksine devlet kurma ve devlet idaresi konusunda 12. Yüzyıla kadar etkili olamamışlar, genellikle parçalı boylar ya da boy birlikleri halinde Türk ya da Tunguz ve bazen de Proto-Moğol Kitanlar gibi diğer grupların kurdukları devletlerin idaresi altında yaşamışlardır. Köktürk ve Uygur kağanlıklarının yıkılması Kitanlara kendi devletlerini kurma şansı vermiştir. Kitanların kurduğu Liao Devletini ise Cürçenlerin yıkması ve Kitanların yerine geçen Cürçenlerin İç Asya'dan çok Çin ile ilgilenmeleri Moğollara güçlenme fırsatı vermiştir. Cürçenlerin iç karışıklıklar nedeniyle İç Asya'da yürüttükleri böl-parçala-yönet siyasetinin kontrolünü yitirmeleri Kitanlar ve Cürçenler'den sonra Moğollara da kendi devletlerini kurlmaları için uygun ortamı sağlamıştır. Aslında Cengiz¹ Kağan'dan önce büyük dedesi Ambakay ve babası Yesügey Bahadır da Moğolları birleştirmeyi

¹ Bu yazıda, Cengiz ve Kubilay gibi dilimizde yerleşmiş isimler dışındaki Moğol özel isimleri Moğolca telaffuzlarına göre yazılacaktır. (örn.: Mengü değil Möngeke, Hülagü değil Hüleğü vs.). Bunun nedenlerinden ilki dünyadaki genel literatüre uyum sağlamak ve okuyucunun gerektiğinde diğer dillerde de ilgili kişiler hakkında araştırma yapabilmesine kolaylık sağlamaktır. Diğer neden ise, her ne kadar Türkler ile tarihsel ve kültürel yakınlıkları olup, Kubilay, Cengiz, Timuçin gibi isimler önce Türkçe'den Moğolcaya geçip daha sonra geri alınmışsa da Moğol olan şahsiyetlerin isimlerinin kendi dillerine uygun bir şekilde transkripte edilmesi uygun olacaktır.

denemişlerdi ve 12. Yüzyılın başlarından itibaren İç Asya bozkırında Kitanların bıraktığı boşluğu doldurmak için farklı gruplar mücadele halindeydi. Ancak bu mücadeleden sonunda Cengiz kağan galip çıkarak yalnız Doğu Asya'daki göçebe boyları değil tüm Avrasya bozkırındaki göçebeleri birleştirmeyi başarmıştı. Cengiz Kağanın ardılları ise Avrasya bozkırının çevresindeki yerleşik bölgeleri fethederek imparatorluğu genişletmeye başladılar. Bu genişlemede üç yerleşik bölge önemli ekonomik ve insan kaynağıyla imparatorluk için vazgeçilmezdi. Bunlar sırasıyla Çin, Orta Asya ve İran'dır. Orta Asya'nın fethi Cengiz Kağan döneminde tamamlanırken İran'ın fethi ardıllarına kalmış, Çin ise kırk yıllık bir mücadelenin sonunda beşinci Moğol Kağanı Kubilay döneminde tamamen fethedilmiştir. Çin fethedilmesinden sonra ekonomik büyüklük, nüfus ve üretim açısından imparatorluğunu geri kalanının tamamından daha büyük olduğu için kaçınılmaz olarak İmparatorluğun güç çekim merkezi haline almıştır. Nitekim Güyük Kağan'dan sonra yaşanan hanedan değişikliği ile Kağanlığın Ögedey ulusundan Toluy ulusuna geçmesi ve Toluy ulusu içerisindeki mücadelede Kubilay'ın ağabeyi Arık Böke'ye üstünlük sağlamasında da Çin'den gelen desteğin etkisi büyüktür. Moğollar Hindistan'daki Delhi Sultanlığı haricinde Asya'da Batı yönünde ilerleyerek Anadolu Selçuklu Devleti ile batıda Macaristan'a kadar gitmelerine rağmen Moğol imparatorluğunun hem Toluy ulusunun ana merkezinin Moğolistan ve Çin olması hem de Çin'in imparatorluğun temel zenginlik merkezi haline gelmesi nedeniyle Doğu Asya merkezli bir politika güdülmeye başlandı. Elbette Moğolların tamamen Doğu Asya'ya odaklandıklarını söylemek yanlış olur (Atik, 2018: 31). Nitekim hanlıklara ayrıldıktan sonra da Kağan unvanıyla en azından sözde üstünlüğünü tanıyan ve kendisiyle direk savaş halinde olmayan Altın Orda ve İlhan devletleriyle ilişkilerini Çağatay ve Ögedey ulusları ile olan savaşlara rağmen sürdürmüştür. Nitekim Kubilay Kağan'ın korumaları Kıpçak Türkleri, Alan ve Ruslardan oluşmaktaydı ki Yuan kaynakları da Altın Orda ve İlhanlı hakkında en az İran ve Rus kaynakları kadar ayrıntılı bilgiler içerir (Atik, 2016:8-13). Ancak özellikle ağabeyi Arık Böke ve amcası Ögedey'in büyük torunu Kaydu'nun Ögedey ulusunun başına geçmesinden sonra Kaydu ile uzun süren savaşlar nedeniyle Moğol birliği büyük oranda

yıpranmıştır (Biran, 2013: 47). Ayrıca kısa süreli *pax-mongolica*² sayesinde canlanan ipek yolu ticareti de Kubilay ve ardılları için önem kazanmıştır. Kaydu ve ardıllarının Orta Asya yolunu kapatması sonucunda Güneydoğu Asya, Kubilay ve ardılları için İlhanlar ve diğer bölgelerle olan iletişim kanalları ve ticaret için daha da büyük önem arz etmeye başlamıştır (Allsen 2004:27). Kitan Liao ve Tangutların kurduğu Xi Xia sonra Cürçenlerin kurduğu Jin devletleri kuzey ve batı yollarını kapatınca giderek daha fazla güneydeki limanlar üzerinden Güneydoğu Asya ülkeleriyle ticaret ve ilişkilerini arttırmış ve bir deniz ipek yolu inşa etmiştir (Aida, 1982:91). Benzer şekilde Kubilay Kağan'dan itibaren aynı zamanda Yuan imparatoru olan Moğol Kağanları da Güneydoğu Asya'da bir takım askerî, siyasî ve ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır ki özellikle Kuzey Çin'i Cürçenlere yitirdikten sonra büyük oranda denizci bir devlete dönüşen Song Hanedanının bile girişmediği denizasıırı seferlere girişmişlerdir (Lo, 2012: 85). Moğolların Güneydoğu Asya'daki Devletler ile olan ilişkileri ve deniz ipek yolunun gelişimi Moğol tarihiyle ilgili olduğu kadar Güney Doğu Asya tarihi için de önemlidir. Moğol tarihine genel yaklaşım ne yazık ki Türkiye'de de Moğolların askerî seferleri üzerine odaklanmaktadır. Genellikle Moğolların yalnızca savaştan anlayan ve çok fazla siyasî ya da idari işlerden anlamayan yabancılar olduğu görüşü biraz yumuşatılmış olarak tarih yazımında sürdürülmektedir. Oysa Moğolların Dai Viet, Champa ve diğer Hindicini ülkeleri ile olan ilişkilerinde temel hedefi yağma, yıkım ya da ganimet ve esirler elde etmek değildi. Bu yönüyle Moğolların Güneydoğu Asya politikası özel bir yere sahiptir denilebilir.

Dai Viet ve Champa

Çin'in fethi, Kore'nin Moğol sistemine dahil edilmesinden sonra Kubilay Kağan gözünü güney sınırına dikmiş ve Dai Viet Krallığı başta olmak üzere Hindicini devletlerinin de Moğollara itaat etmesini istemiştir. Ancak Japonya'dan farklı olarak Vietnam'daki Dai Viet krallığından Moğol hakimiyetini tanınmasını, gönderdiği Darugaçılara (Türkçe'de Baskak olarak da geçen bu memurlar vali görevlerine yakın yöneticilik ve vergi toplama yetkilerine sahiptiler)nüfus sayımı ve vergi toplamalarında

² Pax-Mongolica/Moğol Barışı, Moğol imparatorluğu döneminde ilk Moğol fetihleri sonrasında Avrasya bozkırı, İpek Yolu ve Asya'nın büyük bölümünü içine alan bir coğrafyada yaşanan görece savaşız ve serbestçe ticaret ve seyahat yapılabilen dönemi belirtmek için kullanılan bir terimdir.

yardımcı olmalarını, haraç ve asker göndermelerini istemiştir (Ngo, 1986: 102). Bugünkü Vietnam'a da adını veren Dai Viet Krallığı aslen Çin'in güneyindeki Fujian'den buraya gelen Chen (陳, Vietnamca Tran) ailesi tarafından yönetilmekteydi. 1127 yılında Dai Viet'e yerleşen bu aile 1226 yılında ülkeyi yöneten Ly hanedanını devirerek ülkenin yönetimine geçmişlerdi (Chen, 2011: 219). Bu nedenle Moğollar Dai Viet'e bu ultiyatomu gönderdiklerinde Tran hanedanı henüz görece güçsüz ve yeni kurulmuş bir hanedandı. Her ne kadar Moğollar ile Song hanedanı arasındaki savaşlarda taraf olmak istemeseler de Song hanedanı taraftarları hem savaş sırasında hem de savaştan sonra Dai Viet'e ve güneyindeki Champa krallığına sığınmışlardı (Chen, 2011: 221). Üstelik son Song imparatoru ilan edilen küçük bir çocuk ve onu yanında tutan Song taraftarı askerler de son direniş noktaları olan Fujian'den buradaki Müslüman valinin Moğol tarafına geçmesiyle donanmayla Dai Viet'e sığınarak orada daha önce kaçan Song taraftarlarıyla güç toplayıp geri dönme planı ile yola çıkmışken Hainan adası açıklarında Moğol donanması tarafından yakalanmışlardı (Lo, 2012: 81). İlk başlarda bu savaşta taraf olmak istemeseler de Song hanedanından sığınmacı olarak gelen bürokrat ve askerler yeni kurulan ve Çinli ailelerce yönetilen Dai Viet ve Champa'da giderek daha etkili roller oynamaya başlamışlardı (Chen, 2011: 222). Bu iki devlet de kendilerine gelmiş yetişmiş insan gücünden son derece memnun olsalar da Song hanedanı ile doğrudan müttefik de olmadılar. Ancak yine de 1258 yılında Moğol ordusu en ünlü generallerinden Sübütey ve oğlu Uryangkadai komutasında Dai Viet'e karşı sefer düzenledi. Yapılan savaşta Dai Viet ordusu savaş filleri ile Moğolların karşısına çıkınca Moğollar fillerin ayaklarına ok attılar. Korkan filler geri dönerek Dai Viet ordusunu ezdi ve paniğe neden oldu. Devam eden çatışmalarda Moğol ordusu Dai Viet ordusunu hezimete uğrattırırken kral Tran Thai Tonh kaçarak başkenti boşalttı ve bir adaya çekildi (Ngo, 1986: 102). Bir oğlu ölen ve başkentini Moğollar işgal eden kral Tran Thai Tong Moğolların üstünlüğünü kabul ederek haraç vermeyi kabul etti ve tahttan inerek yerine oğlu Tran Hoang'ı geçirdi. Ancak Dai Viet'e yapılan bu seferler aslında Möngke Kağan'ın Song hanedanına karşı yaptığı seferin bir parçasıydı (Allsen, 1986: 502). Bu nedenle bu seferin güney kolunun başında olan Kubilay Kağan'ın asıl hedefi Dai Viet'i fethetmek değil Song hanedanına desteğine engel olmaktı (Atik, 2018: 32). Nitekim yeni Dai Viet kralının diğer ülkelerin

krallarından farklı olarak kendisinin Moğol başkentine giderek biat ettiğini bildirmesi yerine aile üyelerini rehin olarak göndermesine de izin verildi. Ancak Dai Viet'in güneyindeki Champa krallığında durum farklıydı. Her ne kadar Dai Viet ile birlikte Moğollara biat etmişse de bu göstermelik bir hareketti ve rehine ya da ciddi bir haraç göndermemişlerdi. Ayrıca doğudan sınırları olmamasının rahatlığıyla Song hanedanından kaçanlara da kucak açmaya devam etmişlerdi (Chen, 2011: 225). Üstelik Dai Viet'e yapılan seferin de yalnızca Song Hanedanını güneyden çevirmek için yapılan hareketin bir parçası olması nedeniyle Dai Viet'te de kalıcı bir Moğol varlığı kurulmamıştı.

Günümüzdeki Vietnam'ın güney bölgesine hâkim olan Champa krallığı bir dönem Kimmer İmparatorluğunun yönetimi altına girdikten sonra bağımsızlığını kazansa da aslında güçlü bir bölgesel devlet değildi. Champa'nın asıl önemi Çin ile Güneydoğu Asya'daki devletler arasındaki deniz yolu üzerindeki stratejik öneminden gelmekteydi. Kubilay Kağan ağabeyi Möngke Kağanın ölümünü takip eden taht mücadelelerinde bir diğer ağabeyi Arık Böke'ye galip gelerek Kağan olduktan sonra Japonya seferlerini düzenlemişse de buradaki başarısızlıklardan sonra gözünü güneye çevirmişti. Aslında Qin hanedanından başlayarak tüm Çin hanedanlarının genel stratejisi Kuzeylerindeki komşularının güçlenmesini engellemek ve güney yönünde genişlemek olmuştur. Kubilay Kağan ve ardılı olan Yuan imparatorları da Kuzey ve Batıdaki diğer Moğol hanlıklarının güçlenmesini engellemek için önce Arık Böke sonra Kaydu ile mücadele ederken Dali (Günümüzde Yunnan), Dai Viet, Burma, Champa, Cava gibi Tang döneminde Çin egemenliğine tam olarak girmeyen (Dai Viet bir dönem Annam vilayeti olarak Tang Hanedanının parçasıydı) bölgelere genişleme amacı gütmüştür (Zhang, 2006: 26). Champa özellikle Güneydoğu Asya'daki ada devletlerine karşı yürütülecek askerî ya da diplomatik bir sefer için aynen Kore gibi stratejik bir öneme sahipti. Bunun farkında olan Kubilay Kağan ilk başta Champa krallığını savaştan kendisine biat etmeye çağırarak, Champa kralı V. İndravarman Yuan hanedanına haraç göndererek biat etmişse de oğlu Harijit Champa krallığına sığınan Song Hanedanı taraftarlarının etkisinde kalarak Moğol elçilerini tutuklatmıştır (Lieberman, 2003: 139). Bu elçiler aslında Kubilay Kağan'ın 1281 yılında Japonya seferlerindeki başarısızlık üzerine Güneydoğu Asya'ya sefer düzenleme fikrinden vazgeçirilerek elçi

gönderilmesine ikna edilmesi üzerine Malabar başta olmak üzere bölgedeki irili ufaklı krallıklara gönderilmişti (Atik, 2020: 85). Ancak Moğol elçileri He Zizhi, Jie Hangfu ve Yu Yongxian adlı Moğol elçilerinin tutuklanması üzerine daha önce sefer düzenlemekten vazgeçirilen Kubilay Kağan sefer düzenleme kararı almıştır (Bo, 2016: 98). Kubilay Kağan Sögetü adlı komutanını Champa krallığına karşı sefere gönderir (Sugiyama, 2013: 63). Ancak Japonya seferlerinde büyük kayıplar vermiş olan Moğollar çok sayıda gemi bulamazlar. Buna rağmen Moğol generali yanındaki az sayıda askerle çıkarma yapar. 1283 yılında Champa kıyısına inen Moğollar çıkarma yaptıkları yerde konuşlanmış askerlerle karşılaşılır (Lieberman, 2003: 305). Çok sayıda fil ve mancınık ile Moğollara saldıran Champa askerleri yenilerek dağılırlar. Burada Champa askerlerinin bıraktığı erzakın yeterli olduğunu gören Moğollar destek ve lojistiği beklemeden başkent Vijaraya'ya doğru hareket ederler. Champa kralı başkentten kaçarak ormana saklanır (Shiro, 1998: 103). Champa ordusu Moğollara kayıplar verdince Moğollar yeniden çıkarma yaptıkları kıyıya dönerek burada destek kuvvetlerini beklemeye karar verirler. Bu arada Kimmer kralına da elçiler gönderilir. Ancak bu elçiler tutuklanır. Moğolların gönderdiği takviye birlikleri Dai Viet Krallığı üzerinden karadan ve donanma ile denizden gelecektir. Daha önce Moğollara biat etmiş olan Dai Viet kralı tahttan inmiştir. Oğlu Nhan Tong ise Moğollara biat etmiş olmasına rağmen vazgeçerek hem haraç göndermemiş hem de Moğolların krallığından geçmelerine izin vermemiştir (Huy, 1998: 56). Bunun üzerine Kubilay oğlu Togon'u büyük bir ordu ile Vietnam'a gönderir. 1284 yılında Vietnam'a giren Moğol ordusu güneyden de donanma ile çıkarma yaparak çevreleme harekâtına girişmiştir. Ancak 1285 yılına gelindiğinde Moğollar erzaklarının tükenmeye başlaması ve Vietnamlıların gerilla savaşı ile Moğolları ormanda pusuya düşürmeleri sonucu başkenti almalarına rağmen daha fazla ilerleyememişlerdir. Güneyden hareket eden Sögetü ise ilk başlarda büyük bir direnişle karşılaşmamasına rağmen daha sonra arkasından gelen Champa kuvvetleri ile çatışmak zorunda kalmıştır. Ayrıca Vietnamlılar Champa ile müttefik olarak Sögetü'nün kuvvetlerini kısıkaca almışlardır. Moğollar geri çekilmek zorunda kalmış bu arada çok sayıda kayıplar vermişlerdir (Su, 1983: 205). 1286 yılında Kubilay daha önceki seferde kendisine sığınan prens Tran İç Tac'ı Dai Viet kralı ilan etti. Böylelikle Dai Viet tahtına

kendisini destekleyen birisini çıkarmak amacındaydı 1287 yılında oğlu Togon kumandasında bir orduyu tekrar Vietnam'a gönderdi. Ancak bu sefer de daha öncekilere benzer nedenlerle başarısız oldu. Kubilay Kağan son bir sefer yaparak kendi himayesindeki prens Tran Ich Tac'ı tahta çıkarmak istediye de ömrü yetmeyerek vefat etti (Sugiyama, 2013: 201). Kubilay'ın ölümünden sonra Moğol Kağan'ı olan Temür, Dai Viet'e karşı daha fazla sefer düzenlememe kararı aldı ve elçiler göndererek kralın kendisine biat etmesini istedi. Kral tekrardan sağlık sorunlarını ileri sürerek Moğol sarayına gitmediyse de altından yapılmış bir heykeli hediye olarak gönderdi ve Moğollar ile uzun süren savaşların kendisine de yarar sağlamayacağını anlayarak Moğollarla haraç ilişkisine girerek biat etti (Shiro, 1998: 92). Dai Viet'i takiben Champa kralı da 1305 yılında elçiler göndererek Moğollara bağlılığını bildirdi ve haraç göndermeye başladı (Su, 1983: 302). Bu politika değişikliğinde Temür'ün artık dedesi Kubilay Kağan'ın politikalarını gütmemesinin yanı sıra kendisinin ve ardıllarının giderek daha fazla bir Moğol Kağan'ından Çin İmparatoruna dönüşmesinin de etkisi büyüktür. Göstermelik de olsa bir kurultayda tüm Cengizsoğullarını toplamadan kağan olan ilk Moğol olmasının yanı sıra dedesi Kubilay'dan kalan boş hazine nedeniyle daha fazla dış seferlere girişmeyen Temür Dai Viet ve Champa ile ticaret temelinde ilişkilere girişmiş ve Song hanedanı döneminde son derece gelişmiş olan ve devlet hazinesinin önemli bir gelir kaynağı olan deniz ipek yolunu geliştirmeye çalışmıştır (Lo, 2012: 109). Bir kurultayda seçilmemesi nedeniyle göstermelik bir kağan unvanına sahip olduğunun bilincinde olan Temür bu nedenle dedesi Kubilay gibi diğer Moğollara kağan olarak gücünü kanıtlamaya da girişmemiş ve Ögedey ve Çağatay ulusları ile barış yapmıştır. Bu durum ise Yuan hanedanı ile Dai Viet ve Champa arasındaki ilişkilerin bir düzene oturmasını sağladığı gibi Dai Viet krallığının Tran hanedanı yönetiminde daha fazla istikrar kazanarak bölgede önemli bir güce dönüşmesini sağlamıştır.

Pagan

Bugün Burma ve Myanmar adlarıyla anılan bölgede 250 yıl ayakta kalan Pagan İmparatorluğu vardı. Moğollar Mönge Kağan döneminde Song İmparatorluğuna karşı yaptıkları sefer sırasında ilk kez 1271 yılında Dali Krallığına karşı Kubilay komutasında girdiklerinde Pagan İmparatorluğuna da elçiler göndermişlerdi.

Pagan imparatoru (Maharaca) Naratihapat her defasında Moğol elçilerini geri çevirdi ve Moğollara haraç vermeyi ya da biat etmeyi reddetti. Sonunda Kubilay Kağan olduktan ve Song hanedanının fethini tamamladıktan sonra Dai Viet, Champa ve Kimmer krallıkları ile birlikte Pagan'a karşı da önce elçiler gönderip daha sonra ordu gönderdi (Kazazoe, 1977: 182). Dai Viet ve Champa krallarından farklı olarak Maharaca Naratihapat Moğollara karşı direnmenin faydasız olduğunu anladı ve 1285 yılında anlaşmaya vardı. Bunda Dai Viet ve Champa'dan farklı olarak Pagan Maharacasının yüzyıllardır kuzeyindeki Çin ile tampon oluşturan Dali krallığının kaderini paylaşmak istememesi olabilir. Dali krallığı bugünkü Çin'in Yunnan eyaletinde kurulmuş olan son derece güçlü bir krallıktı bölgede hala yaşayan Hmong (Çince Miao) ve Tay (Çince Zhuang) gibi yerli halklar tarafından kurulmuş olan bu krallık Moğollara karşı direnmiş, Kubilay komutasındaki Moğollar Song hanedanını güneyden çevreleme amaçları karşısında kendilerine direnen bu krallığı yendikten sonra yüzyıllardır krallığı yöneten Duan hanedanının yerine valiler atayarak tarihinde ilk kez bir daha ayrılmamak üzere bu bölgeyi Çin'in bir parçası haline getirmişlerdir. Bu durumda Moğol imparatorluğu ve işgal etmesi durumunda Moğollar ile birlikte gelecek Çinli ve diğer göç dalgaları önünde bir tampon kalmayan Pagan ayrıca iç çekişmelerle de güçsüz duruma düşmüştü. Bu nedenlerden ötürü Maharaca Moğollarla anlaşmışsa da 1287 yılında öldürülmüş ve Burmalıların Türkler anlamında Taruk adını verdiği Moğollar da Pagan'ın kuzey bölgelerini kalıcı olarak işgal etmiş, orta bölgelerine de ilerlemişlerse de başarılı olamamışlardır. Pagan krallığı bu dönemde Dai Viet'ten farklı olarak parçalanma arifesindeydi. Nitekim Kubilay Kağan daha kağan olmadan önce ağabeyi Möngke'nin emri ile Pagan'ın kuzey komşusu olan ve Pagan kadar eski bir krallık olan Dali Krallığını (eski adı Nanzhao) fethetmiş, bir süre daha Duan ailesinden kralların yönetmesine izin vermişse de daha sonra bölgeye Müslüman bir vali atayarak burayı bugünkü adı olan Yunnan vilayetine çevirerek Çin'in bir parçası haline getirmiştir (Atik, 2018: 20). Pagan krallığı da aynı duruma düşebilecekken ancak 1281-83 ve 87'de Kubilay 1301 yılında da torunu Temür Kağan tarafından düzenlenen Burma seferleri Moğollara kalıcı toprak kazanımı sağlamamıştır. Daha önce aldıkları kuzey bölgelerinden de çekilen Moğollar Pagan'ı ve güneydeki limanları alamayacaklarını anlayarak Pagan'ın

kendilerine biat etmesi ve hatırı sayılır bir haraç ödemesi ile yetinmişlerse de Maharaca Naritapat'ın ölümünden sonra krallığın başına oğlu Kyawswa geçmişse de Pagan imparatorluğu parçalanarak dağılmıştır (Lieberman, 2003: 192). Moğollar ise bölgedeki en güçlü devlet olan Pagan'ın dağılmasından sonra ortaya çıkan otorite boşluğundan yararlanarak bölgeyi fethetme girişiminde bulunmuş, ancak bölgeye Moğollarla birlikte gelen Tay kabilelerinin krallıklar kurmalarına göz yumarak onları güçlendirmiş ve Çin ile diğer devletler arasında Tay krallıklarından bir tampon bölge oluşturmuşlardır (Grimm, 1961:5). Moğollar için aslında Güneydoğu Asya devletleri Çin ya da Orta Asya ile karşılaştırıldığında daha ikincil planda kalan bir bölgedir. Bu dönemde Kubilay ve ardılı Temür dönemlerinde bölge devletlerine karşı yapılan seferlerin temel amacı daha önce de açıklandığı gibi içerideki Moğol ve Çinli tebaanın gözünde yönetimlerini meşrulaştırmaktır. Bu nedenle Moğollar Pagan seferlerinde Pagan ordularını defalarca yenmelerine rağmen ancak Kuzey Pagan'ı kısa süreli yönetim altına almış, güneye doğru daha fazla hareket etmemiştir.

Ada Devletleri

Moğol imparatorluğunun Asya'daki tarihlerinin az bilinen bir başka yönü ise güneydoğu Asya'daki ada devletleri ile olan ilişkileridir. Bunun nedenlerinden birisi tarihçilerin Moğollar söz konusu olduğunda genellikle siyasî tarihe ve askerî seferlere odaklanmasıdır. Kubilay Kağan'ın başarısız olan Cava seferi haricinde Yuan hanedanının bölgedeki ada devletleri ile olan ilişkileri genellikle ticaret ve diplomasi odaklı olmuştur. 1292 yılında elçi olarak gönderilen Meng Qi'nin Cava'daki Singasari kralı tarafından aşağılanması üzerine Kubilay Kağan 1293 yılında çoğunluğu Fujian'li ve Jiangxi'li askerlerden oluşan bir ordu gönderir (Lo, 2012: 107). Ordunun bu kadar kısa sürede hazır olması ve Yuanshi'ya göre yirmi bin gibi görece küçük bir sayıdan oluşması acele verilmiş bir karar olduğunu ve fazla hazırlık yapılmadığını göstermektedir, Japonya seferine yıllarca hazırlanıldığı düşünülürse bu durumda iki ihtimal ortaya çıkmaktadır. İlki Moğollar artık her daim hazır bir donanma tutmaktadırlar ve kara gücü olmanın yanı sıra Japonya, Dai Viet ve Champa seferlerinden sonra donanma savaşını da öğrenmişler ve aldıkları ders karada olduğu kadar denizde de güçlenmeleri

gerektiğidir. İkinci olasılık ise görece az sayıda asker göndermelerinin nedeni bölgeyi fethetmek değil diğer Hindicini ülkelerinin kralları gibi ada krallıklarından en güçlüsünü korkutarak biat etmeye ikna etmektir, böylece diğer kralların da gönüllü olarak Yuan'e itaat edeceği ve İran'daki İlhanlar ile kapanan kara yoluna alternatif bir deniz yolunun ve bu yoldaki ticaretin güvence altına alınabileceğidir. Moğolların yıktığı Güney Çin'deki Song hanedanının donanmasında beş yüz binden fazla denizci olduğu ve bunların bir kısmı savaşlarda ölse de birçoğunun da Moğollara katıldığı düşünülürse, 2.000 Moğol askerince desteklenen yirmi bin Güney Çinli denizci az bir sayıdır. Son Song imparatorunun sığındığı ancak daha sonra Moğol tarafına geçerek imparatoru ve taraftarlarını kovan Fujian'ın Müslüman valisinin donanmasında bile yüz elli bin kadar denizcisi vardı. Moğolları yıkan Ming hanedanı döneminde Fujian civarında korsanlık yaparak Hollandalılardan Tayvan adasını alan korsan Chengkong'un elli bin civarı asker çıkarabildiği bilinmektedir (Atik, 2019: 19). Bu nedenle bu seferin de Pagan seferi gibi fetihten daha çok güç gösterisi ve yapılan hakareti yanıtsız bırakmama amacı güttüğü tahmin edilebilir. Yirmi bin kişilik bir kuvvet Singasari kralını yense bile bölgeyi uzun süre elde tutacak ya da yönetecek büyüklükte değildi. Ayrıca Moğolların at üstünde geniş alanlarda savaş stratejisi de bu ormanlık tropikal bölgelerde uygulanamazdı ve uzun süreli bir hakimiyetin mümkün olamayacağını farkında olan Kubilay Kağan zırhlı birlikler de göndermemiş, onun yerine bu iklime ve koşullara alışık olan Fujian'lı denizcilerden oluşan bir donanma göndermekle yetinmiştir. Nitekim bu sırada Cava'da iç savaş çıkmış, Moğolları bu iç savaşa çeken taraflar ise sonunda Moğolları da adadan kovarak eli boş göndermiştir (Delgado, 2008: 57). Bu savaştan sonra Kubilay Kağan bir sefer daha düzenlemek istemişse de ömrü vefa etmemiş sonraki Yuan imparatorları ise tekrar bölgeye sefer düzenleme gereği görmemiştir. Bunun yerine bölgede Moğolları yenerek güçlenen Majapahit İmparatorluğuna karşı bölgedeki Singapura ve benzeri küçük devletler ile ilişkiler kurularak bunlar desteklenmiş, yeni ortaya çıkan bu Malay krallıkları tıpkı Hindicininde ortaya çıkan Tay krallıkları gibi bölgede kalıcı olarak etnik ve dini yapıyı değiştirmeye başlamış ve Yuan hanedanı yıkılana kadar müttefik konumunda kalmışlardır. Bu politika Yuan hanedanına İlhan ve Hindistan'daki müttefikleri ile olan iletişim ve ticareti sürdürmelerine olanak tanırken

bölgedeki küçük krallıkların ise Majapahit tarafından yutulmasının önüne geçmiştir (Atik, 2020: 87). Bu dönemde Moğolların bölgedeki bir başka etkisi ise yükselen Malay krallıklarının yanında hızlanan İslamlaşma süreci olmuştur. Yuan hanedanı ile birlikte bölgede İslamlaşmanın hızlanması tesadüfi değildir (Atik, 2020:85). Gerek Moğolların hizmetindeki Müslümanlar gerekse İlhan devleti ile Yuan arasında gidip gelen elçi ve İbn Batuta gibi seyyahlar bölgede İslam'ın yayılması ve prestijinin artmasında yardımcı olmuşlardır. Pax Mongolica yalnızca kara ipek yolunda değil deniz ipek yolunda da insanların ve düşüncelerin yayılmasında etkili olmuştur.

Sonuç

Moğolların Güneydoğu Asya devletleri ile olan ilişkileri ve bu ilişkilerin bu bölgede bıraktığı geçici ve kalıcı etkiler ülkemizde ve dünyada Güneydoğu Asya dışında çok az ilgi çekmiştir. Bu konuda dilimizde yeterli sayıda çalışma olmadığı gibi batı dillerinde de çalışmalar sınırlı sayıdadır. Oysa Tayland ve Laos'un kurulmasından Dai Viet'in zaman içerisinde Vietnam'a evrilmesi ve ulus bilincinin oluşmasına, Yunnan'ın kalıcı olarak Çin'e eklenmesinden Güneydoğu Asya'da Malay etnisitesinin yayılması ve İslamlaşmanın hızlanmasına kadar çok sayıda kalıcı etkisi olan bir dönemdir. Bu konu elbette başlı başına bir kitap olacak kadar geniş bir alanı ve dönemi kapsamaktadır ve kuşkusuz bu makalenin sınırlarını aşmaktadır. Ancak Moğol dünyasının belki de en az çalışılan ve anlaşılın alanlarından birisi olan Güneydoğu Asya bölgesi kuşkusuz daha fazla çalışılmayı ve anlaşılmayı hak etmektedir. Moğollar karada güçlü bir ulus olmalarına rağmen gerektiğinde ada devletleri ile de ilişkilere girmekten ve hatta seferler düzenlemekten korkmamış ve esneklik göstererek Kubilay döneminde hızlanan ve birbiriyle savaşan bağımsız hanlıklar ortaya çıkmasına rağmen Yuan diplomasisi Yuan hanedanının yalnızca bir Çin hanedanı olmadığını, Moğol imparatorluğunun gerçek mirasçıları olduklarını da göstermektedir. Moğol siyasetinin Güneydoğu Asya için üç alanda kalıcı ve büyük etkisi olmuştur. Bunlardan ilki yüzyıllardır bağımsız bir devlet olan ve kendine has bir kültürü dili ve devlet yapısı olan Dali'nin kalıcı bir şekilde Çin'in bir parçası haline gelmesi ve Çin'in doğrudan Hindicininine sınırdaş olmasıdır. Daha önce Çin'in en güney komşular batıda Dali, doğuda ise Tay kabileleri ve Dai Viet iken Moğolların Dali krallığına son vermesi ve Tay kabilelerinin güneye göç etmesi sonucunda Çin

siyasal ve kültürel anlamda güneye doğru genişlemesini sürdürmüştür. Bu durum Güneydoğu Asya'nın jeopolitiğini ve kültürel yapısını kalıcı olarak değiştirmiş, Hint kültür çevresine daha yakın olan devletler Çin kültür çevresine yaklaşmaya başlamışlardır. Siyasi ve ekonomik olarak da Çin'in bölgedeki Hegemonyasının gerçek anlamda Song ya da daha sonraki Ming hanedanı ile değil Yuan hanedanının siyaseti ile ve güney yönünde bu genişlemesi ile başladığı söylenebilir. Bir başka önemli değişiklik ise Moğolların güneye ilerlemesi ile güney yönünde Hindicinine göç eden ve burada Moğollar ile müttefik krallıklar kuran Tay kabilelerinin bölgedeki etnik ve jeopolitik yapıyı kalıcı olarak değiştirmesi olmuştur. Günümüzde bölgenin en önemli devletlerinden olan Tayland Moğolların Tay kabileleri ile olan ittifakı sayesinde kurularak güçlenmiştir. Üçüncü olarak ise her ne kadar bölgede ilk ciddi anlamda donanma faaliyetlerini Song hanedanı başlatmış ise de bu faaliyetler genellikle korsanlık faaliyetlerinin engellenmesi ve Cürçen ve daha sonra Moğol ordularının Huai Nehrini geçmesini engellemekle, yani sınırların korunmasıyla sınırlı kalmıştır. Oysa Moğollar donanmayı aktif olarak kullanmış, hem bölge devletlerine üstünlüğünü kabul ettirmek hem de İran'daki İlhanlara yardım göndermek amacıyla deniz yolunu açık tutmak istemiştir. Bu donanma faaliyetleri ve bölge devletlerinin Yuan hanedanına bağlanması ise daha sonraki Ming hanedanının da benzeri bir politika izlemesinin temellerini atmış ve nihayetinde Çin'in günümüzde Vietnam'dan ilhak ettiği adalar ile diğer bölge devletlerinin karasuları üzerindeki hak iddialarının temelini oluşturan ilk deniz açılımı Moğol siyasetinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle Moğol seferlerinin ve politikalarının günümüze kadar gelen yansımaları daha çok araştırmayı hak etmektedir.

Kaynakça

- AIDA, Niro. (1982). *蒙古襲来の研究 [Môko Shûrai no Kenkyû: Research on the Mongol Invasions]*. Tokyo: Yoshikawa Kobunkan.
- ALLSEN, Thomas T. (1986). "Guard and Government in the Reign of The Grand Qan Möngke, 1251-59". *Harvard Journal of Asiatic Studies* 46(2):495-521. doi: 10.2307/2719141.
- ALLSEN, Thomas T. (2004). *Culture and Conquest in Mongol Eurasia*. 2. bs. New York: Cambridge University Press.

- ATİK, Kubilay. (2016). "Çin Kaynaklarında Altın Ordu Hanlığı ve Cuçi Ulusu". *Crimean Historical Review* (1):8-14.
- ATİK, Kubilay. (2018). "Court Politics in the Mongol Empire from Ögedei until Möngke". Ss. 14-28 içinde *Social Sciences Studies in Turkey*. Bloomington: Trafford Publishing.
- ATİK, Kubilay. (2019). "Tayvan Dongning Krallığı". Ss. 9-26 içinde *Türkiye'de Tayvan Çalışmaları II*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- ATİK, Kubilay. (2020). "Singapura Krallığı". Ss. 83-92 içinde *Türkiye'de Singapur Çalışmaları*, editör A. M. Dünder ve C. Göker. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- BIRAN, Michal. (2013). *Qaidu and the Rise of the Independent Mongol State In Central Asia*. London: Routledge.
- BO, Xianqun, ed. (2016). *中国通史: 辽西夏金元 [Zhongguo Tongshi: Liao Xixia Jin Yuan: History of China: Liao, Xi Xia, Jin, Yuan]*. Beijing: Huaxia Chubanshe.
- CHEN, Da. (2011). *南洋華僑與閩粵社會 (Nanyang Huaqiao yu Minyue Shehui)*. Beijing: Shangwu Yinshuguan.
- DELGADO, James P. (2008). *Khubilai Khan's Lost Fleet: in Search of a Legendary Armada*. Berkeley: University of California Press.
- GRIMM, Tilemann. (1961). "Thailand in the light of official Chinese historiography: A chapter in the 'History of the Ming Dynasty'". *Journal of the Siam Society* 49(1):1-20.
- HUY, Nguyen Ngoc. (1998). "The Confucian incursion into Vietnam". *Confucianism and the Family* 91-104.
- KAZAZOE, Shoji. (1977). *蒙古襲来研究史論[Mökoshūrai kenkyū shiron: Historical Theory on Research on Mongol Invasions]*. Tokyo: Yuzankaku Shuppan.
- LIEBERMAN, Victor. (2003). *Strange Parallels Southeast Asia in Global Context, c. 800-1830*. C. 1. New York: Cambridge University Press.
- LO, Jungpang. (2012). *China as a Sea Power, 1127-1368: A Preliminary Survey of the Maritime Expansion and Naval Exploits of the Chinese People During the Southern Song and Yuan Periods*. editör B. A. Elleman. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- NGO, Si Lien. (1986). *大越史記全書 [Dai Viet Su Ky Toan Thu: Complete Annals of Daiviet]*. editör K. H. Tran. Tōkyōdaigaku tōyō bunka kenkyū-Sho fuzoku tōyō-gaku bunken sentā.
- SHIRO, Momoki. (1998). "Dai Viet and the South China Sea trade: From the 10th to the 15th century". *Crossroads: An Interdisciplinary Journal of Southeast Asian Studies* 1-34.

SU, Hy Nhan. (1983). *越史略* [Viet Su Luoc: Outline of Viet History]. Taipei: Taiwan Shangwu Yinshuguan.

SUGIYAMA, Masaaki. (2013). *忽必烈的挑战=蒙古帝国与世界历史的大转向* [Hubilie de Tiaozhan- Menggu Diguo yu Shijie Lishide Dazhuanxiang]. Beijing: Shehui Kexue Wenxiang Chubenshe.

ZHANG, Xilu. (2006). “元世祖忽必烈灭大理国史事考 [Yuan Shizu Hubilie Mie Daliguoshi Shikao]”. *Dali Xueyuan Xuebao* (03):5-9.

Turkish and Turkic Studies in Korea: Focusing on the Academic Institutions and Scholars in Korea*

Chong Jin OH†

Abstract: These days economic relations between Korea and Turkic states are rapidly developing, however, academic relationship and cultural exchanges were less than expectation. Thus this paper tries to examine the current trend of Turkic studies in Korea and their activities which are creating a social and cultural bridge role between Turkic countries (mainly, Turkey, Azerbaijan, Uzbekistan, and Kazakhstan) and Korea. Many educational and research centers that is related with the Turkic Central Asian and Caucasus studies have been established by universities and private groups in Korea recently. These institutions and scholars are playing various role in bridging culture and society. Lastly this study examined the students' motivation in selecting the Turkish or Turkic Studies in Korea. By doing so, this paper will try not only to introduce Turkey and Turkic Studies in Korea but also examine its future prospect and role.

Keyword: *Turkish study, Turkic Study, Turkology, Korea, Culture, Education, motivation*

Kore'deki Akademik Kurumlar ve Araştırmacılar Odağında Kore'de Türklük ve Türk Dünyası Araştırmaları

Öz: Günümüzde Kore ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler hızla gelişmekte ancak beklenilenin aksine; akademik iş birlikleri, temaslar ve kültürel alandaki bağlantılar maalesef henüz gerektiği düzeye ulaşmamıştır. Bu sebeple ilgili makalede, Kore'deki akademik kuruluşlar, çalışmalar ve araştırmacılar özelinde, Türk Cumhuriyetleri özellikle de Türkiye, Azerbaycan, Özbekistan ve Kazakistan ile Kore arasındaki sosyal ve kültürel alandaki faaliyetlere köprü olabilecek nitelikteki çalışmalar incelenilerek bahsi geçen konuya dikkat çekilmek istenmiştir. Son zamanlarda Kore'deki birçok üniversitede Türk Dünyası, Orta Asya ve Kafkasya Çalışmaları konusunda uzmanlaşmak üzere kurulmuş çok sayıda eğitim, uygulama ve araştırma merkezinin faaliyet göstermeye başladığı bilinmektedir. Bu akademik kuruluşlarda ve merkezlerde

* This study was supported by the Hankuk University of Foreign Studies Research Fund and NRF Research Fund of Korea.

† Prof. Dr., Hankuk University of Foreign Studies, E-mail: jin93@hanmail.net

Gönderim Tarihi: 23 Ekim 2020, Kabul Tarihi: 12 Kasım 2020

araştırmalarını sürdürmekte olan alan uzmanları, Türk coğrafyası ile Kore arasındaki öncelikle kültürel münasebetlerin arttırılmasına, sonrasında da söz konusu toplumlar arasındaki ilişkilerin devamlılığında bir köprü vazifesi görmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan diğeri bir konu ise Kore'deki öğrencilerin, Türkçe, Türk Dünyası, Orta Asya ve Kafkasya Çalışmaları alanlarında, araştırma yapmalarını teşvik edici faktörlerin nedenleri ve sonuçları üzerine bulgu, yorum ve tespitlerin aktarılması olmuştur. Sonuç olarak bu çalışmayla sadece Kore'deki Türkiye, Türklük ve Türk Dünyası Araştırmalarına yönelik bir literatür derlemesi ya da tanıtımı yapılmamış; aynı zamanda söz konusu kültürel ilişkiler, temaslar, konu ve alan ile ilgili gelecekteki pozisyon hakkında ön görülerde bulunularak bundan sonra yapılacak olan çalışmalara araştırmanın sınırlılıkları dahilinde yol gösterici öneri ve tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu bağlamda Kore'deki Türkçe, Türk Dünyası, Orta Asya çalışmalarının henüz sathi olduğu, araştırmacıların uzmanlık alanlarında daha derinlemesine çalışmalar yürüterek söz konusu sosyal ve kültürel ilişkilerde ihtisaslaşması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Türkçe çalışmaları, Türk Dünyası Çalışmaları, Türkoloji, Kore, Kültür, Eğitim, Güdülenme.*

Introduction

Historically both the Turkic peoples and Koreans were thought to be descended from Altaic peoples who came from either Manchuria or Lake Baikal. As a result, both the Koreans and the Turkic peoples share many Altaic custom and tradition. Along with this geographical and cultural proximity between the Koreans and the Turkic people, their social order and family structure also shares deep commonality. However, although there were many historical and cultural intimacies between the Turks and the Koreans, due to social and geo-political distance, present-day understandings between the two peoples were less than expectation.

It was after the Korean War in mid-1950s when Turks from Turkey started to get awareness in the Korean society. Due to active participation of Turkey in Korean war, especially after the mid-1950s, awoke curiosity in Korea among academic and diplomatic circles. With these close political and military relations Turkish studies in Korea gave birth to the Turkish Studies department as college level. In other words, the Turkish military made a great impression on

Korean society, and this included an interest in American studies. It was after the dissolution of the Soviet Union when Turkic Central Asia and Caucasus region caught attention in Korea with economical interest. This political and economical shift since 1991 gave great impetus to the promotion of interest and the expansion of Turkic Studies in Korea. In other words, Turkey was not a focal point of interest for the Korea before the new millennium although it has long historical relationship and common heritage. Nevertheless, Turkey from the beginning of the 21st century had enjoyed the advantages of being located at the crossroads of three geographic areas for which the Korea thought Turkey being the economic hub and center for the European, Middle East, and Central Asian market. After the 21st Century, the priority of the Korean government was to create a wide-scale solution to the question of out-side economic build-up and FTA (Free Trade Agreement) propelled a comprehensive economic engagement to the region and country.

Since then, many educational and research centers that is related with the Turkic Central Asian and Caucasus studies have been established by universities and private groups in Korea and they have started to produce a various scholarly research and other cultural activities. This article is inspired by the academic and socio-economic aspects of Korean interest in Turkey. Thus, the article scrutinizes Turkish studies in the Korea and other socio-cultural activities carried out by the Korean academia on Turkish and Turkic Studies. In short, the paper tries to examine the current trend of Turkic studies in Korea and their activities to create a social and cultural bridge between Turkic countries (mainly, Turkey, Azerbaijan, Uzbekistan, and Kazakhstan) with Korea. The paper will try to show how these institutions have contributed mutual understanding and cooperation between Korea and Turkic countries, both in the government sector and the private sector. Lastly, in order to examine the future prospect of the study this study analyzed the motivation of the students learning Turkish and Turkic languages. From an educational perspective the study investigated a student's level of motivation in selecting the Turkish or Turkic studies as their major or minor at the universities. Perhaps a glance of Turkish and Turkic studies in Korea could lay the small but important foundation for the advancement of Turkish studies in Korea and lead to international academic cooperation.

Method and Scope

The scope of this study is to demonstrate the current condition and situation of the Turkic Studies and scholars in Korea. Thus the primary source of this research is the empirical data from the various higher education websites and reports from the ministry of education and statistics Korea (KOSTAT) to guide the academic and cultural activities. Especially, website such as, Korea National Research Foundation (<https://www.nrf.re.kr/index>), Korean Researcher Information (<https://www.kri.go.kr/kri2>), National Assembly Library (www.nanet.go.kr); online bookstores Kyobobook (www.kyobobook.co.kr), Yes24 (www.yes24.com), and Aladin (www.aladin.co.kr) will be examined for scholar and publication data. In addition, some major journals related with the regional studies - such as, Journal of Eurasian Studies, Journal of Central Eurasian Studies, Korean Journal of Middle East Studies, Korean Journal of Islamic Studies, The Journal of the Institute of the Middle East Studies, and Mediterranean Studies - will be examined closely. Also interview with the diplomats from the related embassies and unofficial data will be analyzed as a qualitative resource. To investigate the students' motivation on selecting the Turkish or Turkic studies, interview and short survey was done to 90 students from the related departments. Moreover, related academic literature was reviewed to understand the educational success and academic results in Korea. This research will try to gather various primary resources into meaningful information to examine Turkish and Turkic Studies in Korea.

Establishment of Turkey and Turkic Studies in Korea - Challenges and Prospect

When Turkish Studies was established in Asia for the first time in 1973 at Korea it was one of the rarest movements in Asia. Turkish, one of the less commonly taught languages even today, differs considerably from more commonly languages such as German, English, French, and Spanish. Especially considering the situation in Asia at 1970s, establishment of the department was pretty preemptive movement. It is still rare to encounter anyone who speaks Turkish in Korea and few Turkish language teaching or learning materials are available. Nonetheless Turkish studies in Korea has a relatively long tradition compare with other Asian countries. But still no one has yet analyzed the Turkish or Turkic Studies in Korea internationally. This

fact motivates the researcher to evaluate Turkish and Turkic Studies in Korea.

Regarding the content of studies carried out within this new establishment, Turkish studies were primarily based on the contrast between Turkey, which had a stable and pro-western political system, and the Arab Middle East, which raised concerns in the West because of its turbulent political conditions. Especially due to cold war environment, Turkish anti-communism inspired Turkish studies in Korea. During this cold war period Turkey was regarded as an exclusive example in the Near East with its smooth progress towards democracy and immunity to the appeal of communism. During this period in Korea, it was a general consensus among those writing on Turkey from a modernization perspective that anti-communism and Kemalism somehow led the country into the path of modernization. Also the Kemalist movement and especially Mustafa Kemal himself was analyzed in terms of authoritarian modernization. Since Mustafa Kemal was regarded as the first person ever to use modernization in nation building it was good model for Korea where the country was run by the developmental dictatorship.

However, this political or, perhaps, cold war context has changed to economical reason when Korea start to engage with Turkey and Central Asia economically. Thus, many educational and research centers that is related with the Turkic Central Asian and Caucasus studies have been created in various institution when newly Central Asian States got attention in Korea due to their economic potential and merit. Although many institutions that were related with Turkic central Asia and Caucasus were established after 1990s, academic interest and research about Turkey began to develop since 1973, with the foundation of Turkish department in Hankuk University of Foreign Studies. Turkey was the only independent state that has diplomatic relations with Korea during that period. Likewise, the Cold War and anti-communist circumstances in the Korean society led Korea to neglect the Turkic states in the Soviet Union.

Unlike other first generation of academics and scholars in foreign studies in Korea, all Korean academics in Turkish studies got their higher education (Ph.D, M.A) in Turkey. Considering the economic situation of Korea and other regional studies, it was exceptional advantages in Turkish Studies. Due to economic situation

during that time in Korea, just few scholars and academics had a chance to study abroad. However, all founding members of Turkish Department in Hankuk University of Foreign Studies got their PH. D degree at Turkey during the 1960s. This was a great advantage of the Turkish and Turkic studies in Korea since all pioneer scholars were well aware of local condition and society which they study. This fact enabled Turkish studies to expand to Turkic studies in Korea. This benefit was possible due to the Turkish government support and concern. Since Turkey was one of the Korean War participant countries, Turkey showed its deep interest about Korea and promoting its culture and language in the country. Turkey's close relations and support to Korea enabled talented Korean youngsters to further their education in Turkey. In other words, it was the scholars' study abroad that finally led them to take up Turkish studies in Korea. Most of them studied in Turkey on a scholarship; and for some of them, the condition of the scholarship was to research on Turkey other than his or her own country. However, most of those who studied abroad in the 1960s, particularly political scientists, often wrote about comparative politics between Korea and Turkey for their doctoral dissertation and then returned to Korea.

Table 1. Turkic studies related Departments in Korea.

Establishment Year	Department Name	University Name	Research Area	Student Number	Graduate Number
1973 → 2008 ~	Dept. Turkish Studies → Dept. Turkish- Azerbaijani Studies	Hankuk University of Foreign Studies	Turkey Azerbaijan	30	850
2004	Dept. Central Asian Studies	Hankuk University of Foreign Studies	Kazakhstan Uzbekistan	30	55
1995 → 2015 ~	Dept. Turkey-Central Asia → Dept. Russia- Turkey-Central Asia	Pusan University of Foreign Studies	Turkey Kazakhstan Uzbekistan	40	291
2006	Dept. Kazakhstan Studies	Kangnam University	Kazakhstan	10	Appx.3 Closed in 2015

As seen from the Table.1, except for the Turkish Studies Department in Hankuk University of Foreign Studies (HUFS) all other

Turkic related departments were established after the mid-1990s. Another peculiarity of the Turkish Studies Department in HUFs is that it expanded its research field to Azerbaijan by adding Azerbaijani studies at 2008. Thus, officially, since 2008 the department of Turkish-Azerbaijani Studies was launched in Korea, which was also the first Azerbaijan related department in Asia. The aim of the department was to promote Azerbaijan as an independent Turkic state to the Korean public. Many normal Korean public would perceive Azerbaijan and Kazakhstan, Uzbekistan, etc. as totally different countries without any relationship. Without knowing their common Turkic heritage, many Korean would see them as one of ex-soviet states with Russian legacy. However, since the Department of Turkish-Azerbaijani Studies launched in 2008, many companies and public sector started to perceive Azerbaijan as one of Turkic states. Since 2008, the University is conducting official Azerbaijani exam to personnel from the public and private sector in Korea.

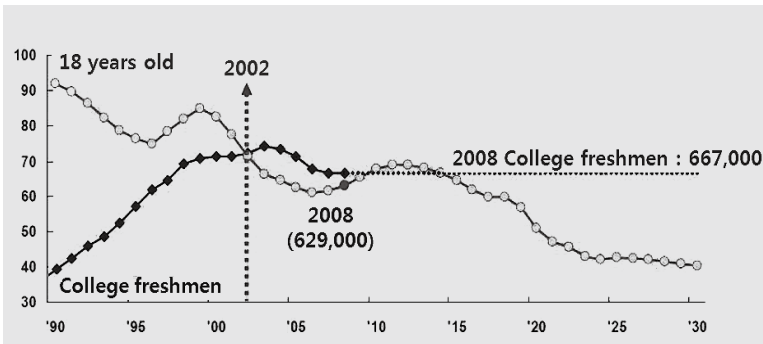
Department of Turkey-Central Asia in Pusan University of Foreign Studies (PUFS) and Department of Central Asian studies in HUFs were established in 1995, and 2004 respectively. All these departments' academic faculty members were a graduate from the Turkish Department at HUFs. After finishing their undergraduate Studies in Turkish Department, they all made their Doctorate degree in Kazakhstan, Uzbekistan and Turkey. In this sense, Department of Turkish Studies in HUFs played as an important foundation to promote Turkic Studies in Korea.

However, due to shrinking of local student numbers in Korea and the student preference to the universities located at the capital, PUFS, Dept. of Turkey-Central Asian Studies at Busan merged the department with the Russian Studies, creating the Dept. of Russian-Turkey-Central Asian studies. In Gangnam University case, Department of Kazakhstan Studies was founded by Professors from the Korean Studies, who have experienced Kazakhstan's academia as a visiting professor in early 1990s. However after several years the department was closed due to changing educational environment in Korea.

The educational environment in Korea these days is dramatically shifting, mostly due to a significantly lower birthrate. For decades since the 1970s, Korea made an effort to reduce the birthrate to improve economic development, without thinking of the

consequences it would bring (Chung 2005). The birthrate of Korea finally went down to the bottom and became the lowest in the whole world. And this low birthrate has caused a lot of educational problems in addition to the many social and economic issues (Chung 2005). The number of high school graduates has been rapidly shrinking every year. Since 2016, the number of high school graduates is expected to drop even more drastically. This will result in a big cutback in enrollment for Korean colleges if the current number of colleges remains the same. Under these new circumstances, the Korean universities are under pressure to restructure their whole educational systems. Definitely Turkish and Turkic studies programs are no exception. The big question is, under these circumstances, can Turkish studies survive as a successful undergraduate program in Korea? As just mentioned already, Gangnam University in Gyeong-gi province or PUFs in Busan has felt the effects of the restructuring and closed their Turkish program or downsized their departmental Turkish or Turkic studies programs into ones that combine several regional studies programs. Perhaps this changing educational environment by demography in Korea is one the biggest challenge in Korean academia, certainly to Turkish or Turkic studies in Korea as well.

Figure 1. Projected birthrate and number of entering freshmen in Korea

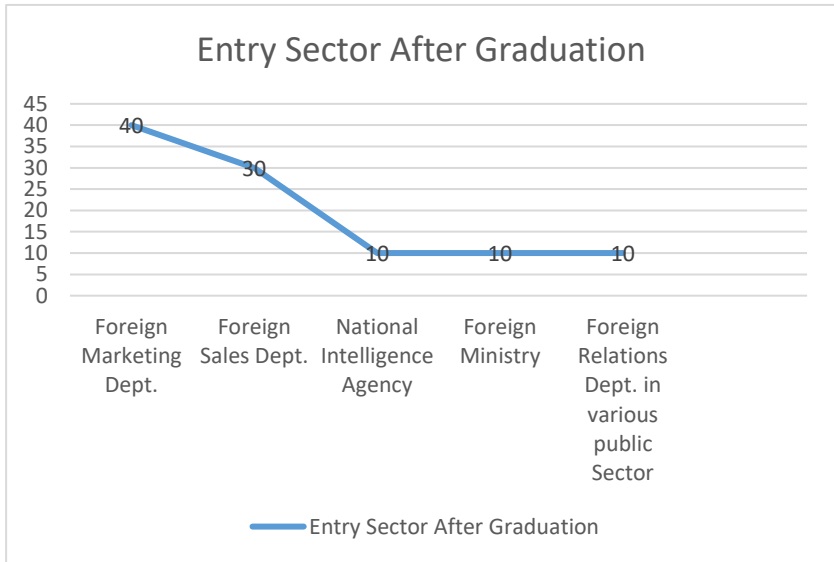
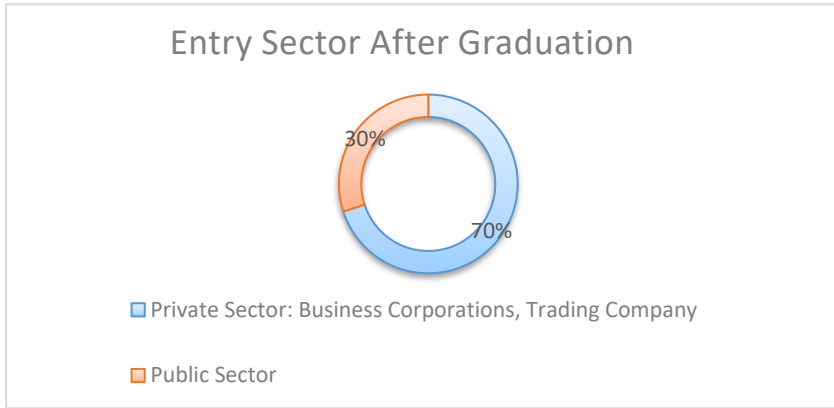
Source: Korean Bureau of Statistics (2010)

There is, however, still a bright side. First, Turkey remains the most important country for Korea and in the Middle East and Central Asian region. Second, Korean college students still want to learn more about Turkey and the Turkic world with Korean active economic engagement to the region, especially after the Korea-

Turkey Free Trade Agreement (FTA) became effective in 2012. In other words, economic merit and opportunities in the Turkic world are increasing, which motivates the students to learn language and about the region. However, benefits of this motivation and merits are only concentrated in the Seoul centered universities, which are considered as good universities in Korea. One more interesting factor that can boost Turkish studies in Korea is the emerging importance of Turkic population in Korea. And interdisciplinary work among scholars in Turkish studies, Middle East studies, European studies and Korean studies programs could undoubtedly increase interest and support for this field.

In terms of number of graduates, Department of Turkish studies dominate the most, since it was opened earliest in 1974. It has around 850 graduates, who were acting in various field of the Korean society. Mainly its graduates were acting at the foreign sales and marketing department at various business corporations. In public fields, many were working at foreign relations departments or at the Foreign Ministry and National Intelligence Agency. Since Korea is export-oriented countries many foreign related labor forces were needed in the Korean society both in the private and the public sector. Similar to Department of Turkish graduates, such trends were also found in other Turkic related departments, such as Department of Central Asia in HUFs and Department of Turkey-Central Asia in PUFs.

Figure 2. Social Activities of Graduates of Turkish & Turkic-studies

Source: Data collected by the researcher from the respective departments. (Dept. Turkish-Azerbaijani, Dept. Central Asian Studies, Dept. Russia-Turkey-Central Asia)

Establishment of Research Institutes and Scholars in Korea

In addition to educational activities, various Turkic Studies related institutions were established since the new millennium. It was time, when Korean entrepreneur and government saw the potential of the Central Asia and Caucasus in terms of rich energy source and emerging market. Due to these social demand and interest on Central

Asia and Caucasus, many research institutes were launched in 2000s. Generally, these institutes were established to conduct an area studies on the Central Asia and Caucasus. Also, publishing academic journals, holding seminars and workshops, and organizing information exchanges and joint research with institutions in Central Asia and Caucasus countries were another important activities. However, before this period, research on the Turkish and Turkic world were done at the Middle East Institutes or at the Russian Studies Institutes.

The first institutes that research on Central Asia and Caucasus in titular and Turkic perspectives is the Institute of Central Asia and Caucasus founded at Hankuk University of Foreign Studies in 2007. Around ten Ph.D level researchers were doing various researches on Central Asia and Caucasus. They all have whether local Ph.d degree or long local research experiences in the region. Peculiarity of this institute is that its research were doing local and Turkic based research rather than Russian approach. This is because many researchers were not familiar with the Russian language but with the local Turkic languages, such as Azerbaijani, Uzbek, and Kazak. Access to native Turkic languages was one of the strong point of this institute. It publishes its journal, *The Korean Journal of Central Asia and Caucasus*, twice a year in English, Korean, Russian, and all Turkic languages.

Another Institutes that does titular based history research on Eurasia is Center for Central Eurasian Studies at Seoul National University, which was established at 2007. Peculiarity of this institute is that its researches are focused on the Eastern Turkestan region and Mongolia. It has many historians who are involving with the ancient history of Eastern Turkestan and Mongolia. This institute publishes *Journal of Central Eurasian Studies* annually. Rather than contemporary issues it publishes many history related articles on Eurasia.

Other major research institutes are Asia-Pacific Research Center in Hanyang University and Institute of Eurasian Studies in Kookmin University. Characteristic of these institutes are their research base and language were mainly done in Russian. Most of the researchers in these institutes are Russian and CIS experts who have their Ph.D degree at Korea, Russia, and Western countries. Their research scopes are generally contemporary issues in political and economic field of

Oh, Turkish and Turkic Studies in Korea: Focusing on the Academic Institutions and...

Russia, CIS, Central Asia and Caucasus. The Institute's English journal, 'Journal of Eurasian Studies' was published in January 2010.

Table 2. Major Research Institutes in Turkic Area Studies in Korea

Establishment Year	Establishing Institution	Name of Institution	Research Field	Published Journal
2007	Hankuk University of Foreign Studies	Institute of Central Asia & Caucasus Studies	Turkic States in Eurasia (Central Asia, Caucasus, Turkey etc.) – Titular base research	The Korean Journal of Central Asian and Caucasian Studies
2007	Seoul National University	Center for Central Eurasian Studies	Mongolia, Eastern Turkestan, Central Asia, Turkey, Persia, - History base research	Journal of Central Eurasian Studies
1997	Hanyang University	Asia-Pacific Research Center	Eurasia, CIS, Russia, Central Asia, East Asia etc. - Russia based research	Journal of Eurasian Studies
2005	Kookmin University	Institute of Eurasian Studies	Russia, Central Asia – Russia focused research	-

If we consider all social science fields researches on Turkic world, there are about hundred researchers in Korea who are studying Central Asia and Caucasus. Majority of them utilize Korean, English and Russian language in their research. Mainly their research scopes are contemporary issues related with various social science topics. However, there are limited numbers of researchers who are studying Central Asia and Caucasus in titular or Turkic perspective. In this category of researchers, they utilize not only English, Korean and Russian but also various local native languages, such as Turkish, Azeri, Uzbek, Kazak, Mongolian, and Persian. Beyond the language abilities, they generally have a long period of local experiences to mingle with local peoples. Below table were the selected researchers in this category.

Table 3. Selected Researchers in Turkic and Central Asian Studies

Researcher's Name	Research Field & Interest	Affiliation	Doctorate Degree
Jaemahn Seo	Turkish Politics, Foreign Relations	Dept. Asian Studies Middle East Technical University	Ankara University Ph.D, Political Science
Daesung Kim	Turkish history, Turkish contemporary issues (domestic, Foreign)	Dept. Turkish-Azerbaijani Studies, Hankuk University of Foreign Studies	Hacettepe University, Turkey Ph.D, History
Chong Jin Oh	Turkic people in Eurasia Turkic republics in Central Asia & Caucasus, Turkey	Dept. Turkish-Azerbaijani Studies, Hankuk University of Foreign Studies	Bilkent University, Turkey Ph.D, International Relations
Kyuseok Yeon	Turkish language, Turkic Languages, Turkic Linguistics	Dept. Turkish-Azerbaijani Studies, Hankuk University of Foreign Studies	Anakra University, Turkey Ph.D, Linguistics
Dukchan Woo	Ancient Turkic History, Central Asian History	Dept. Turkey-Central Asia Pusan University of Foreign Studies	Hacettepe University, Turkey Ph.D History
Heesoo Lee	Turkish History, Middle East History, Central Asian History	Dept. Anthropology Hanyang University	Istanbul University, Turkey Ph.D, History
Younghonn Sohn	Central Asian History, Kazakhstan, Uzbekistan, Turkic ethnology	Dept. Central Asian Studies Hankuk University of Foreign Studies	Kazakhstan State University, Kazakhstan Ph.D, History
Jieun Lee	Central Asian Politics, Turkic world IR	Dept. Central Asian Studies Hankuk University of Foreign Studies	Tashkent State Institute Oriental Studies, Uzbekistan Ph.D, Political Science
Hanwoo Chae	Turkic History, Turkic Eurasian History	Korea University of International Studies, Rector	Hacettepe University, Turkey Ph.D Turkology
Hodong Kim	Eurasian History, East Turkestan	Dept. Asian History Seoul National University	Havard University, USA Ph.D Central Asian History

Oh, Turkish and Turkic Studies in Korea: Focusing on the Academic Institutions and...

Hyojung Kim	Turkic Literature	Dept. Turkey-Central Asia Pusan University of Foreign Studies	Hacettepe University, Turkey Ph.D Turkic Literature
Eunjung Lee	Turkish History	Dept. Asian History Seoul National University	Havard University, USA Ph.D, Middle East History
Eunyoung Oh	Turkish Literature, Turkic Oral Literature	Dongduk Women's University	Hacettepe University, Turkey Ph.D Literature
Nana Lee	Turkish Literature	Hankuk University of Foreign Studies	Ankara University, Turkey
Dongi Sung	Central Asian History, Contemporary issues in Central Asia and Caucasus	Institute of International Studies Inha University	Uzbekistan State University, Uzbekistan Ph.D History
Junhee Jang	Central Asian History, ethnology and Anthropology in Central Asia	Institute of Cultural Studies Hanyang University	Uzbekistan State University, Uzbekistan Ph.D History
Jihyang Jang	Turkish Politics, Middle East Politics	The Asan Institute for Policy Studies	University of Texas, USA Ph.D Middle East Politics
Sangcheol Kim	Contemporary issues in Central Asia and Caucasus Area Studies	Institute of Central Asia Hankuk University of Foreign Studies	Hankuk University of Foreign Studies Ph.D International Studies
Seongsu Hyeon	Islam in Central Asia Contemporary issues in Central Asia and Caucasus Area Studies	Asia-Pacific Research Center Hanyang University	Tokyo University Ph.D Political Science
Kyosup Shin	Persian culture and History, Persian civilization in Central Asia	Institute of Central Asia Hankuk University of Foreign Studies	University of the Punjab, Pakistan Ph.D Persian Literature

Researchers at the list above are selected researchers by the researcher according to their activism in Korean academia. Truly, there might be some omission in the list. However, this list tries to give a basic information of the researcher and the field of studies in Korean academia. Also there are many other Ph.d level personnel

with their local language ability, showing their talent in the government and private sector.

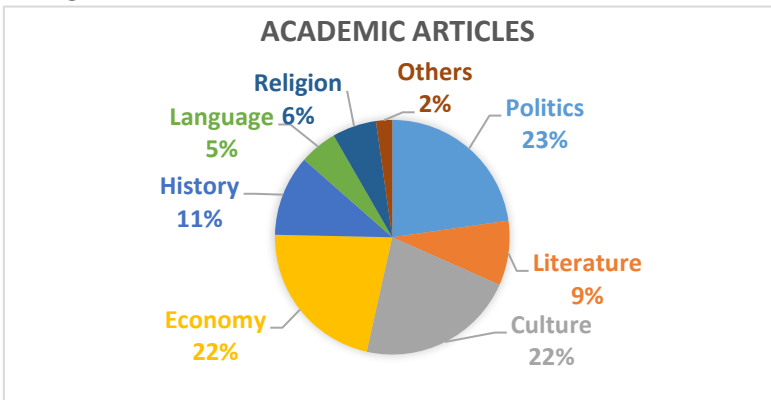
However, with these scholars' activities, so far, a total of 673 papers on Turkish and Turkic studies have been published in Korean academic journals. By field of the studies, politics accounts for 23 percent of the total papers (153); followed by Culture and Economy, 22 percent (147 each); History, 11 percent (75); Literature, 9 percent (60); language, 5 percent (35); religion, 6 percent (41); and ETC, 2 percent (15).

Table 4. Academic Articles Published in Korea according to Subject

Politics	Literature	Culture	Economy	History	Language	Religion	Others
153	60	147	147	75	35	41	15
23%	9%	22%	22%	11%	5%	6%	2%

Source: Korea National Research Foundation, KRI, database; RISS

Figure 3.

Above table 4 demonstrates that papers do not concentrate disproportionately on one single area; rather it suggests that papers have been published evenly in various areas of politics, literature, economy, society and culture, history, and language. This evidence indicates that Turkish and Turkic studies in Korea have grown in a relative balanced way. However, due to pragmatic approach to area studies in Korea, subject of economy, politics and cultural area shows relatively popular than the field of language and literature. Especially social demand in Korea for its economic purposes is high that the field of research and researcher are focused on the area studies to

learn about the countries.

On the contrary, books related with Turkish and Turkic world published in Korea shows different result. According to the data gathered by the researcher, books on the subject of history & culture (41%) and language (31%) dominate almost 70% of the publication. And then, books subject related with politics, economics, literature and religion cover the rest of 30% of the publication. This results shows that normal Korean public tend to enjoy easy reading on history and culture of Turkic world and then learning language for pragmatic reason. It seems that due to increment of Korean travelers to the region, books on language for travel conversation or business purposes are increasing. However, it should be noted that some books written by inexperienced with essay style are omitted at this table since these books are personalized traveler’s journals. It is interesting that the result on publication regarding with academic articles and books reveal different outcome according to subject.

Figure 4.

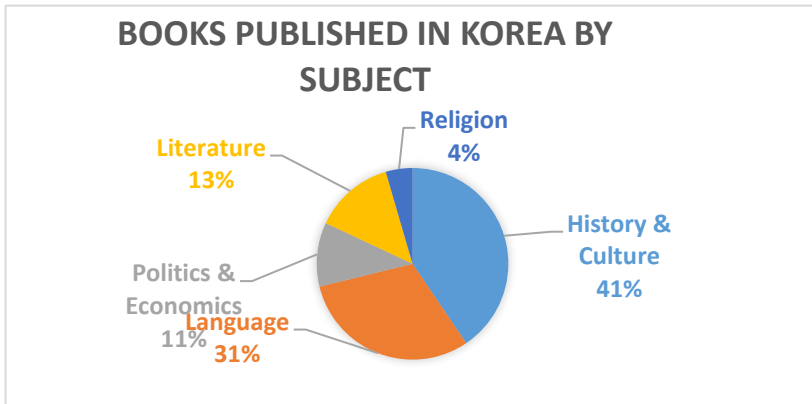

Table 5. Books Published in Korea by Subject

History & Culture	Language	Politics & Economic	Literature	Religion
45	34	12	15	5
41%	31%	11%	13%	4%

Source: RISS (www.riss.kr); National Assembly Library (www.nanet.go.kr); online bookstores Kyobobook (www.kyobobook.co.kr), Yes24 (www.yes24.com), and Aladin (www.aladin.co.kr)

Motivation of studying Turkish or Turkic Studies in Korea

To the eyes of many Koreans nowadays, cultures from Turkey and Turkic countries have become more and more important. Thus, the demand for knowledge about Turkish cultures have greatly increased in Korea recently. The main foreign languages represented in Korea are still English, Japanese and Chinese. Also as mentioned earlier, it seems that Turkish language and culture has been gathering more and more adepts for the last few years. For the past seventeen years of so in Korea, the number of students learning Turkic languages and cultures have been drastically increasing. Here our point will be to understand what motivates a young Korean student to specialize in these languages and see what lead to this realization of interest.

Before the 90's, access to Turkish culture was rather limited to an elite of specialists who were curious of traditions and cultures. However, today strong economics and dynamic industries and a strategic location of the region were the main images of Turkey and the Turkic world which fascinated Korean youngsters. As for Korea, the current representations are mostly due to the economic trends and the energy and natural resource supplier. From the Korean point of view, Turkey and Turkic world seems to look like an "El Dorado" for economic reasons. And lately, Turkey and the Turkic world have benefited from a certain renewal of interest as its openness is currently attracting more and more Korean companies, and this may lead to a better approach of Turkish culture on a long run.

However, interest for Turkey and Turkic world are still very circumscribed, and Turkish culture stays too confined into the general Middle East images. Its image is not widely spread among the Korean media, but somehow Turkish Tourism has started to attract many Korean tourists to the country. It seems that Turkish tourism got a decent popularity in Korea judging by the increasing tourists. So the researcher sees that Turkish tourism which may have a great cultural influence on some Korean people may lead to a strong interest into some aspects of Turkish languages and cultures, most likely because of their experience.

From an educational perspective, it is known that motivation is an essential factor to carry out an effective learning process. Without motivation, there is no learning. The motivational theory developed by Gardner (2007) includes an educational dimension and assumes

that the social context determines learners' attitudes. A student's level of motivation toward learning is conditioned by what they intend to achieve or reach by doing a specific activity. Motivation is equipped with a driving impulse or interest that manages to generate effort, desire, and perseverance in the student, which involves a continuous, dynamic, and changing process as it evolves according to the person's needs and priorities (Dörnyei and Ushioda 2013).

So what motivates a young Korean to specialize in Turkish or Turkic Studies? Especially beyond the instrumental reasons. Here we must distinguish between intrinsic and extrinsic motivations, especially concerning students which are about to choose their specializations as soon as they get a high school diploma. Intrinsic motivation occurs when people are internally motivated to do something because it either brings them pleasure, they think it is important, or they feel that what they are learning is significant (Schmidt, 2001; Gardner, 2007). Extrinsic motivation comes into play when a student is compelled to do something or act a certain way because of factors external to him or her (like money or jobs).

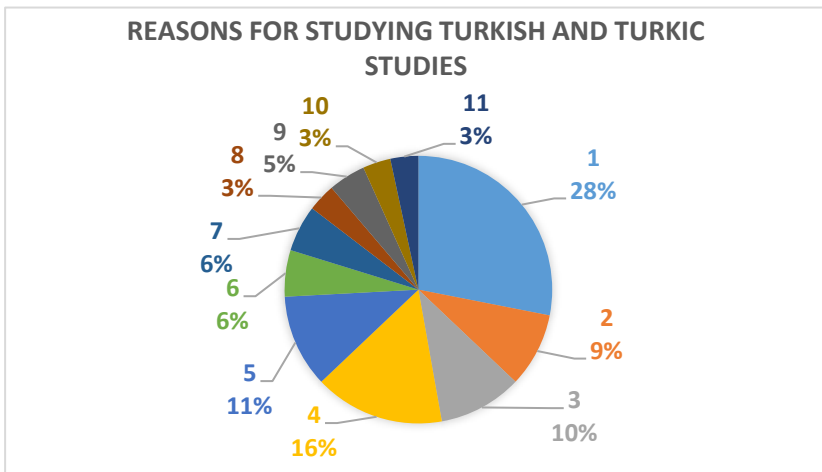
We may be tempted to ask ourselves what their internal and external motivations are, although it seems to me that internal motivation is mostly a matter of innate sensibility. Some may answer this question by simply saying they get pleasure in learning these languages, and this is only what keeps them going. It is to be noted that learning such languages is seen as a long process which only benefits on the long run. Thus a deep interest for the country and its cultures are crucial in the development of Turkish studies in Korea. Considering the mentioned above, here are some common reasons for studying Turkish and Turkic studies in Korea according to short interview with the students¹:

1. Future employment: regarding Turkey and Turkic countries' dynamic economy.[25]
2. We observed that lately, many Korean corporations established in Turkey require to be able to speak both English and Turkish. (where English sufficed before).[8]
3. It's rare language, not so common in Korea. Also, Middle East or Central Asian studies in Korea are still a bit out-of-the-

¹ Interview from the students at Dept. Turkish-Azerbaijani, Dept. Central Asian Studies, Dept. Turkey-Central Asian. (90 students)

way, and the desire for some students, to make the difference with others, is a frequent factor in their decision to specialize in Turkic languages. [9]

4. Specialists in linguistics, or even History, Politics, Geography, Geopolitics [14]
5. Translation, interpretation. [10]
6. Teaching Korean in Turkey and Turkic Countries. [5]
7. Getting to know more about Turkic cultures, as in its society, way of thinking, way of life, especially after having chance to travel Turkey or central Asia [5]
8. Basic interest in Turkic languages [4]
9. To do International studies (Middle East/ Central Asian studies), studying abroad. [4]
10. Turkic Languages being a language widely used in Eurasia, many speakers.[3]
11. Significant diaspora in Eurasia [3]

As the result shows, Korean students showed a higher degree of extrinsic motivation than intrinsic motivation and a low level of lack of motivation. In other words, extrinsic motivations seems to affect a lot in studying Turkish or Turkic Studies in Korea. Job opportunities and uniqueness and prospect of the study (answer 1-4) seems to be more than 60% of the reason selecting Turkish or Turkic Studies in Korea. Also promoting human interexchange seems to be the important factor affecting the study, since the good portion of students (11%) have mentioned about choosing Turkish or Turkic

studies after they having experiences about the countries by themselves or from their parents and other family members. However, we have to consider that although extrinsic motivation is also a good stimulus for the achievement of goals in the acquisition of a second language, learning is more favorably influenced by internal stimuli. Perhaps, one has to think about that motivation is a key factor not only to get good results, but also to persevere with learning tasks (Semmar, 2006). In the long run, for the development of the study intrinsic motivation is also crucial.

Considering the motivations and cultural changes, the curriculum of the studies are also in transformation. For instance, the curriculum of the HUFs Turkish studies program focuses on language teaching, history, politics and economics today. The scope is not limited to the language since the program includes history, cultural anthropology, religion, economics and politics in its curriculum. There is a new trend in Turkish studies to reorganize the curriculum of philology as a culture studies curriculum. The new curriculum is non-philological with numerous teaching subjects covering the areas of culture, art, modern literature, translation, and social thought. This non-philological framework reduces the earlier concentration on language teaching, linguistics, and the literature of traditional Turkish studies. Due to job opportunities, compared to the past, the students now have different expectations from the programs. Perhaps, this should lead scholars and curriculum developers to analyze the current curriculum according to the expectations of the students. However, the philological foundation of Turkish studies cannot be abandoned totally, since the program is originated from philology.

Closing remarks

Understanding a country and learning how to communicate with that country is an essential and critical attitude and response in the age of globalization. Today, mutual exchanges among nations and regions are increasing and expanding, and understanding and encountering various cultures are highly valued. Therefore, to a certain extent, area studies and country studies are significant in that they are essential in understanding the thoughts and mentality of people living in a particular region and society. No doubt that this will eventually led to have a true exchange and harmony among related countries. .

In order to explore future directions to stimulate research in various fields, the outcomes and limits of the existing studies should first be examined. Therefore, this study try to show the academic institutions and scholars in Korea who will be playing a critical bridge role in many aspects related with Turkey and Turkic countries. Thus for the future aspect there is a strong need for support to strengthen the foundation for Turkish and Turkic studies, which are now growing and rapidly expanding in Korea. Also nurturing the next generation of researchers is necessary to improve the quality as well as quantity of the Turkish and Turkic studies in the country.

However, the good news is that there are about 1000 graduates who were from the department of Turkey and Turkic studies background and it is increasing every year. These regional experts are playing a critical role in the Korean society to bridge the gap and narrow the differences. Also various scholars and institutions are publishing not only academic article but also different kind of easing reading books for the normal public. It is no doubt that their works are creating a social and cultural bridge between Korea and Turkic world in general. Recently, one can find many cultural and language books that introduce Central Asia, Caucasus and Turkey in Korean bookstore.

As seen from Table 3, many distinguished scholars in Turkic Central Asia and Caucasus were the Ph.D from Turkic world or United States. Recently there is increasing number of Korean graduate students doing their further studies (doctorate degree) in various titular countries, such as Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan and Azerbaijan. Once they finish their studies and returned to Korea, I believe that they will play a crucial role to advance a titular perspective on Turkic studies in Korea. No doubt, they will give titular understanding of Turkey, Central Asia and Caucasus to Korean people.

In same vein, another good signal for the intercultural dialogue in educations sector is there are good numbers of increment in Turkic students at Korean Universities. It is quite recent trends after the year 2000 when students from Turkic States started to come to Korea for their further study. Truly, foreign students are dramatically increasing in Korea these days. According to the Korean Herald report, the Education Ministry unveiled a set of plans to double its number of foreign students in Korea to 100,000 by 2012(Korea Herald,

08.Aug. 2008). The government revised the aim of its so-called "Study Korea" project, initially devised in 2004, as the number of foreign students in Korea passed 50,000 in 2007, three years ahead of its original target. Now, nearly 130,000 foreign students were studying in Korea in April of 2017. Related with our subject, the ministry of education mentioned that it will focus on attracting students from countries like Saudi Arabia, Qatar, Turkey, Kazakhstan, Uzbekistan and Azerbaijan, which have great interest in Korea in term of economic relations. (Korea Herald, 08.Aug. 2008). I am sure that such implementation will increase Turkic students in Korea rapidly, which will eventually play a crucial role in inter-cultural dialogue between Korea and Turkic world.

Table 6. Turkic World Students Studying in Korea

Country	Number of Students Studying at Korea (Approx. Numbers)
Turkey	250
Azerbaijan	110
Uzbekistan	860
Kazakhstan	160
Turkmenistan	40
Kyrgyzstan	90

Source: Korea Statistic Annual Report 2014, Turkic Embassies in Korea.

In economic perspective, Korea is closely related to Turkey, and Korean students in Turkey are increasing. Also, as mentioned above, Turkic students who come to Korea for their higher education is also increasing. Thus, the interest of the Turkey in Korea is expected to continue to increase. Perhaps, it is the duty of scholars on Turkish studies to study these phenomena and to familiarize the Turkic world in Korea. The senior scholars suggested that since the current Turkish studies focus too much on politics and economics, they should diversify to other fields, such as educational studies or geographical studies, accompanied by analytical social surveys. Some also argued that Turkish studies in Korea had been based too much on generalities, and therefore, based on the accumulated research outcomes and research personnel, future researches should focus on

indepth subjects. Also, some suggested that while some Korean scholars have had their papers published in international journals, their number is still limited, and today's Turkish studies scholars should improve not only facility with Turkish but also with English and should be active in the international scene. Others also suggested that scholars must become more proactively involved in the formation of the Korea-Turkic world relations or in maintaining order in the Middle East and Central Asian regions.

While this study had some limitations, it is significant in that it unearths the history of Turkish and Turkic studies in Korea and related collective experiences through various data. It is expected that this research will lead to more opportunities to conduct international co-work with Korean researchers on Turkish studies, so that the accumulated data from such research can be further compared and examined with other international scholars.

References

- BAEK, Sangki (2007), *Living with Turkish People for Half a Century*. Seoul: L&D Publishing.
- CHUNG, Yeon Sun (2005), *Hankookaeseoeui mikookhak: Erongwa silje* [American studies in Korea: Theory and practice], Seoul, HUFPS Press.
- DÖRNYEI, Zoltán, and Ema Ushioda (2013), *Teaching and Researching: Motivation*. London: Routledge.
- Emerging Economies Research Team (2013), "Strategies to Enter the Emerging Markets of Turkey and Uzbekistan". *Institute of Central Asian Studies*, 34-38.
- EOM, Gu Ho (2012), "Research of Trends in Central Asian Studies in Korea". *Asia Review*, Vol. 2. No.1, Seoul National University Asia Center, 121-152.
- GARDNER, Robert (2007), "Motivation and Second Language Acquisition." *Porta Linguarum*, 8, 9-20.
- LEE, Hee Soo (1989), "Trends in Turkish Studies", *Journal of Korean Studies*, Vol. 64, Institute for Korean Studies, Yonsei University, 189-204.
- LEE, Hee Soo (1998), "Current Status and Challenges of Middle East Regional Studies", *Journal of Regional Studies of the Seoul National University*, Vol.14, 155-186.
- LEE, Nan A (2014), "Turkish Literature: Research Trends and Translations in Korea", *Asia Review*, Vol. 3. No.2, Seoul National University Asia Center, 161-185.
- Ministry of Patriots and Veterans Affairs (2007), *Brother Nations of Korea and*

Oh, Turkish and Turkic Studies in Korea: Focusing on the Academic Institutions and...

Turkey: History of Turkey's Participation in the Korean War, Seoul.

OH, Chong Jin (2009), "Muslim Immigrants in Korea: Their Inter-marriage with the Koreans and the Settlement", *Journal of Mediterranean Area Studies*, vol.11, no.3, 79-115.

OH, Chong Jin (2009), "Marriage Migration of Central Asian Muslim to the Korean Society", *Korean Journal of the Middle East Studies*, vol.30, no.1, 257-293.

OH, Chong Jin (2008), "Muslim Communities in the Korean Society: Focusing on the Influx, Adaptation, and Social Network of Muslim Immigrants in Korea", *The Journal of the Institute of the Middle East Studies*, vol.27, no.2, 81-123.

OH, Chong Jin (2008), "The Present State and Social Network of the Central Asian Muslim immigrants in Korea: Focusing on Muslims from Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Azerbaijan, Tajikistan", *Journal of the Korean Association of the Islamic Studies*, vol.18, no.3, 65-104.

SCHMIDT, Richard [ed.] (2001), *Motivation and Second Language Acquisition*, Second Language Teaching & Curriculum Center, University of Hawaii.

SEMMAR, Yassir (2006), "An Exploratory Study of Motivational Variables in a Foreign Language Learning Context." *Journal of Language and Learning*, 5, 118-32.

SUH, Jaemahn (1997), "Current Status and Challenges of Turkish Studies in Korea," *Journal of the Korean-Turkish Academic Society*, Korean-Turkish Academic Society, Vol. 1: 6.

E-Kaynakça

<http://www.riss.kr/AboutRiss.do> ; RISS (Research Information Sharing Service)

<http://kostat.go.kr/portal/eng/index.action> ; Korean Bureau of Statistics

<http://www.moe.go.kr/main.do?s=moe> ; Korea Ministry of Education

<https://www.nrf.re.kr/index> ; Korea National Research Foundation

<https://www.kri.go.kr/kri2> ; Korean Researcher Information

<http://www.koreaherald.com/> ; Korea Herald News

Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve Natuna Adaları Politikaları*

Yunus Emre ARMAĞAN*

Öz: Çin tarafından Güney Çin Denizi'nde (GÇD) izlenen yayılcı politikalar, Natuna Adaları bağlamında Endonezya'nın deniz güvenliğini tehdit etmektedir. Bu çerçevede Endonezya 2014 yılında Küresel Denizcilik Eksenini (KDE) doktrinini ilan ederek deniz güvenliği hususunda daha kararlı adımlar atmaya başlamıştır. Bu çalışmada; "Endonezya, kendi deniz güvenliğini korumak için Çin'in GÇD'de yürüttüğü yayılcı politikalara nasıl karşılık veriyor?" sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu çalışmanın amacı Endonezya'nın deniz güvenliği politikalarını tartışarak 2014 yılında iktidara gelen Başkan Joko Widodo (Jokowi) sonrası Endonezya dış politikasında yaşanan değişimi öne çıkarmaktır. Çalışmada ilk olarak, Endonezya'nın değişen deniz güvenliği politikaları ele alınmış ve bu bağlamda Jokowi döneminde oluşturulan KDE doktrini incelenmiştir. İkinci olarak, GÇD anlaşmazlığına ve Endonezya'nın GÇD'ne yönelik politikalarına işaret edilmiştir. Son olarak, Endonezya'nın Natuna Adaları politikaları analiz edilerek Jokowi hükümetinin Çin'in yayılcı politikalarına nasıl karşılık verdiği tartışılmıştır. Bu çalışma, Natuna Adaları krizi kapsamında Endonezya'nın uluslararası hukuk, diplomasi, askeri caydırıcılık ve karşılıklı bağımlılık araçlarını kullanarak Çin'in hak ihlallerini engellemeye çalıştığını ve Çin'in politikalarına cevap ürettiğini ileri sürmektedir. Bu çerçevede araştırmada, Endonezyalı yetkililerin demeçlerine, resmî makamların ve ilgili bakanlıkların yayınlarına, raporlarına ve diplomatik notalarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Endonezya, Güney Çin Denizi, Çin, Deniz Güvenliği, Natuna Adaları*

Maritime Security and China's Impact: Indonesia's Policies Towards the South China Sea and The Natuna Islands

Abstract: Chinese expansionism in the South China Sea (SCS) has caused maritime security threats for Indonesia in terms of the Natuna Islands' Exclusive Economic Zone. In this context, Indonesia declared the Global Maritime Fulcrum (GMF) doctrine in 2014 and began taking

* Bu Makale, 2020 tarihinde, Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Bölgesel Araştırmalar Anabilim Dalında savunulan "Endonezya Dış Politikasında Çin İkilemi: Natuna Adaları Krizi Vakası" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Bölgesel Araştırmalar ABD Öğrencisi, yunusarmagan@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-2633-6007.

Gönderim Tarihi: 20 Aralık 2020, Kabul Tarihi: 10 Ocak 2021

more decisive steps to protect maritime security. This paper discusses how Indonesia responds to the expansionist policies pursued by China in the SCS. The purpose of this study is to explore the maritime security policies of Indonesia to highlight the change in Indonesian foreign policy after President Joko Widodo (Jokowi). Firstly, this paper examines the changes in Indonesia's maritime security policies and the GMF doctrine, which was formed during the Jokowi period. Secondly, it was pointed out how the SCS dispute has affected Indonesia. Finally, this paper analysed how the Jokowi government responds to China's expansionist policies in terms of Natuna Island. This study argues that in the context of the Natuna Island crisis, Indonesia has responded to China's expansionist policies by using international law, diplomacy, deterrence, and economic interdependence to prevent China's border violations. In this regard, the research included statements and speeches of Indonesian officials also relevant news, publications, reports, and diplomatic documents.

Key Words: *Indonesia, South China Sea, China, Maritime Security, Natuna Islands*

Giriş

Endonezya, Güney Çin Denizi (GÇD) anlaşmazlığının resmî olarak parçası olmasa da Çin'in yayılcı GÇD politikaları coğrafi konumu itibariyle Endonezya'yı etkilemektedir. Nitekim Pekin yönetimi, Dokuz Kesik Çizgi¹ haritasıyla Endonezya'ya bağlı Natuna Adaları'nın Münhasır Ekonomik Bölgesinin (MEB) kuzeydoğusunda hak iddia etmektedir. Çin tarafından Endonezya'nın MEB'inde sınır ihlallerinde bulunulması; deniz sınırlarının korunması hususunda Cakarta'yı yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu kapsamda, 2014 yılında Endonezya Devlet Başkanı olarak seçilen Joko Widodo (Jokowi) yönetiminde Endonezya'nın deniz güvenliğine verdiği önem artmış ve deniz sınırlarının korunmasına yönelik daha caydırıcı politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Başkan Jokowi döneminde Çin bandıralı gemilerin sınır ihlallerine karşı müsamaha gösterilmemesi iki devlet arasında Natuna Adaları krizini ortaya çıkarmıştır. Bu makalede, öncelikle Endonezya'nın deniz güvenliği anlayışı ele alınmış ve Jokowi

¹ Çin'in GÇD'de deniz sınırlarını ve yetki alanlarını belirleme amacı taşıyan U şeklindeki ilgili harita ilk kez resmî olarak Kuomintang hükümeti (The Republic of China) tarafından 1947 yılında "On Bir Kesik Çizgi" olarak ilân edilmiş; 1949'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından harita küçük değişikliklere uğrayarak yeni hükümet tarafından da benimsenmiştir (Chung, 2016: 38-40).

döneminde ilân edilen Küresel Denizcilik Eksenini doktrini sayesinde Endonezya'nın deniz güvenliği politikalarının nasıl değiştiğine ışık tutulmuştur. Daha sonraki bölümde Endonezya'nın GÇD anlaşmazlığına yönelik tutumu tartışılmış; son olarak ise Endonezya'nın kendi deniz güvenliğini korumak için Natuna Adaları bağlamında Çin'e nasıl karşılık verdiği incelenmiştir. Bu çerçevede, bu makale Jokowi döneminde Endonezya'nın hukuki, diplomatik, askeri ve ekonomik araçları kullanarak Çin'in yayılcı politikalarına karşılık verdiğini ileri sürmektedir. Bu araştırmada ilgili yerel ve uluslararası haber kaynakları taranmış; ayrıca Endonezyalı yetkililerin demeçlerine, resmi makamların ve ilgili bakanlıkların yayınlarına, raporlarına ve diplomatik notalarına yer verilmiştir.

Endonezya'nın Deniz Güvenliği Bakışı ve Küresel Denizcilik Eksenini

Güneydoğu Asya bölgesinde 16.000'den fazla adadan oluşan bir takımada devleti olan Endonezya; Malakka, Sunda ve Lombok Boğazları ile Hint Okyanusu'nu GÇD'ye ve Kuzeydoğu Asya'ya bağlaması açısından stratejik ve özgün bir konuma sahiptir. Endonezya'nın coğrafyası nedeniyle deniz kütleleri, ülke bütünlüğünün bir parçası olarak görülmektedir. Nitekim, Endonezyalıların kendi vatanları için kullandığı *Tanah Air* kavramı, ülkenin hem kara kitlesini hem de deniz kütlelerini kapsadığı ifade etmektedir (Leifer-Nelson, 1973: 191).

Tablo-1 Endonezya Denizcilik Verileri

Karasuları:	290.000 km ²
Kıta Sahaneliği:	2.800.000 km ²
Kara ve Deniz Alanı Toplamı:	8.300.000 km ²
Kıyı Şeridi Uzunluğu:	108.000 km ²
BM'ye Bildirilen Toplam Ada Sayısı:	16.056

Kaynak: Kementerian Koordinator Bidang Kemaritiman dan Investasi Republik Indonesia, 2018.

1957 yılında Cakarta yönetimi bir takımada devleti olduğunu Djuanda Deklarasyonu'nu yayımlayarak ilân etmiştir (Purwanto-Mangku, 2016: 54). Endonezya'nın en dış adaları arasındaki tüm deniz alanları üzerinde mutlak egemenlik ilân ettiği deklarasyon ile

ülkenin deniz sınırları belirlenmeye çalışılmıştır. Djuanda Deklarasyonu'nda tanıtılan ve Endonezya'nın stratejik kültürünün bir parçası haline gelen *Wawasan Nusantara*² kavramı, Cakarta hükümetlerinin deniz güvenliğine yönelik bakışını ortaya sermektedir. Endonezya'nın kara, hava ve deniz alanlarının bir bütün olduğundan yola çıkılarak oluşturulan *Wawasan Nusantara*, temelde denizlere yönelik jeopolitik endişelerden yola çıkılarak Endonezya'nın deniz güvenliğini artırmak için tasarlanmıştır (Buntoro, 2016: 477-478).

Endonezyalı yetkililer deniz güvenliğini sağlamak ve deniz sınırlarını belirlemek için takımada devleti kavramını uluslararası hukukta tanıtmaya çalışmış; ilgili müzakerelerde aktif rol oynamıştır. Birinci ve İkinci Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı'nda *takımada devleti* konseptini tanıtmaya çalışmaları başarılı olmasa da 1973'te başlayan üçüncü konferansta *takımada devleti* konusu ayrı bir gündem maddesi olarak tartışılmıştır (Agusman-Nurbintoro, 2019). 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde (BMDHS) "takımada devleti" (*archipelagic state*) olarak bilinen yeni bir devlet kategorisinin varlığını resmen tanınmış ve bu devletlerin "takımada suları" (*archipelagic waters*) üzerinde egemenlik hakkına sahip olduğu iddiası uluslararası alanda meşruluk kazanmıştır (UNCLOS, 1982). Endonezya, bu sayede talep ettiği üzere, artık en dıştaki adalarını birbirine bağlayan bir takımada taban çizgisi çekme hakkına sahip olmuştur. Bu nedenle 1982 BMDHS Endonezya'nın deniz güvenliği hususunda stratejik bir öneme sahiptir. Öte yandan Cakarta hükümeti, gönüllü olmadığı bazı maddeleri kabul etmek zorunda kalmıştır. Bunların en önemlisi ise BMDHS'nin 53. maddesi; takımada deniz şeridi geçiş hakkıdır. Böylece, tüm gemilere ve uçaklara takımada sularındaki belirli deniz şeritlerinde ve hava yollarında seyir ve uçuş yapma hakkı verilmiştir (UNCLOS, 1982).³ Günümüzde 168 devletin taraf olduğu 1982 BMDHS'yi ilk imzalayan devletlerden biri olan Endonezya, sözleşmeyi 31 Aralık

² *Wawasan Nusantara* kavramı; coğrafik özelliklerden kaynaklanan parçalanma endişesini, sınırların kutsallığını, devletin bütünlüğünü ve son olarak uluslararası arenada takımada olarak tanınmak için deniz hukukuna önem verilmesini kapsamaktadır (Arif-Kurniawan, 2017: 4-5).

³ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf. Erişim: 21 Ağustos 2020.

1985 tarihinde meclisinde onaylamış ve sözleşme 3 Şubat 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁴

Endonezya, 1982 BMDHS'ye taraf olarak toplam 6,159,032 km² MEB kazanmıştır (Marsetio, 2014). Birleşmiş Milletler'e (BM) sınır haritalarının ve coğrafi koordinatların bildirilmesiyle ilân edilen MEB, kıyı devletlerine karasularının başlangıcından itibaren 200 mile kadar deniz tabanı ve toprak altındaki sularda canlı (balık) veya cansız (gaz veya petrol) doğal kaynakların araştırılmasına ve kullanılmasına; sudan, akıntılardan ve rüzgardan enerji üretimine; yapay adaların ve tesislerin kurulmasına ve kullanılmasına; bilimsel araştırmalara; denizin muhafazasına yönelik haklar tanımaktadır.⁵ Endonezya bazı komşu devletlerle deniz yetki alanlarını sınırlandırma anlaşmaları yapmıştır. Bu devletler; Malezya, Tayland, Avustralya, Papua Yeni Gine, Hindistan, Vietnam, Singapur ve Filipinler'dir. Avustralya (1997), Filipinler (2014) ile MEB; Hindistan (1974 ve 1975), Malezya (1969), Tayland (1971) ve Vietnam (2003) ile kıta sahanlığı⁶ anlaşmaları yapılmıştır.⁷

Endonezya'nın bir takımada devleti olması deniz güvenliğini ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçası haline getirmektedir. Deniz güvenliğinin; devletlerin sınır anlaşmazlıkları, deniz terörizmi, korsanlık, kaçakçılık, yasa dışı balıkçılık, deniz kazaları ve doğal afetler gibi tehditleri kapsadığı ifade edilmektedir (Bueger, 2015: 2). Bu kapsamda, deniz güvenliği bu tehditlerin asgari düzeye inmesi veya ortadan kalkması halinde sağlanacaktır. Endonezya'nın deniz güvenliğine bakışı 2014 yılında Jokowi devlet başkanı olmasından sonra keskin bir değişim göstermiştir. Bu durumun en bariz göstergesi Jokowi tarafından ilân edilen Küresel Denizcilik Eksenini (*Poros Maritim Dunia*, KDE) doktrindir. Doktrin temelde yasa dışı

⁴Ayrıntılı bilgi için bakınız:

https://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm, Erişim: 21 Ağustos 2020.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, Erişim: 21 Ağustos 2020.

⁶ 1982 BMDHS'nin 76. maddesinde yeniden düzenlenen ve kıyı devletlerinin kara parçalarının doğal uzantısı olan kıta sahanlığı kısaca; bir kıyı devletinin karasularının ölçülmeye başlandığı sınırdan itibaren 200 deniz mili mesafedeki denizaltı alanlarının deniz yatağında ve toprak altlarında hak sahibi olmasını sağlar (UNCLOS, 1982). Bir kıyı devleti ile karşı kıyı devletleri arasındaki deniz alanı 200 milin altında ise bu devletlerin kıta sahanlıklarını birbirlerinden ayıracak bir sınır olmalıdır. Karşı kıyı devletleri arasındaki deniz alanı 200 milin üzerindeyse 350 mile kadar kıta sahanlığı elde edilebilir. Kıta sahanlığı yalnızca deniz tabanının ve toprak altının kullanımını içerirken, MEB daha kapsamlıdır.

⁷Ayrıntılı bilgi için bakınız:

<https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/IDN.htm>, Erişim: 24 Ağustos 2020.

balıkçılığı önlemeyi, MEB üzerindeki egemenliği korumayı, adalar arasındaki ulaşımı geliştirmeyi ve bölgede deniz gücü oluşturmayı kapsamaktadır (Nainggolan, 2015: 172-173). Başka bir ifadeyle doktrin; denizcilik kültürünü yayma, adalar arası bağlantı sağlama, ulaşımı kolaylaştırma, denizlerdeki kaynaklarını koruma, denizcilik diplomasisiyle sınır anlaşmazlıklarını sona erdirmeye ve deniz kuvvetlerinin mevcudiyetini artırma olmak üzere beş stratejik alana odaklanmaktadır (Witular, 2014). Jokowi'nin eski dış politika danışmanı Rizal Sukma'ya göre KDE sadece bir doktrinden ibaret değil, aynı zamanda Hint ve Pasifik Okyanusları arasında önemli bir aktör haline gelen Endonezya'nın bir deniz gücü olarak kendi milli kimliğine dönüş vizyonudur (Sukma, 2014).

KDE altyapı ve deniz güvenliği olarak iki açıdan ele alınabilir. 2016 yılının verilerine göre Endonezya Güneydoğu Asya'nın liman altyapısı en zayıf ülkelerinden biridir (Nikkei Asian Review, 2017). Doktrinin ilân edilmesi sonrası Başkan Jokowi'nin öncelikli hedefi adalar arasında ulaşımı güçlendirmek olsa da bunun önündeki en büyük engel altyapı yatırımlarının finansmanının nasıl sağlanacağı konusu olmuştur. Finansman sorunu, 2018 yılında Endonezya ve Çin arasında mutabakata varılarak KDE kapsamındaki altyapı projelerinin Çin'in *Deniz İpek Yolu* girişimine entegre edilmesiyle Çin tarafından sağlanan kredilerle çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır (Qian, 2020).

KDE'nin deniz güvenliği boyutu ise Başkan Jokowi döneminde deniz güvenliğine verilen önemin belirgin şekilde arttığını göstermektedir. Endonezya'nın kıta sahanlığı ve MEB'lerinde yabancı gemiler tarafından yürütülen yasa dışı balıkçılık faaliyetlerini önlenmesi amacıyla "batırma politikası" olarak adlandırılan bir yol izlemeye başlamıştır. Bu çerçevede, 2014 yılında sınır ve deniz güvenliğini korumak amacıyla Endonezya Deniz Güvenliği Ajansı (*Badan Keamanan Laut Republik Indonesia/BAKAMLA*) kurulmuş; Endonezya'nın donanma ve sahil güvenlik birimlerinin mevcudiyeti artırılmıştır.⁸ Endonezya Ulusal Deniz Kuvvetleri (*Tentara Nasional Indonesia Angkatan Laut/TNI-AL*) ve BAKAMLA gerekli devriye faaliyetlerini gerçekleştirerek ülkenin deniz sınırlarını korumaktadır. KDE'nin ilân edilmesiyle

⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız: "President Jokowi Officially Established the Maritime Security Agency", <https://setkab.go.id/en/president-jokowi-officially-established-the-maritime-security-agency/>, Erişim: 10 Ağustos 2020.

2014-2019 yılları arasında TNI-AL ve BAKAMLA, Endonezya'nın MEB'ini ihlal ederek yasa dışı balıkçılık yapan 500'ün üzerinde gemiyi batırmıştır (Bangkok Post, 2019). Yasa dışı balıkçılığa karşı sert bir politika izlenmesinin en önemli nedenlerinden biri balıkçılık endüstrisinin Endonezya ekonomisinde önemli bir paya sahip olmasıdır. Zira balıkçılık, Gayri Safi Milli Hasıla'nın (GSMH) yüzde 3'ten fazlasına katkıda bulunmasının yanı sıra en az 6 milyon Endonezyalının ana gelir kaynaklarından biridir (FAO, 2013).

Öte yandan, denizlerdeki egemenliğin korunabilmesi için KDE'nin deniz güvenliği boyutu donanmanın modernize edilmesini içermektedir (Zulkili vd. 2020: 4). Endonezya bir takımada devleti olmasına rağmen, kara kuvvetlerine donanma ve hava kuvvetlerinin toplamından daha fazla harcama yapmaktadır. Nitekim 2019 yılı için önerilen savunma bütçesinde kara kuvvetlerine yaklaşık olarak 3 milyar dolar ayrılırken, donanma için 1,2 milyar dolar, hava kuvvetleri için ise 1 milyar dolar bütçe ayrılmıştır (Erwanti, 2018). Dolayısıyla doktrinin deniz güvenliği boyutuna sınırlar ihlallerinin engellenmesi kararlı bir şekilde devam edilse de askeri mevcudiyetin hedeflenen seviyede artmadığı söylenebilir.

Jokowi'nin 2019 yılında yeniden seçimleri kazanması sonrası başlayan ikinci döneminde KDE gündemden düşmüştür. Zira, Dışişleri Bakanı Retno Marsudi dış politikanın 2019-2024 yılları arasındaki önceliklerini açıklamış ve ekonomi diplomasisi vurgusu KDE'nin yerini almıştır (Kemlu, 2019). Yine de Jokowi döneminde GÇD anlaşmazlığı ve Natuna Adaları krizi örneklerinde görüleceği üzere deniz güvenliğini koruma anlayışı kararlı bir şekilde sürdürülmektedir.

Endonezya ve Güney Çin Denizi Anlaşmazlığı

GÇD'de Çin, Filipinler, Vietnam, Malezya, Tayvan ve Bruney'in birbirleriyle örtüşen hak iddiaları bulunmaktadır. GÇD'ye kıyıdaş bir devlet olmasına rağmen Endonezya ihtilafli bölgede hak iddia etmemektedir. Spratly Adaları, Pratas Adaları, Paracel Adaları ve Scarborough kayalıkları GÇD'deki anlaşmazlığın kaynağını oluşturan tartışmalı adalardır. Çin, Tayvan ve Vietnam Paracel Adaları ve Spratly Adaları'nın tümünde hak iddia ederken; Filipinler, Malezya ve Bruney sadece Spratly Adaları'nın bazı bölgeleri üzerinde hak iddia etmektedirler

(Turcsányi, 2018: 34). Ayrıca Pratas Adaları Çin ve Tayvan; Scarborough Kayalıkları ise Çin, Tayvan ve Filipinler arasında ihtilafa yol açmaktadır.

Çin, bölgedeki hak iddialarını tarihsel olarak temellendirerek GÇD'nin büyük bölümünün antik zamanlardan beri kendisine ait olduğunu savunmaktadır (Malik, 2013: 83-90). Aslında "tarihi haklar" terimi medyada ve akademik ortamlarda Çin'in GÇD'deki hak iddialarını desteklemek için yaygın olarak kullanılsa da resmî açıklamalarda ve belgelerde şimdiye dek açıklığa kavuşturulmamıştır (Raditio, 2019: 58). 7 Mayıs 2009 tarihinde Çin, uluslararası düzeyde ilk kez resmî olarak Dokuz Kesik Çizgili haritasını Birleşmiş Milletler'e gönderdiği notaya ekleyerek "Çin, Güney Çin Denizi'ndeki adalar ve bitişik sular (*adjacent waters*) üzerinde tartışılmaz bir egemenliğe sahiptir" ve "ilgili sularla (*relevant waters*) birlikte deniz yatağı ve toprak altı üzerinde egemenlik hakkına ve yargı yetkisine sahiptir" şeklinde kendi görüşünü beyan etmiştir.⁹ Ancak Çin'in notasında GÇD'deki hak iddialarının kapsamı tam olarak anlaşılammamaktadır. Zira ilgili notada Çin, GÇD'deki adalarla ilgili açık bir şekilde egemenlik hakkında bulunmasına rağmen kullanılan "bitişik sular" ve "ilgili sular" gibi muğlak kavramlar nedeniyle adaların çevresindeki sularda iddia edilen yetkiler belirsizdir. Birçok analiste göre, Çin kasıtlı olarak GÇD üzerindeki niyetlerini açıklığa kavuşturmayarak "stratejik belirsizlik" politikası izlemektedir (Poling, 2012).

2002 yılında GÇD'de barışçıl ve uyumlu bir ortam sağlanması için Endonezya'nın teşvikleriyle GÇD'deki "Tarafların Davranışına İlişkin Bildiri" (*The Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea, DOC*) Çin ve ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) tarafından kabul edilmiştir.¹⁰ Ancak DOC, taraflara herhangi bir yaptırım bulunmaması nedeniyle bölgedeki gerilimin azalmasına katkıda bulunamamıştır. Öte yandan, son yıllarda Çin'in tartışmalı bölgelerde inşa ettiği yapay adalarda askeri üsler kurması bölgedeki endişeyi arttırmıştır (Stashwick, 2019).

GÇD anlaşmazlığının Endonezya'yı etkileyen boyutu, Çin'in

⁹ CML/17/2009 numaralı sözlü notaya ulaşmak için:

https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vn_m_e.pdf, Erişim: 19 Haziran 2020.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: "Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea", https://asean.org/?static_post=declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2, Erişim: 3 Eylül 2020.

GÇD'de hak iddia ettiği alanın Endonezya'nın kuzeyinde bulunan Natuna Adaları'nın MEB'i ile çakışmasıdır. 1990'lardan beri Cakarta hükümeti, Çin'in Dokuz Kesik Çizgili haritasıyla ilgili olarak Pekin'den defalarca resmî açıklama talebinde bulunmuş ve Çin'in Natuna Adaları'nın kuzey suları ile ilgili iddialarını açıkça reddetmiştir (Laksmāna, 2018: 73). 1994 yılında Endonezya, Çin'in GÇD'deki iddialarını temsil eden Dokuz Kesik Çizgili haritanın koordinatlarının netleştirilmesi için Pekin'e resmi bir nota göndermiş; ancak Çin, Endonezya'nın taleplerine yanıt vermemiştir (Jakarta Globe, 2017).

Endonezya'nın GÇD anlaşmazlığına yönelik politikaları üç açıdan devamlılık göstermektedir. İlk olarak, Endonezya çok taraflı diplomasinin çözüme katkı sunacağını düşünerek ASEAN'ı GÇD anlaşmazlığına olabildiğince dahil etmeye çalışarak arabulucu rolü benimsemiştir. Örneğin Yudhoyono dönemi Dışişleri Bakanı Natalegawa, kıyı devletleri arasında diyalog kurulması için çaba sarf etmiş ve Endonezya'nın arabuluculuk rolünü bölgesel barış ve istikrarın korunması için kullanmaya çalışmıştır (Connelly, 2015: 19). 2012 yılında Phnom Penh'de düzenlenen 45. ASEAN Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda Filipinler'in öncülüğünde hazırlanan ve Çin'in GÇD'deki hamleleri hakkında endişelerini içeren bildiriye Kamboçya'nın imza atmakta çekimser kalmasıyla ASEAN tarihinde ilk kez ortak bildiri yayınlanamamıştır. Bunun hemen ertesinde Natalegawa; Filipinler, Vietnam, Kamboçya, Malezya ve Singapur arasında 36 saatlik bir "mekik diplomasi" turu başlatmış ve iptal edilen ortak bildiriye yeniden canlandıramasa da ASEAN ülkelerinin GÇD anlaşmazlığında "ortak bir pozisyona" ulaştığını açıklamıştır.¹¹

İkinci olarak Endonezya; GÇD ve tartışmalı adalarda hak iddia etmeyerek GÇD anlaşmazlığında tarafsız bir konumda bulunmaktadır. Nitekim, Endonezya Savunma Bakanlığı'nın 2015 yılında yayınladığı Beyaz Kitap'ta (*Buku Putih*) Endonezya GÇD'de ihtilaf yaşayan devletler arasında gösterilmemiş; Endonezya'nın GÇD'de egemenlik hakkı iddia etmediği vurgulanmıştır (Kemhan RI, 2015: 4). 14 Temmuz 2016'da Endonezya yayınladığı yeni harita ile Natuna Adaları'nın kuzeydoğusundaki suların Kuzey Natuna

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://in.reuters.com/article/asean-south-china-sea/asean-to-claim-common-ground-on-s-china-sea-but-no-communicate-idINDEE86J05120120720>, Erişim: 18 Haziran 2020.

Denizi olarak adlandırıldığını ilân etmiştir (Benar News, 2017). Cakarta hükümeti bu hamle ile Natuna Adaları'nın MEB'inin GÇD anlaşmazlığının parçası olmadığını vurgulamış ve Çin'in hak iddialarını reddetmiştir. Endonezya'nın GÇD anlaşmazlığına yönelik devamlılık gösteren üçüncü politikası ise kıyı devletlerini 1982 BMDHS'ye uymaya çağırmaktır.

Endonezya'nın Natuna Adaları Politikası

Endonezya'nın kuzey kısmında bulunan Riau Eyaleti'nde yer alan ve irili ufaklı 272 adadan oluşan Natuna Adaları ve adaların MEB'leri iki açıdan önem arz etmektedir. Öncelikle Çin ile yaşanan sorun Endonezya açısından bir egemenlik meselesidir. Zira deniz sınırlarının korunarak deniz güvenliğinin tesis edilmesi deniz ve kara arasında ayırım yapmayan bir stratejik kültüre sahip olan Endonezya'nın ulusal güvenliğinin teminatıdır. Başkan Jokowi Kuzey Natuna Denizi'ndeki MEB alanından yabancı gemilerin barışçıl bir şekilde geçmesine izin verdiklerini ancak doğal kaynaklar üzerindeki egemenlik haklarını koruyacaklarını belirtmiş (Jakarta Post, 2020); Natuna Adaları'nın egemenliği hususunda hiçbir devletle müzakere yapılmayacağını vurgulamıştır (Benar News, 2020).

Konunun Cakarta açısından diğer önemi ise Natuna Adaları MEB'inin doğal kaynak açısından zengin olmasıdır. Nitekim balıkçılık ve enerji kaynaklarının bu alanı ekonomik olarak oldukça değerli kılmaktadır. Natuna sularının 750.000 tondan fazla balık stokuna sahip olduğu tahmin edilmektedir (Mongabay, 2020). Endonezya Denizcilik İşleri ve Balıkçılık Bakanlığı, MEB'lerde yabancı gemiler tarafından yapılan yasa dışı balıkçılığın ülkeye yılda yaklaşık 3 milyar doların üzerinde bir maliyet yüklediğini açıklamıştır (Heriyanto, 2012). Öte yandan, Natuna Adaları'nın MEB'inin dünyanın en büyük kullanılmayan gaz rezervlerinden birine sahip olduğu tahmin edilmektedir. Endonezya Petrol ve Gaz Kurumu (*SKK Migas*) Natuna Adaları'nın doğusundaki bölgenin dünyanın en büyük doğalgaz alanlarından biri olduğunu ilân etmiştir (Tempo, 2020). Doğu Natuna Bloğu (D-Alfa Bloğu olarak da bilinir) olarak isimlendirilen alanda 220 trilyon kübik fit doğalgaz bulunduğu iddia edilmekte ve bunun 46 trilyon kübik fitinin ticari işleme uygun olduğu belirtilmektedir (Jakarta Post, 2017). Dolayısıyla, Endonezya için Natuna Adaları ve bu adaların MEB'i egemenliğin ve doğal kaynakların korunması açısından

kritik bir öneme sahiptir.

Harita-1 Endonezya ve Çin Arasında Krize Neden Olan Deniz Alanı

Kaynak: Foreign Policy Research Institute, 2014.

Endonezya, 1982 BMDHS'yi referans göstererek Natuna Adaları'nın çevresinde MEB ilân etmiştir.¹² Çin, Endonezya'nın Natuna Adaları'nın kara parçaları üzerindeki egemenliğine değil, ilân ettiği MEB'e karşı çıkmaktadır. Zira, 2016 yılında Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Endonezya'nın ilân ettiği MEB'i Çin'in geleneksel balıkçılık bölgesi olarak tanımlamış ve Çinli teknelerin bu bölgede balıkçılık yapmasının son derece normal olduğunu açıklamıştır.¹³ Çin'in GÇD'deki Spratly ve Paracel Adaları'nı militarize ederek iddialı ve agresif bir politika izlediği bir ortamda bölgedeki diğer devletlerin endişelenmesi ve Çin'in artan etkisine cevap üretecek politikalar arayışında olmaları şaşırtıcı değildir. Jokowi döneminde Endonezya'nın izlediği Natuna Adaları politikası dört farklı açıdan ele alınabilir. Jokowi yönetimi hukuki, diplomatik, askeri ve ekonomik araçları kullanarak Natuna Adaları

¹² İlgili belge için bakınız:

https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/IDN_1998_Regulation61.pdf. Erişim: 1 Eylül 2020.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1373402.shtml. Erişim: 3 Eylül 2020.

üzerindeki egemenliğini korumaya çalışmakta ve Çin'in yayılmacı GÇD politikasına cevap üretmektedir.

Uluslararası Hukuk: Uluslararası hukuk vurgusu, Endonezya'nın Natuna Adaları politikasının sürekliliğe sahip unsurlarından biridir. Dışişleri Bakanı Marsudi, 1982 BMDHS'ye atıf yaparak Çin'in GÇD'deki hak iddialarının uluslararası hukukta yasal bir dayanağı olmadığını bu nedenle Çin'in iddialarını asla kabul etmeyeceklerini belirtmiştir (Tempo, 2020). Cakarta hükümetleri geleneksel olarak kendi sularındaki egemenlik haklarının ihlal edilmesini önlemek için 1982 BMDHS'yi referans göstermekte ve sözleşmenin ülkenin ulusal çıkarına olduğunu düşünmektedir. Başka bir ifadeyle, uluslararası hukuk vurgusu, Jokowi öncesinde de uygulanan sürekliliğe sahip bir yöntemdir. Bu çerçevede, Başkan Yudhoyono döneminde 8 Haziran 2010 tarihinde BM'ye Çin'in GÇD'de hak iddialarının 1982 BMDHS ile uyumsuz olduğunu belirten bir nota gönderilmiştir. İlgili notada GÇD'de hak iddia etmese de Endonezya'nın iddiaları devletler arasındaki arabulucu rolüne değinildikten sonra, Çin'in 2009 yılında CML/17/2009 numaralı notasıyla ilk kez resmi olarak yayınladığı Dokuz Kesik Çizgili haritasını 1982 BMDHS ile örtüşmemesi nedeniyle kesin bir dille reddetmiştir.¹⁴

Filipinler'in başvurusu üzerine Daimî Tahkim Mahkemesi (PCA) 2016 yılında tarihinde "Çin'in Filipinler'in egemenlik haklarını ihlal ettiğine" karar vermiştir (PCA, 2016). Çin ise uluslararası mahkemelerin GÇD hakkında aldığı kararları tanımayacağını açıklamıştır (Jiangtao-Mai, 2020). Herhangi bir yaptırım uygulanmasa da Çin'in GÇD'de bulunduğu hak iddialarının uluslararası hukukta temeli olmadığı yönünde çıkan PCA kararı, Endonezya'nın konumunu meşrulaştırıcı bir etkisi olmuştur. Bu kapsamda, Jokowi yönetiminde Endonezya 26 Mayıs 2020 tarihinde BM'ye gönderilen 126/POL-703/V/20 numaralı diplomatik notada Filipinler lehine karar verilen PCA kararına atıfta bulunulmuştur. İlgili notada Endonezya'nın GÇD anlaşmazlığına taraf olmadığı yinelenmiş; PCA'nın kararının Endonezya'nın denizcilik yetkileri konusundaki haklı pozisyonunu teyit ettiğine işaret edilmiş ve Çin'in hak iddialarının yasal

¹⁴ 480/POL-703/VII/10 Numaralı notaya ulaşmak için:

https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/idn_2010re_mys_vn_m_e.pdf, Erişim: 10 Eylül 2020.

dayanaklardan yoksun olduğu vurgulanmıştır.¹⁵ 12 Haziran 2020 tarihinde Cakarta'nın gönderdiği 148/POL-703/VI/20 numaralı diplomatik notada ise 1982 BMDHS'ye göre Spratly Adaları'nın MEB veya kıta sahanlığı hakkı bulunmadığından GÇD'deki adaların hiçbiri ile Endonezya'nın deniz yetki alanları anlaşmazlığı yaşamasının olanaksız olduğu belirtilerek; Endonezya'nın Çin ile deniz sınırı anlaşmazlığı hususunda müzakere yapması için herhangi bir yasal gerekçe bulunmadığına işaret edilmiştir.¹⁶

Sonuç olarak Endonezya hükümetleri geleneksel olarak uluslararası hukuku ve 1982 BMDHS'yi kendi deniz güvenliğini sağlamak için aktif olarak kullanmaktadır. Takımda devleti konseptinin 1982 BMDHS'ye girmesi ve takımda devletlerinin adalarına MEB hakkı tanınması sözleşmeyi Endonezya açısından stratejik bir konumda tutmaktadır. Jokowi döneminde de Natuna Adaları'nın MEB'i hususunda da benzer şekilde uluslararası hukuk ilgili notalarda 1982 BMDHS'ye atıf yapılarak Endonezya'nın tezleri dünya kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Dolayısıyla, uluslararası hukuk Endonezya'nın Natuna Adaları politikasının önemli bir parçasıdır.

Diplomasi: Diplomasi, iki taraflı ve çok taraflı olarak Endonezya'nın Natuna Adaları politikasında kullandığı dış politika araçlarından biridir. Endonezya, Natuna Adaları'nın deniz yetki alanları ile ilgili Çin ile müzakere etmek için iki taraflı diplomasiyi kullanmayı tercih etmemektedir. Bunun nedeni Pekin'in Natuna Adaları'nın kuzeydoğu sularının GÇD içerisinde olduğu iddiasıdır. Nitekim Çin Dışişleri Bakanlığı 8 Ocak 2020 tarihinde yaptığı açıklamayla GÇD'nin bazı bölgelerinde Çin ve Endonezya'nın çakışan bazı çıkarları olduğuna işaret etmiştir.¹⁷ Cakarta yönetimi ise Çin'in konuyla ilgili müzakere tekliflerini reddetmektedir (Benar News, 2020). Zira Cakarta, Çin'in Dokuz Kesik Çizgili haritasını tanımamakta ve GÇD'nin Natuna Adaları'nın kuzeydoğu sularını içerdiğini kabul etmemektedir. Bu nedenledir ki daha önce

¹⁵ 126/POL-703/V/20 Numaralı notaya ulaşmak için:

https://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mys_12_12_2019/2020_05_26_IDN_NV_UN_001_English.pdf, Erişim: 11 Eylül 2020.

¹⁶ 148/POL-703/VI/20 Numaralı notaya ulaşmak için:

https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mys_12_12_2019/2020_06_12_IDN_NV_UN_002_ENG.pdf, Erişim: 11 Eylül 2020.

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1730335.shtml, Erişim: 5 Haziran 2020.

bahsedildiği gibi Jokowi yönetimi 2016 yılında ilgili deniz alanını resmi olarak Kuzey Natuna Denizi olarak isimlendirmeye başlamıştır.

Öte yandan, Cakarta iki taraflı diplomasiyi Çin'in hak ihlallerini önlemek için bölgedeki diğer aktörleri soruna dahil etmek için kullanmaktadır. Endonezya bu şekilde Çin ile yaşadığı Natuna Adaları sorununda elini güçlendirmeye ve kendi ulusal çıkarlarını koruma çalışmaktadır. Endonezya, bölgedeki diğer aktörlerin Natuna Adaları'na özellikle enerji ve ticari alanlarda yatırımlar yapmasını teşvik etmektedir. Nitekim, Başkan Jokowi Japonya'ya Natuna Adaları'nda balıkçılık ve enerji sektörlerine yatırım yapması için çağrıda bulunmuştur (Channel News Asia, 2020). Japonya'dan sonra ABD, Güney Kore ve Vietnam şirketleri de Natuna Adaları'na çeşitli sektörlerde yatırım yapmaları için teşvik edilmiştir (Aditya-Suhartono, 2020).

Endonezya; Avustralya, Hindistan, Güney Kore, Japonya ve ABD gibi bölgedeki önemli aktörler ile güvenlik ve savunma anlaşmaları yapsa da belirli bir devlet veya tehdide karşı ittifaklı bir askeri oluşumdan dış politika gelenekleri gereği kendisini uzak tutmaktadır. Bu çerçevede, Avustralya, Hindistan, Japonya ve ABD'nin oluşturduğu *Quadrilateral Security Dialogue* (Quad) öne çıkmaktadır. 2017 yılı ve sonrasında daha aktif hale gelen ve NATO benzeri bir algı oluşturan Quad, Çin'in yükselişinin bölgedeki yansımalarından biri olduğu söylenebilir. Çin'i çevrelemek için herhangi bir askeri oluşuma katılmak yerine Endonezya, büyük güçler arasında tarafsız bir politika yürütmeye çalışmaktadır. Bu sayede Endonezya büyük güçlerle iyi ilişkiler kurarak azami çıkar elde etmeyi hedeflemektedir. Örneğin, Çin'in öncülük ettiği Asya Yatırım Altyapı Bankası'nın (AIIB)¹⁸ kurucu üyelerinden biri olan Endonezya aynı zamanda ABD'nin Başkan Obama yönetiminde izlediği Asya Pivot stratejisinin bir parçası olan Trans-Pasifik Ortaklığı Anlaşması'na (TPP) katılmaya da sıcak bakmıştır (Reuters, 2015).

Endonezya, diplomasinin çok taraflı boyutunda ASEAN'ı öne çıkarmaktadır. Endonezya Natuna Adaları ile ilgili hiçbir aktör veya kurumla herhangi bir müzakereye girmemektedir. Buna rağmen, Çin'in GÇD'deki yayılcı politikalarının engellenmesi ve

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://aiib.org/en/about-aiib/who-we-are/membership-status/>, Erişim: 5 Haziran 2020.

bölgesel istikrarın korunması için Endonezya kendisini eşitler arasında birinci (*primus inter pares*) olarak gördüğü ASEAN'ı aktif olarak kullanmaktadır. GÇD anlaşmazlığının kalıcı bir çözüme kavuşması için Cakarta yönetimi yıllardır süren Çin ve ASEAN arasındaki *Code of Conduct* (COC) müzakerelerinde kilit bir rol oynasa da taraflar şimdiye dek ortak bir mutabakata ulaşamamıştır (Yasmin, 2020). ASEAN üyelerinin ulusal çıkarlarının birbirlerinden farklı olması nedeniyle GÇD anlaşmazlığı hususunda ortak bir görüş ortaya koyamamaktadır.

Askeri Caydırıcılık: İlan edilen MEB'lerdeki egemenliğin korunması için deniz güvenliği konusunda Jokowi döneminde daha sert tedbirler alınmaya başlanmıştır. Bunun iki ana nedeninin olduğu ileri sürülebilir. Birincisi Çin'in GÇD'de Dokuz Kesik Çizgili harita ile belirlenen deniz alanında egemenlik hakkı iddia etmesi ve bu çerçevede adalarda askeri üsler kurarak genişleme politikası izlemesinin oluşturduğu tehdittir. İkincisi ise Çin'in hak iddia ettiği bölgenin Endonezya'nın MEB sınırları ile çakışmasıdır. Jokowi'nin başkanlık koltuğuna oturduğu 2014 yılında General Moeldoko *Wall Street Journal*'da yayınlanan makalesinde; Dokuz Kesik Çizgili haritanın Natuna Adaları'nın kuzeydoğu kısmını içermesiyle ilgili Çin'i uyarmış ve Natuna Adaları çevresinde Endonezya'nın askeri varlığını güçlendireceğini açıklamıştır (Moeldoko, 2014). Bunun yanı sıra 2015 yılında Endonezya Savunma Bakanlığı tarafından yayınlanan Beyaz Kitap'ta (*Buku Putih*) Natuna Adaları çevresinde deniz güvenliğini sağlama amacıyla savunma kuvvetlerinin mevcudiyetinin artırılmasının ülkenin Uzun Vadeli Ulusal Kalkınma Planı'nın bir parçası olduğu belirtilmiştir (Kemhan, 2015: 39).

Jokowi döneminde KDE bağlamında bölgede sahil güvenlik ekiplerini ve donanma mevcudiyetini arttıran Endonezya, MEB'inde hak ihlalinde bulunan yabancı balıkçı gemilerini alıkoyarak batırma politikası izlemektedir. Çin Dışişleri Bakanlığı ise Endonezya'nın yürüttüğü gemi batırma politikasını sık sık kınamaktadır.¹⁹ Jokowi dönemi ile beraber sınır ihlallerine müsaade edilmemeye başlanması bölgede yeni bir fiili durum oluşturmuştur. Natuna Adaları'nın MEB'i konusundaki anlaşmazlıkla ilgili kırılma

¹⁹ İlgili açıklama için bakınız:

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1373402.shtml, Erişim: 10 Haziran 2020.

noktası 2016 yılında ortaya çıkmış ve iki devlet arasında büyük bir kriz meydana getirmiştir. Mart 2016'da Endonezya'nın deniz güvenliği birimleri Natuna Adaları çevresinde yasa dışı balık avcılığı yapan Çin bandıralı *Kway Fey* gemisine el koyma teşebbüsünde bulunmuş; Çin'in sahil güvenlik ekipleri cebren gemiyi serbest bırakmıştır (Panda, 2016). Dönemin Denizcilik İşleri ve Balıkçılık Bakanı Susi Pudjiastuti, Endonezya tarafından alıkonan geminin Çinli sahil güvenlik ekipleri tarafından güç kullanılarak serbest bırakılmasını "*küstahlık*" olarak nitelendirmiş; Endonezya donanmasının Natuna Adaları çevresinde daha sık devriye atmasının artık zorunlu hale geldiğini belirtmiştir (Tempo, 2016). Nitekim, Mayıs 2016'da Çinli balıkçıların tekrar Endonezya'nın MEB'ini ihlal etmesinin ardından donanma ateş açarak Çin'in sahil güvenlik ekiplerinin engelleme çabalarına rağmen gemiyi alıkoymuş ve personellerini tutuklamıştır (Jakarta Post, 2016). Yine aynı yıl dönemin Başkan Yardımcısı Jusuf Kalla yaptığı basın açıklamasında Natuna Adaları çevresinde kendi egemenlik haklarını korumada daha iddialı olacaklarını ifade etmiştir (ABC News, 2016). Endonezya, 2018 yılında Natuna Besar Adası'na bir askeri üs inşa etmiş; Endonezya Ulusal Silahlı Kuvvetleri (*Tentara Nasional Indonesia*, TNI) yetkilileri, üssün sınır tehditlerine karşı "*çaydırıcı etki*" sağlamasını amaçladıklarını ifade etmiştir (Republika, 2018).

Çin, balıkçı teknelerini kullanarak Natuna Adaları krizini taze tutmakta ve sık sık Endonezya'nın tepkisini ölçmektedir. 2016 yılından sonra en büyük ikinci gerilim 2020 yılının ocak ayında yaşanmıştır. 5 Ocak 2020 tarihinde Çin bandıralı balıkçılar sahil güvenlik ekipleri eşliğinde Natuna Adaları çevresinde Endonezya'nın MEB'ini ihlal etmesinin ardından iki devlet arasında kriz yeniden yükseltmiştir. Çinli yetkililer gemilerin ilgili bölgede "*rutin faaliyetlerde*" bulunduğunu ileri sürmüştür; Cakarta ise Çin'in hak iddialarını tanımadıklarını tekrarlamıştır (The Straits Times, 2020). Çinli sahil güvenlik ekiplerinin ihlali aynı gün içerisinde sonlandırmaması nedeniyle 6 Ocak'ta Endonezya Natuna Adaları'na bugüne kadar yapılan en büyük personel ve ekipman naklini yapmış, çevrede denizaltı sayısı üçe çıkarmıştır (Rahmat, 2020). Ayrıca aynı gün Natuna Adaları çevresinde konuşlandırılan savaş gemisi sayısı sekize çıkarılmıştır (Siregar, 2020). 7 Ocak'ta Endonezya Hava Kuvvetleri sözcüsü Fajar Adriyanto, dört F-16 jetinin bölgede devriye yaptığını ve olası bir sıcak çatışmadan

çekindiklerini ifade etmiş; Bakan Luhut Pandjaitan ise Endonezya'nın egemenliğinin pazarlık edilmeyeceğini belirtmiştir (Reuters, 2020). 2016'dan farklı olarak 2020'de yaşanan gerilime yönelik Cakarta hükümetinin tavrı Endonezya'nın bölgedeki askeri mevcudiyetini doğrudan Çin'e karşı arttırdığının göstergesidir. Endonezya özellikle 2016 yılı sonrası Çin'in ihlallerine yönelik caydırıcı hamleler izlemeye başlasa da bu hamlelerin Çin'in yayılcı politikalarını engellemeye yetmeyeceği söylenebilir. Zira, Endonezya'nın askeri gücü Çin ile yarışabilecek düzeyde değildir. 2019 yılında Çin 260 milyar dolar, Endonezya ise sadece 7,6 milyar dolar askeri harcamada bulunmuştur (SIPRI).

Ekonomik Bağımlılık: Jokowi yönetimi yürütülen caydırıcı politikaların yanı sıra Çin ile ikili ilişkilerini ekonomik düzeyde güçlendirerek Pekin'in Natuna Adaları'nın MEB'i konusunda Endonezya aleyhine politikalar üretmesini engellemek istemektedir. Endonezya'nın en büyük ticaret partneri ve büyük altyapı yatırımlarının finansörü olan Çin; ekonomik diplomasinin öne çıkarıldığı Jokowi döneminde ekonomik işbirliği açısından en önemli aktörlerden biri haline gelmiştir. Jokowi yönetimi Çin ile doğrudan karşı karşıya gelerek ekonomik işbirliğinin zarar görmesini istememektedir. Bu nedenle Endonezya askeri caydırıcılık ve ekonomik işbirliği arasında bir denge kurmaktadır. Nitekim, Başkan Jokowi 2017 yılında Çin'deki Kuşak ve Yol zirvesine katıldıktan birkaç gün sonra Natuna Adaları çevresinde 6 bin askerin katıldığı bir askeri tatbikat gerçekleştirmiştir (The Straits Times, 2017).

2014 yılında Jokowi'nin iktidara gelmesiyle Çin, Endonezya'nın en büyük ticaret ortağı olan Japonya'nın yerini almıştır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2014 yılında 48 milyar dolarken; 2018'de 73 milyar dolara çıkmıştır (World Bank). Ancak ticaret hacminin 45,5 milyar doları ithalat kapsamında olması nedeniyle Endonezya, karşı Çin'e önemli ölçüde dış ticaret açığı vermektedir. Endonezya'nın Çin'e olan dış borcu 2019 yılında 17,7 milyar dolara ulaşmıştır (Jakarta Post, 2020). Çin, 2016 yılında Singapur ve Japonya'dan sonra Endonezya'nın en büyük üçüncü yabancı yatırımcısı haline gelmiş; Endonezya Yatırım Ajansı'nın verilerine göre Çin 2016, 2017 ve 2018 yıllarında Endonezya'ya toplam 8,5 milyar dolar yatırım yapmıştır (BKPM, 2019: 34). Çin, 2019 yılında 4,7 milyar dolarlık yatırımıyla Japonya'yı da geçerek

Singapur'dan sonra Endonezya'ya en çok yatırım yapan ikinci ülke olmuştur (Benar News, 2020). Bu nedenle, Jokowi yönetimi Natuna Adaları krizinin Çin yatırımlarını etkilemesini istememektedir. KDE karşılıklı bağımlılık ve deniz güvenliğinin nasıl dengelendiğine bir örnektir. KDE'nin deniz güvenliği boyutu Çinli yasa dışı balıkçılık yapan gemilerin batırılması ve bölgede askeri mevcudiyetin artırılması nedeniyle caydırıcı; altyapı boyutu ise Çin'den gelen yatırımlar sayesinde karşılıklı bağımlılığı destekler niteliktedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Endonezya, 2014 yılında KDE doktrinini ilan ederek deniz güvenliğini koruma konusunda yeni stratejiler belirlemiştir. Özellikle Cakarta yönetiminin sınır ihlali yapan yabancı balıkçı gemilerine karşı izlediği batırma politikasının bölgede yansımaları olmuştur. Nitekim, Endonezya'nın yeni deniz güvenliği doktrini ile yabancı gemilerin sınır ihlallerine karşı müsamahasız tavrı, Endonezya ve Çin arasında Natuna Adaları krizinin büyümesi hususunda katalizör rolü oynamıştır. Natuna Adaları'nın MEB'i konusunda iki devlet arasındaki fikir ayrılığı uzun yıllardır sürmesine rağmen 2016 yılına kadar büyük bir krize evrilmemişti. Çinli balıkçı gemilerinin Natuna Adaları'nın MEB'ini ihlal ederek yasa dışı balıkçılık faaliyetleri yürütmesine Endonezya'nın müsaade etmemesi; 2016 yılında Natuna Adaları çevresinde Endonezya ve Çin sahil güvenlik birimlerini karşı karşıya getirmiştir. 2016 yılında yaşanan kriz; Endonezya'nın deniz güvenliğini ve sınırlarını korumak için Çin'e karşı caydırıcılık da dahil olmak üzere daha kararlı politikalar izlemesi konusunda bir milat olmuştur.

Bu çalışma, Jokowi döneminde Endonezya'nın dört farklı dış politika aracını kullanarak Çin'in yayılmacı politikalarına cevap ürettiğini ve kendi egemenliğini korumaya çalıştığını ileri sürmektedir. Öncelikle Endonezya, 1982 BMDHS'yi referans gösteren diplomatik notalar ve ilgili makamlar tarafından yapılan açıklamalarla uluslararası hukuku kendi tezlerini meşrulaştırmak için kullanmakta ve kendi ulusal çıkarlarını korumaya çalışmaktadır. Bu, Jokowi döneminde de devam eden sürekliliğe sahip bir politikadır. İkinci olarak, Jokowi hükümeti iki taraflı ve çok taraflı diplomasiyi kullanarak ve bölgedeki diğer aktörleri ve örgütleri soruna dahil ederek Çin'in yayılmacı politikalarını

engellemeye çalışmaktadır. Endonezya'nın izlediği üçüncü politika ise askeri caydırıcılıktır. Jokowi döneminde Natuna Adaları çevresinde askeri mevcudiyet arttırılmış ve Natuna Adaları'nda Cakarta-Pekin arasında 2020 yılında meydana gelen ikinci büyük krizde Endonezya'nın kendi deniz güvenliğini korumak için askeri adımlar atmaktan kaçınmayacağı ortaya çıkmıştır. Son olarak, Endonezya her ne kadar deniz güvenliği konusunda Çin'e karşı caydırıcı hamleler yapsa da krizin ekonomik ilişkileri etkilemesini istememektedir. Bu çerçevede, artan ekonomik ilişkilerin neticesinde ortaya çıkan karşılıklı ekonomik bağımlılık gerginliğin azalmasındaki en önemli faktörlerden biridir.

Çin'in yükselişi ve bölgedeki yayılmacı politikaları karşısında yakın gelecekte Endonezya'nın donanmasını ve hava kuvvetlerini güçlendirmeye daha fazla enerji harcayacağı tahmininde bulunulabilir. Ancak kendine özgü dış politika gelenekleri ve ilkeleri Endonezya'nın Çin'i çevreleyici bir askeri oluşuma entegre olmaktan uzak durmasına neden olacaktır. Endonezya'nın deniz güvenliğini ve bölgesel istikrarı korumak için Çin'in yayılmacı politikalarına karşı hukuki, diplomatik, askeri ve ekonomik araçları kullanmaya devam etmesi muhtemeldir. Bu sayede Endonezya, Çin ile ekonomik ilişkilerini bozmadan kendi deniz güvenliğini tesis edebilmektedir.

Kaynakça

ARİF, Muhamad, Yandry Kurniawan (2017), "Strategic Culture and Indonesian Maritime Security", *Asia & the Pacific Policy Studies*, Vol. 5, No. 1, s. 4-5.

BUNTORO, Kresno (2016), "Rethinking Nusantara Indonesia: Legal Approach", *Jurnal Hukum Internasional*, Vol. 13 No. 4, s. 477-478.

KEYUAN, Zou (2001), "Historic Rights in International Law and in China's Practice", *Ocean Development & International Law*, 32:2, s. 160.

LAKSMANA, Evan (2018), "Indonesia", *Asia's Quest for Balance: China's Rise and Balancing in the Indo-Pacific*, ed. Smith, Jeff M, Rowman & Littlefield. [1]
[2]
[3]
[4]
[5]
[6]
[7]
[8]
[9]
[10]
[11]
[12]
[13]
[14]
[15]
[16]
[17]
[18]
[19]
[20]
[21]
[22]
[23]
[24]
[25]
[26]
[27]
[28]
[29]
[30]
[31]
[32]
[33]
[34]
[35]
[36]
[37]
[38]
[39]
[40]
[41]
[42]
[43]
[44]
[45]
[46]
[47]
[48]
[49]
[50]
[51]
[52]
[53]
[54]
[55]
[56]
[57]
[58]
[59]
[60]
[61]
[62]
[63]
[64]
[65]
[66]
[67]
[68]
[69]
[70]
[71]
[72]
[73]
[74]
[75]
[76]
[77]
[78]
[79]
[80]
[81]
[82]
[83]
[84]
[85]
[86]
[87]
[88]
[89]
[90]
[91]
[92]
[93]
[94]
[95]
[96]
[97]
[98]
[99]
[100]

LEIFER, Michael Dolliver Nelson (1973), "Conflict of Interest in the Straits of Malacca", *International Affairs*, Vol. 49, No. 2, s. 191.

MALIK, Mohon (2013), "Historical Fiction: China's South China Sea Claims", *World Affairs*, Vol. 176, No. 1, s. 83-90.

MARSETIO (2014), *Sea Power Indonesia*, Universitas Pertahanan, Jakarta.

NAINGGOLAN, Poltak Partogi (2015), "Kebijakan Poros Maritim Dunia Joko Widodo dan Implikasi Internasionalnya", *Pusat Pengkajian, Pengolahan Data*

Armağan, Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve Natuna Adaları...

dan Informasi (P3DI) Sekretarian Jenderal DPR RI, 6(2), s. 172-173.

PURWANTO, Harry, Dewa Gede Sudika Mangku (2016), "Legal instruments of the Republic of Indonesia in Border Management Using the Perspective of Archipelagic State". *International Journal of Business, Economics and Law*, Vol. 11, Issue 4.

RADITIO, Klaus Heinrich (2019), *Understanding China's Behaviour in the South China Sea*, Palgrave Macmillan, Singapore, s. 58.

TURCSÁNYI, Richard Q. (2018), *Chinese Assertive Actions in the South China Sea: Power Sources, Domestic Politics, and Reactive Foreign Policy*, Springer, Switzerland, s. 34.

ZULKIFLI, Noraini, Muhamad Nazrul Bashar, Azrul Azlan Abdul Rahman (2020), "The Modernization of Indonesian Naval Forces in Jokowi Era" *Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*, Vol. 47 (1), s. 4.

E-Kaynakça

ADITYA, Arys, Harry Suhartono (2020), "U.S., Japan May Invest in Indonesia Islands Near South China Sea", *Bloomberg*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-17/u-s-japan-may-invest-in-indonesia-islands-near-south-china-sea>. Erişim: 29 Eylül 2020.

AGUSMAN, Damos Dumoli, Gulardi Nurbintoro (2019), "The archipelagic-state concept a quid pro quo", *The Jakarta Post*. <https://www.thejakartapost.com/academia/2019/12/14/the-archipelagic-state-concept-a-quid-pro-quo.html>. Erişim: 18 Ağustos 2020.

AiIB, <https://www.aiib.org/en/about-aiib/who-we-are/membership-status/>. Erişim: 5 Ağustos 2020.

ASEAN (2020), "2002 Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea". https://asean.org/?static_post=declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2. Erişim: 3 Eylül 2020.

"ASEAN to claim common ground on S. China Sea, but no communique" (2012), *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/asean-south-china-sea/asean-to-claim-common-ground-on-s-china-sea-but-no-communique-idINDEE86J05120120720?edition-redirect=in>. Erişim: 18 Haziran 2020.

BKPM (2019), "Domestic and Foreign Direct Investment Realization Quarter II and January-June 2019", s. 34. https://www.bkpm.go.id/images/uploads/file_siaran_pers/Paparan_Bahasa_Inggris_TW_2_2019.pdf. Erişim: 10 Ağustos 2020.

BUEGER, Christian (2015), "What is Maritime Security?", *Marine Policy*, 53: s. 2. <http://bueger.info/wp-content/uploads/2014/12/Bueger-2014-What-is-Maritime-Security-final.pdf>. Erişim: 18 Ocak 2020.

"China Doubles Investments in Indonesia through 'Very Aggressive' Approach, Official Says", *Benar News*. <https://www.benarnews.org/english/news/indonesian/international-investment-01292020162954.html>. Erişim: 10 Ağustos 2020.

"Chinese Fishing Vessels Remain in Natuna Amid Diplomatic Tension: Indonesian Military" (2020), *The Straits Times*. <https://www.straitstimes.com/asia/se>

Armağan, Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve Natuna Adaları...

[asia/chinese-fishing-vessels-remain-in-natuna-amid-diplomatic-tension-indonesian-military](#). Erişim: 21 Temmuz 2020.

"Chinese investment in Indonesia is not debt trap, senior minister says" (2020), The Jakarta Post, <https://www.thejakartapost.com/news/2020/01/09/chinese-investment-in-indonesia-is-not-debt-trap-senior-minister-says.html>. Erişim: 19 Eylül 2020.

CHUNG, Chris P. C. (2016), "Drawing the U-Shaped Line: China's Claim in the South China Sea, 1946-1974" Modern China, Vol. 42(1).

CML/17/2009 numaralı Nota, https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vnm_e.pdf. Erişim: 19 Haziran 2020.

CONNELLY, Aaron L. (2015), "Sovereignty and the Sea: President Joko Widodo's Foreign Policy Challenges", Contemporary Southeast Asia, Vol. 37, No. 1, s. 19.

ERWANTI, Marlinda Oktavia (2018), "Kemhan ajukan Rp. 215T di 2019, Termasuk Untuk Penanganan Teroris", Detiknews. <https://news.detik.com/berita/d-4058541/kemenhan-ajukan-rp-215-t-di-2019-termasuk-untuk-penanganan-teroris>. Erişim: 27 Ağustos 2020.

FAO (2013), "Indonesia: FAO to strengthen fisheries and aquaculture cooperation". <http://www.fao.org/news/story/en/item/176776/icode/>. Erişim: 2 Haziran 2020.

Foreign Ministry of Foreign Affairs of the Republic of China (2020), "Foreign Ministry Spokesperson Geng Shuang's Regular Press Conference on January 8, 2020". https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t173033_5.shtml. Erişim: 5 Haziran 2020.

Foreign Ministry of Foreign Affairs of the Republic of China, "Foreign Ministry Spokesperson Hua Chunying's Remarks on Indonesian Navy Vessels Harassing and Shooting Chinese Fishing Boats and Fishermen", https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1373402.shtml. Erişim: 10 Temmuz 2020.

Foreign Policy Research Institute (2014), <https://www.fpri.org/article/2014/10/even-indonesia-concerns-over-chinas-reach-in-the-south-china-sea/>. Erişim: 05 Eylül 2020.

"Fresh Natuna incident roils RI-China relations" (2016), Jakarta Post, <https://www.thejakartapost.com/news/2016/05/30/fresh-natuna-incident-roils-ri-china-relations.html>. Erişim: 03 Haziran 2020.

"Government Regulation No. 61 of 1998 on the list of geographical coordinates of the base points of the archipelagic baselines of Indonesia in the Natuna Sea". https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/IDN_1998_Regulation61.pdf. Erişim: 1 Eylül 2020.

"Government invites firms to join Natuna Gas Consortium" (2017), The Jakarta Post. <https://www.thejakartapost.com/news/2017/07/28/government-invites-firms-to-join-natuna-gas-consortium.html>. Erişim: 6 Ağustos 2020.

HERIYANTO (2012), "Illegal Fishing Costs Indonesia 3 Billion Dollars A Year", Aseannews. <https://www.aseannews.net/illegal-fishing-costs-indonesia-3-billion-dollars-a-year/>. Erişim: 5 Eylül 2020.

"Indonesia asks Japan to invest in Natuna islands following stand-off with China" (2020), Channel News Asia. <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/indonesia-asks-japan-to-invest->

Armağan, Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve Natuna Adaları...

[in-natuna-south-china-sea-12249996](#). Erişim: 29 Eylül 2020.

"Indonesia deploys fighter jets in stand-off with China" (2020), Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-indonesia-china-idUSKBN1Z61AM>. Erişim: 7 Ocak 2020.

"Indonesia Gives New Name to Sea Region North of Natuna Islands" (2017), Benar News. <https://www.benarnews.org/english/news/indonesian/North-Natuna-Sea-07142017160831.html>. Erişim: 28 Aralık 2019.

"Indonesia Rejects Beijing's Offer for South China Sea Talks" (2020), Benar News. <https://www.benarnews.org/english/news/indonesian/no-negotiation-06052020155450.html>. Erişim: 5 Haziran 2020.

"Indonesia Sinks 51 Fishing Boats" (2019), The Bangkok Post. <https://www.bangkokpost.com/world/1672020/indonesia-sinks-51-fishing-boats>. Erişim: 4 Kasım 2019.

"Indonesia will not Negotiate Natuna Sovereignty, President Joko Widodo Says" (2020), Benar News. <https://www.benarnews.org/english/news/indonesian/natuna-update-01062020165329.html>. Erişim: 4 Eylül 2020.

"Indonesia, China and the North Natuna Sea" (2017), Jakarta Globe. <https://jakartaglobe.id/news/indonesia-china-north-natuna-sea/>. Erişim: 13 Haziran 2020.

"Indonesian Navy Confirms Kway Fey Boat Arrest" (2016), Tempo. <https://en.tempo.co/read/755485/indonesian-navy-confirms-kway-fey-boat-arrest>. Erişim: 19 Ağustos 2020.

JIANGTAO, Shi, Jun Mai (2020), "China's Xi Jinping rejects any action based on international court's South China Sea ruling", South China Morning Post. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/1988990/chinas-xi-jinping-rejects-any-action-based>. Erişim: 6 Ocak 2020.

"Jokowi asserts Indonesia's sovereign rights in Natuna" (2020), The Jakarta Post. <https://www.thejakartapost.com/news/2020/01/08/jokowi-asserts-indonesias-sovereign-rights-in-natuna.html>. Erişim: 4 Ağustos 2020.

"Jokowi observes massive Indonesian military exercise near South China Sea" (2017), The Straits Times. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/jokowi-observes-massive-indonesian-military-exercise-near-south-china-sea>. Erişim: 12 Ağustos 2020.

Kementerian Koordinator Bidang Kemaritiman dan Investasi Republik Indonesia (2018), <https://maritim.go.id/menko-maritim-luncurkan-data-rujukan-wilayah-kelautan-indonesia/>. Erişim: 5 Ağustos 2020.

KEMHAN (2015), "Buku Putih Pertahanan Indonesia", s. 39. <https://www.kemhan.go.id/wp-content/uploads/2016/04/BPPI-INDO-2015.pdf>. Erişim: 10 Temmuz 2020.

KEMLU (2019), "Indonesian FM Presents the Diplomacy Priorities 2019-2024 to the House of Representatives". <https://kemlu.go.id/porta/en/read/786/berita/indonesian-fm-presents-the-diplomacy-priorities-2019-2024-to-the-house-of-representatives>. Erişim: 26 Aralık 2019.

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. "Foreign Ministry

Armağan, Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve Natuna Adaları...

Spokesperson Hua Chunying's Remarks on Indonesian Navy Vessels Harassing and Shooting Chinese Fishing Boats and Fishermen", https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2535_665405/t1373402.shtml. Erişim: 3 Eylül 2020.

MOELDOKO (2014), "China's Dismaying New Claims in the South China Sea", The Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/moeldoko-chinas-dismaying-new-claims-in-the-south-china-sea-1398382003>. Erişim: 15 Ekim 2020.

"Natuna Holds Largest Oil and Gas Reserve, SKK Migas Says" (2020), Tempo, <https://en.tempo.co/read/1291692/natuna-holds-largest-oil-and-gas-reserve-skk-migas-says>. Erişim: 05 Eylül 2020.

"Natuna Islands: Indonesia says no 'overlapping' South China Sea claims with China" (2016), ABC News. <https://mobile.abc.net.au/news/2016-06-22/no-overlapping-claims-with-china-in-indonesian-waters-says-fm/7534498?pfm=sm&nw=0>. Erişim: 13 Temmuz 2020.

"Natuna Waters: Indonesia Opposes China's Nine-Dash Line" (2020), Tempo. <https://en.tempo.co/read/1290785/natuna-waters-indonesia-opposes-chinas-nine-dash-line>. Erişim: 3 Ocak 2020.

NUR, Yasmin (2020), "Indonesia Encourages Asean, China to Resume South China Sea CoC Negotiation", The Jakarta Globe. <https://jakartaglobe.id/news/indonesia-encourages-asean-china-to-resume-south-china-sea-coc-negotiation>. Erişim: 24.06.2020.

Ocean and Law of Sea, Status of the United Nations Convention on the Law of the Sea https://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm. Erişim: 21 Ağustos 2020.

PANDA, Ankit (2016), "Indonesia Summons Chinese Ambassador After South China Sea Stand-Off Near Natuna Islands", The Diplomat. <https://thediplomat.com/2016/03/indonesia-summons-chinese-ambassador-after-south-china-sea-stand-off-near-natuna-islands/>. Erişim: 12 Temmuz 2020.

PCA (2016), "The South China Sea Arbitration". <https://pca-cpa.org/en/news/pca-press-release-the-south-china-sea-arbitration-the-republic-of-the-philippines-v-the-peoples-republic-of-china/>. Erişim: 30 Eylül 2020.

"Penguatan Industri Perikanan, Solusi untuk Natuna" (2020), Mongabay. <https://www.mongabay.co.id/2020/01/09/penguatan-industri-perikanan-solusi-untuk-natuna/>. Erişim: 3 Eylül 2020.

POLING, Gregory B. (2012), "Time to End Strategic Ambiguity in the South China Sea", CSIS. <https://www.csis.org/analysis/time-end-strategic-ambiguity-south-china-sea>. Erişim: 2 Eylül 2020.

"President says Indonesia intends to join TPP trade deal" (2015), Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-usa-indonesia/president-says-indonesia-intends-to-join-tpp-trade-deal-idUSKCN0SK2JY20151027>. Erişim: 12 Ağustos 2020.

QIAN, Xiao (2020), "Insight: Work hand-in-hand for a new era of China-Indonesia friendship", The Jakarta Post, <https://www.thejakartapost.com/academia/2020/04/14/insight-work-hand-in-hand-for-a-new-era-of-china-indonesia-friendship.html>. Erişim: 15 Ekim 2020.

RAHMAT, Ridzwan, "Indonesia makes largest-ever deployment of troops,

Armağan, Deniz Güvenliği ve Çin Etkisi: Endonezya'nın Güney Çin Denizi ve Natuna Adaları...

equipment to South China Sea island", Janes. <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/indonesia-makes-largest-ever-deployment-of-troops-equipment-to-south-china-sea-island>. Erişim: 21 Temmuz 2020.

"Satuan TNI Terintegrasi Berikan Daya Tangkal di Natuna" (2018), Republika. <https://www.republika.co.id/berita/nasional/daerah/18/12/22/pk3zpy430-satuan-tni-terintegrasi-berikan-daya-tangkal-di-natuna>. Erişim: 21 Temmuz 2020.

SIREGAR, Kiki (2020), "Indonesia deploys 4 additional warships to Natuna amid standoff with Chinese vessels", Channel News Asia. <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/indonesia-china-natuna-islands-dispute-south-china-sea-12237456>. Erişim: 6 Ocak 2020.

"Southeast Asian ports thirst for more seaborne trade" (2017), Nikkei Asian Review. <https://asia.nikkei.com/Economy/Southeast-Asian-ports-thirst-for-more-seaborne-trade>. Erişim: 10 Eylül 2020.

STASHWICK, Steven (2019), "China's South China Sea Militarization Has Peaked", Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2019/08/19/chinas-south-china-sea-militarization-has-peaked/>. Erişim: 19 Temmuz 2020.

SUKMA, Rizal (2014), "Gagasan Poros Maritim", Kompas. <https://money.kompas.com/read/2014/08/21/080000726/Gagasan.Poros.Maritim>. Erişim: 14 Ekim 2020.

The Cabinet Secretariat of the Republic of Indonesia (2014), "President Jokowi Officially Established the Maritime Security Agency". <https://setkab.go.id/en/president-jokowi-officially-established-the-maritime-security-agency/>. Erişim: 10 Ağustos 2020.

UNITED NATIONS, "Maritime Zones and Maritime Delimitation: Indonesia", <https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/INDN.htm>. Erişim: 24 Ağustos 2020.

WITULAR, Rendi A. (2014), "Presenting Maritime Doctrine", The Jakarta Post. <https://www.thejakartapost.com/news/2014/11/14/presenting-maritime-doctrine.html>. Erişim: 25 Haziran 2020.

WORLD BANK, "Indonesia Product exports and imports from China 2018", <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/IDN/Year/2018/TradeFlow/EXPIMP/Partner/CHN/Product/all-groups>. Erişim: 05 Ağustos 2020.

126/POL-703/V/20 Numaralı Nota. https://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mys_12_12_2019/2020_05_26_IDN_NV_UN_001_English.pdf. Erişim: 11 Eylül 2020.

148/POL-703/VI/20 Numaralı Nota. https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mys_12_12_2019/2020_06_12_IDN_NV_UN_002_ENG.pdf. Erişim: 11 Eylül 2020.

480/POL-703/VII/10 Numaralı Nota. https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/idn_2010re_mys_vnm_e.pdf. Erişim: 10 Eylül 2020.

1982 UNCLOS, "Part IV: Archipelagic States". https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf. Erişim: 29 Eylül 2020.

1982 UNCLOS, "Part V Exclusive Economic Zone". https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf. Erişim: 21 Eylül 2020.

As China Shapes Power and Discourse in The Indo-Pacific, How Can Australia Reinforce A Regional Rules-Based Order?

Adam Turan*

Abstract: This article discusses the re-emergence of China as a dominant power in the Indo-Pacific region is perceived as a threat by the United States and its allies in the region, including Australia. The article looks closely at how Australia should resist growing Chinese influence whilst maintaining important economic relationships with its largest trading partner. The article argues that Australia acknowledges China's strategic ambitions and considers China's growing military presence as a threat and it finds that despite the fact that China is Australia's major trading partner, however, China is not a strategic guarantor nor security ally. This article also analyses China's military presence in the region destabilised the regions stability. China's strategy, known as "Far Sea Defense", clearly demonstrates security and associated military materialisation is not limited to China's territorial waters. It is project building naval influence well into the Indo-Pacific region and potentially beyond. In order to enjoy decades long uninterrupted security and prosperity in the region, Australia should build a robust Indo-Pacific alliance to counter China's aggression in the region. Australia, as a middle power, successfully demonstrated its capability to play a leadership role in the international arena. The article concludes Australia's approach should be defending the rules-based order in the region by forming new agreements with regional allies under US leadership.

Keywords: *Alliance, Australia, China, Indo-Pacific, Trilateralism, United States*

Çin, Hint-Pasifik'te Güç ve Söylem Şekillendirirken, Avustralya Bölgesel Kurallara Dayalı Düzeni Nasıl Güçlendirebilir?

Öz: Bu makale, Çin'in Hint-Pasifik bölgesinde egemen bir güç olarak yeniden ortaya çıkmasının, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya'nın da dahil olduğu bölgedeki müttefikleri tarafından bir tehdit olarak algılandığını tartışıyor. Makale,

* Master student at the Flinders University, in Adelaide, Australia. E-Posta: tura0012@flinders.edu.au
Gönderim Tarihi: 20 Eylül 2020, Kabul Tarihi: 10 Ekim 2020

Avustralya'nın en büyük ticaret ortağı olan Çin ile önemli ekonomik ilişkileri sürdürürken Çin'in artan etkisine nasıl direnmesi gerektiği konusunu da ele alırken, Avustralya'nın Çin'in stratejik hırslarını kabul ettiğini ve Çin'in artan askeri varlığını bir tehdit olarak gördüğünü, aynı zamanda Çin'in Avustralya'nın başlıca ticaret ortağı olmasına rağmen Avustralya açısından stratejik bir garantör veya güvenlik müttefiki olmadığını da tartışıyor. Bu makale, Çin'in bölgedeki askeri varlığının bölgelerin istikrarını bozduğunu analiz ediyor. Çin'in "Uzak Deniz Savunması" olarak bilinen stratejisi, güvenliğin ve buna bağlı askeri materyalizasyonun sadece Çin'in karasularıyla sınırlı olmadığını açıkça göstermektedir. Hint-Pasifik bölgesi ve ötesinde potansiyel etki yaratma projesidir. Dolayısıyla bölgede uzun süre kesintisiz bir güvenlik ve refahın sağlanması için Avustralya, Çin'in bölgedeki saldırganlığına karşı güçlü bir Hint-Pasifik ittifakı kurmaya çalışmalıdır. Orta seviyede bir güç olarak Avustralya, uluslararası arenada liderlik rolü oynama yeteneğini başarıyla sergilemiştir. İşbu çalışma, Avustralya'nın ABD liderliğindeki bölgesel müttefiklerle yeni anlaşmalar yaparak bölgesindeki kurallara dayalı düzeninin korunması gerektiği sonuca varmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İttifak, Avustralya, Çin, Hint-Pasifik, Üç Taraflılık, ABD*

Introduction

The primary aim of this paper is to discuss the re-emergence of China as a dominant power in the Asia Pacific and how this is perceived as a threat by the United States of America (US) and its allies in the Indo-Pacific region, including Australia. The challenges for Australia are how to resist growing Chinese influence and therefore develop defense policies that protect Australia's national interest and values whilst maintaining essential economic relationships. The paper articulate how China leverages its economic superiority to influence the Indo-Pacific region; how the region is experiencing strategic warning period and how Australia faces a major power adversary for the first time since the Second World War. Moreover, China, as Australia's leading trade partner is a state that is not a strategic guarantor nor a security ally. The paper argues Australia acknowledges China's strategic ambitions

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

and understanding and considers China's growing military presence as a threat.

It is a commonly held belief, Australia has enjoyed decades of uninterrupted prosperity, Arguably, key to this prosperity is the fact Australia has strengthened the financial alliance and increased the security relationship with the US. A quandary remains as to whether Australia should consider building a robust regional security alliance outside of or in partnership with, the US, to counter China's emergence in the Indo-Pacific. To address these issues, the paper will discuss the reasons for escalating diplomatic clashes between Australia and China. In conclusion, the paper will demonstrate Australia should be considering to enhance the capacity of the Australian Defense Force (ADF) whilst reinforcing existing security cooperation with Indo-Pacific nations while at the same time working collaboratively towards building greater multilateral interoperable alliance in the region under the US leadership in order to defend the rules-based order.

Rise of China as dominant power in the Indo-Pacific

Historically, Australia's foreign and defence policy was determined by Whitehall as Australia was never in a political, economic or security position to reconcile contesting economic and strategic interests for its first few decades as a Federation (Bisley, 2014, pp. 297-298). From the beginning of the 20th century until World War Two (WW2), Australia's economic and security interests were strongly linked with the United Kingdom (UK). With the decline of UK political and economic superiority post WW2, the US emerged as Australia's closest economic and strategic ally (Bisley, p.298). Australia sought to enhance its economic and security relationship with the US, culminating in the Australia, New Zealand, and the United States (ANZUS) Security Treaty of 1951. Due to the strategic value of ANZUS, the US was able to formalize a geostrategy policy for the South Pacific (Samuels, 2005, p.30). US strategic and economic predominance ideally suited Australia, as Australia shares similar culture and language values with the US (Bisley, p.299). Prior to ANZUS, Australia had not been active militarily in the Asia Pacific. However, Hugh White argues Australia also remained disconnected from the diplomatic affairs of the Asia Pacific until early 90s. After the Cold War, Canberra began to pay close attention to its strategic relationship in Northeast Asia

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

as China's economic growth generated a significant new dynamic in regional strategic affairs (White, 2007, pp.103-104).

With the end of the Cold War, and economic turmoil in Japan, China became the second-largest economy in the world after the US (White, 2011, p.82). Australia and China developed a robust resource based economic relationship; a relationship that became even more important to Australia when China surpassed Japan as Australia's largest trading partner in 2007 (Terada, 2004, p.134). In order to influence domestic politics and political institution in a foreign country, China uses economic coercion by reducing overseas trade and tourism (U.S. Department of Defence, 2020). For example, the Chinese Ambassador to Australia, Jingye Cheng, suggested Chinese citizens may choose to boycott Australian products if the Australian government continued its push for an inquiry into the origins of COVID-19. The Australian government has described Mr Cheng's comments as "threats of economic coercion" (Wiggins & Fegan, 2020). China launched the Belt and Road Initiative (BRI) in 2013; the initiative features foreign policy and strategy of China (Wade, 2019). BRI was developed by China to increase economic relationships with other nation states but also to use that soft power to strength China's political influence abroad.

Canberra is concerned that the initiative is a strategic play by China to dominate the region. Former Australian Foreign Minister Julie Bishop, has stated that the BRI initiative is China's vehicle for strategic and political influence in the region (Wrote, 2018). Bishop was proved to be right in her claims with the Victorian State government signing the BRI Memorandum of Understanding (MOU) in October 2018 (Government of Victoria, 2020). China was successful in disrupting the Australian US alliance by signing the MOU with the Victorian government. The US Secretary of State has warned Australia that the US could simply disconnect from Australia if Victoria's BRI trade deal with Beijing proceeds, as it potentially affects Five Eyes and therefore US telecommunications systems. Secretary Pompeo said Victoria's agreement could impact on Five Eyes intelligence-sharing partnership with Australia (Murray-Atfield, 2020). According to the Global Times, under the CCP's auspices, China accused the US of starting the new cold war and warned Australia that it should distance itself from a possible new US-China cold war (Global Times, 2020). Arguably, China is

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

perceived as taking advantage of its trade relationship with Australia by threatening Australia with an economic boycott.

It is worth noting that the US was able to demonstrate its strategic commitment by preventing strategic competition between Japan and China. Australia welcomed the effort by the US as it was considered the most significant contribution that the US made to Australia's security, and Australia's reliance on the United States increased (White, p.104). Australia continuously supports US engagement in the western Pacific, with the ANZUS alliance vital for both Australia and the US in the face of fluctuating dynamics in the region. More importantly, Australia's strategic location is essential to the US to display a presence in the Pacific (Brown & Bretherton, 2016, p.4). The rise of China caused the global shift of power to Asia, and the US allies are even more interested in deepening their strategic engagement with the US against the emerging power in order to balance the power in the Indo-Pacific (Cook et al, 2010, p.15). The term "Indo-Pacific" in which constantly used by the Australian government, captures the wider region spanning the Indian Ocean through to the western Pacific Ocean, the term 'Indo-Pacific' has emerged more recently and moved from geographical to a geopolitical (David, 2013, p.425-448). To balance the power in the region, the Obama administration launched President Obama's signature policy "Pivot to Asia" which requires alliance partners to renew their commitment to the US supremacy in Indo-Pacific (Kelton & Rogers, 2020, pp.94-96). The Obama administration's pivot to China was reorientation strategy to preserve the power balance in order to dissuaded China from becoming a hegemony in the region (Silove, 2016, p46). With China's rise impacting the region, neighboring countries are increasingly concerned with the changing dynamic.

Australian politicians have begun to acknowledge China's growing strategic weight and they also understood that if China becomes too strong, it will not fit the established US-led rule-based order (White, p.82). White argues no country ever threatened the dominant US position since the late 19th century; however, China posed the most significant challenge the US has ever faced. Because China has a significantly higher population than the US, it has a growing security apparatus, and it is the second-largest economy in the world (White, p.83). Although scholars postulate China is

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

unlikely to surpass the US as the most powerful country in the world any time soon, it will continue to increase influence on the regional order in the Indo-Pacific (Bisley & Schreer, 2018, p.311). Most countries in the Asia Pacific feel uncomfortable with China's military rise. They began to perceive China as the greatest threat in the region while they view the US as the greatest source of peace (Cook, Malcolm, et al, p.22). Therefore, as countries in the Asia Pacific began to invest in the military, China's surging military investments resulted in the region surpassing Europe for the first time in modern history in terms of defence spending (Liff & Ikenberry, 2014, p.53). By in large, China is trying to be the single dominant power in the Indo-Pacific.

Development of the Indo-Pacific Alliance

Most Indo-Pacific nations are developing their military capacity and are strengthening security alliances. White evaluates that the major powers in the region, including India and China, are experiencing rapid growth in the economy and military, and equally the US allies Australia and South Korea also developing their military capabilities and becoming active players in regional security (White, p.55). Conversely, China's military presence in the region was having an impact on the evolving political and security order (Raine & Christian, 2013, p.17). China's strategy, known as "Far Sea Defense", clearly demonstrates security and associated military materialisation is not limited to China's territorial waters. It is project building naval influence well into the Indo-Pacific region and potentially beyond (Wong, 2010, p.3). One of the reasons that caused the tension in the region was the territorial disputes between claimants in the East China Sea and South China Seas (Defense White Paper, 2016). The Chinese navy has shown its aggressive behavior to its neighbors; for example, China posed a maritime threat for Vietnam for the third time in just a few years (Dy, 2020). China is enhancing its military power in the region to regional power equivalent to the US (Nye, 1997, p.70). The US Department of Defense (DoD) reports China heavily invested in its navy force in the South China Sea (SCS), According to the Chinese official military budget, the budget grew at an average of 10% each year between 2006 to 2015 (Cronk, US Department of Defense). China's increasing military investment is alarming to the US; the regions' most trusted allies could face the prospect of exclusion

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

from parts of the Asia Pacific region (Leszek, 2012, p.152). To counter China's military rise in the region, the Obama administration had little choice but to affirm its interest in the SCS; the administration announced that the US would deploy 60 percent of its Navy fleet to the region by 2020 (Silove, p.69). Australian scholars postulate that Australia would support the US-led coalition against China's revisionism in the region, and this coalition will be based on common interests such as the prevention of Chinese hegemony in the Asia Pacific (Bisley & Schreer, p.312). Strategically, Australia should encourage the internal balancing effort by the US and support the strategy whilst keeping mindful of the economic relationship with China. To maintain a military advantage in the Indo-Pacific region, Australia could strengthen the alliance and thereby increase access to highly sophisticated military equipment (Dibb, Brabin-Smith, and Seargant, 2018, p.5). The US has begun to build up its military presence in the Indo-Pacific, with regional shared military training, budgeting and acquisitions on countering A2/AD capabilities (Silove, p.73). The aggressive behavior posed by the Chinese military in the Asia Pacific leads the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) countries to resist the Chinese belligerence.

China expanded its influence in Australia, especially in the last few years. Medcalf postulates that if China can silence dissenting Chinese voices in Australia, an outspoken and independent middle power in the Indo-Pacific, then they can be silenced anywhere (Medcalf, 2019, p.110). China was successful in infiltrating Australian politics by using the Chinese Communist Party (CCP) supporters in Australia. According to the investigation by the ABC, Labor Senator Dastyari strongly supported the Chinese government's stance on SCS by stating that "*The Chinese integrity of its borders is a matter for China*" (McDermott, 2017). Without deference to the US and ANZUS, it has been suggested Australia should focus on developing an independent, self-reliant defence policy to prevent China's influence in Australia. Medcalf argues Australia has demonstrated its independent foreign policy by pushing back against China (Medcalf, p.111). As it is stated in 2016 Defense White Paper, the most basic Strategic Interest is a secure, resilient Australia. *'The priority of Strategic Defense Object is to deter, deny and defeat any attempt by a hostile country to attack, threaten or coerce Australia. The government is providing the defense with the*

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

capability it needs to be able to independently and decisively respond to military threats, including incursion into Australia's air, sea and northern approaches' (Defense White Paper, p.17). Therefore, Australia needs to focus more on its region of primary strategic concern, which includes Southeast Asia (including the South China Sea), the eastern Indian Ocean, and the South Pacific (Dibb, Paul, et al., p.5). But Australia lacks the population and manufacturing base on which to build a standalone defense system capable of defending such a large landmass.

Australia's rules-based order approach in the region

The relationship between economic security and maintaining military alliances based on commonalities of language and culture is complex. Reliance on China for economic security and the US for military security is problematic at best. Dibb criticized Australia's level of economic dependence on China and advised that Australia should diversify its trade, investment, tourism and international student with the Indo-Pacific nations (Dibb, Paul, et al., p.6). Depending on one country and lack of diversity can be problematic. The recent diplomatic tensions with China proved this point. Queensland Federal MP George Christensen, Chair of the Joint Standing Committee on Trade and Investment Growth, said the committee is already conducting an inquiry into "*whether there is a need to diversify Australia's trade markets and Australia's level of reliance on foreign investment*" (Hurst, 2020). The response by the Chinese Government toward the Australian government arguing for independent inquiry into the COVID-19 origin, is but one example of how China is weaponizing trade (Hitch & Hayne, 2020). The fact that Australia has allowed itself to be drawn into a significant commodities-based trade relationship with China indicates short-termism by successive Australian governments and has contributed to the ability of China to weaponize trade.

Based on this analysis. Australia should build-up long term defense planning for Australia's strategic future. According to the 2016 Defense Industry policy statement, the new approach to defense innovation outlined as follows; Next Generation Technologies Fund, Defense Innovation Hub, Defense Innovation Portal and Changed culture and processes (Department of Defense, 2020, p.30). It is stated in the Defense Annual Report 2016-17, the Pacific Partnership continued its soft-power mission to help

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

improve the disaster preparedness of Australia's Indo-Pacific neighbors. This initiative is strengthening the alliance and promoting multilateral disaster management resilience (Department of Defense, p.57). Re-emergence of China and uncertain future crises in the Indo-Pacific required the Alliance to be re-examined (Dibb, Paul, et al., p.6). The leaders from both sides of the Australian Federal divide, continuously reassure that the Australia-US alliance is strong. Admiral Davidson underlined the importance of the Australia - US alliance by stating that the alliance is unbreakable, and it is more profound than security cooperation or the military (Davidson, 2020, p.2). Australian defense minister Linda Reynolds acknowledged at the Hudson Institute that the unbreakable alliance has just entered into the second century. Minister Reynolds also affirmed that Australia is seeking to cooperate with China to enhance the security of the Indo-Pacific. However, Minister Reynold clearly outlined in her speech that the values are what define us as a nation, and the maintenance of these values is non-negotiable (Reynolds, 2019, pp.2-5). Australian and the US diplomats frequently reassured that both countries are actively working together towards the stronger alliance to ensure the continued stability and prosperity of the two countries.

Australia, as a middle power, successfully demonstrated its capability to play a leadership role in the international arena. In the midst of the global pandemic, Australia started an independent inquiry into the origins of COVID-19, which is now supported by 62 countries, including Indo-Pacific major powers like India, Indonesia, Japan and South Korea (Dziedzic, 2020). So many countries supporting Australia, and China has no choice but to be part of the inquiry. Even though China signed on the historic motion, to establish an independent review of the coronavirus has passed the World Health Assembly, led by Australia and the European Union. However, China has imposed an 80 percent tariff on Australian barley while signaling to the US, it would be increasing Barley purchase (Galloway, Anthony et al., 2020). The Chinese officials also had compiled a list of Australian products to be targeted such as wine, dairy, as well as using state media to drum up consumer boycotts. China's Commerce Ministry announced that Australian wind importers will pay temporary tariffs range between 107-200 per cent, this action followed months of trade uncertainty and deteriorating relations between the two countries

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

(Sullivan, Birtles et al., 2020). These heavy tariffs came after Australia's public stance about human rights abuses in Xinjiang (aka East Turkistan) and Hong Kong. The Chinese embassy handed a list of 14 key areas of disputes with Australia, the CCP view as sensitivity issues (Hurst, 2020).

Nevertheless, Australia demonstrated how a middle power could play a more prominent role on the world stage against a superpower.

To resist China's aggressive behavior, Australia needs to cooperate with its security allies such as ANZUS and UKUSA. The ANZUS alliance has a great chance to shape the regional order over the next few years ((Dibb, Paul, et al., p.6). The US Ambassador Arthur Culvahouse Jr said recently that *'Australia sits on the frontline of the great strategic competition of our time.* The US Ambassador also stated that if the Indo-Pacific region to continue to enjoy security and prosperity, we should win this competition (Greene, 2020). *Australia's* recent military achievement should deter China's aggression. Prime Minister Scott Morrison has announced two significant military developments; the first development is that there would be a \$1.1 billion upgrade to the Royal Australian Air Force base at Tindal. The second development is that the US State Department announced that Australia had been cleared to purchase long-range anti-ship missiles (LRASM) which can be launched from our Super Hornets (Dibb, 2020). It is essential to note that these two developments occurred at the same time.

Conclusion

The Indo-Pacific region is undergoing a conceivable regional security crisis. The paper discussed how China uses its economy to influence the Indo-Pacific countries, including Australia. Canberra is concerned China's increasing military presence in the region as the threat, and it could stimulate a new policy. The paper analyzed that in order to continue decades of uninterrupted security and prosperity that the Indo-Pacific region enjoys, Australia along with security partners in the region should maintain the alliance and priorities the security relationship with the United States even though China's aggression in the Asia Pacific does not involve Australia directly but impacts on Australia's interests profoundly. The paper suggested that in order to counter Chinese aggressive

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

behavior, Australia should consider building a robust regional security coalition and develop a more significant, far-reaching defense force.

It is essential to acknowledge that we are entering a strategic warning time. Australia must recognize that Australia faces the major power adversary for the first time since the WW2, with whom we do not share fundamental values. Therefore, in strategic orientation, Australia should consider planning for expansion of the Australian Defense Force and also reinforce its existing security cooperation with its neighbors while at the same time encouraging to work together towards building greater multilateral interoperability in the Asia Pacific. To conclude, Australia's approach should be defending the rules-based order in the region by forming new agreements with regional allies under the US leadership.

Bibliography:

BISLEY, Nick (2014), "Australia and Asia's Trilateral Dilemmas: Between Beijing and Washington?" *Asian Survey* 54, no. 2, Sayfa: 297-318.

BISLEY, Nick and BENJAMIN Schreer (2018), "Australia And the Rules-Based Order In Asia". *Asian Survey*, vol 58, no. 2, University of California Press, Sayfa: 302-319.

COOK, Malcolm, RAOUL Heinrichs, RORY Medcalf, and ANDREW Shearer (2010), "Power and choice: Asian security futures." *New South Wales: Lowy Institute for International Policy*.

DAVID, Scott (2013), Australia's embrace of the 'Indo-Pacific': new term, new region, new strategy? *International Relations of the Asia-Pacific*, Volume 13, Issue 3, September 2013, Sayfa: 425-448.

DAVIDSON, Philip S. (2020), "On the United States' Interests in The Indo-Pacific". *Lowyinstitute.Org*, Sayfa: 1-11.

DEMCHAK, Chris (2016), 'Uncivil and Post-Western Cyber Westphalia: Changing Interstate Power Relations of the Cybered Age', *The Cyber Defense Review* 1(1), Sayfa: 57.

DIBB, Paul, Richard Brabin-Smith, and Brendan Seargent (2018), Why Australia Needs a Radically New Defence Policy, *Centre of Gravity*.

JEFFREY Wilson, Jeffery (2019), 'Diversifying Australia's Indo-Pacific infrastructure diplomacy,' *Australian Journal of International Affairs*, 73:2.

JOSEPH S. Nye (1997) China's re - emergence and the future of the Asia - Pacific, *Survival*, 39:4, Sayfa: 65-79.

KAPLAN, Robert D (2005), How we would fight China, *The Atlantic Monthly*, 295, no. 5, Sayfa: 49-64.

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

KELTON, Maryanne and ZAC Rogers (2020), 'US-Australia: deepening ties and securitising cyberspace', chapter in Oliver Turner and Inderjeet Parmar, (eds.), *The US in the Asia Pacific: Obama, Trump, and Beyond*, Manchester University Press, Manchester, Sayfa: 94-96.

LESZEK, Buszynski (2012), 'The South China Sea: Oil, Maritime Claims, and US-China Strategic Rivalry', *The Washington Quarterly*, 35:2, Sayfa: 139-156.

MEDCALF, Rory (2020), 'Australia and China: understanding the reality check', *Australian Journal of International Affairs*, 73:2, 2019, Sayfa: 109-118.

SARAH Raine & CHRISTIAN Le Mière (2013), 'Introduction', *Adelphi Series*, 53:436-437, Sayfa: 11-28.

SILOVE, Nina (2016), 'The pivot before the pivot: US strategy to preserve the power balance in Asia.' *International Security* 40, no. 4, Sayfa: 45-88.

WHITE, Hugh, 'Trilateralism and Australia: Australia and the Trilateral strategic dialogue with America and Japan', *Asia-Pacific Security: the US, Australia and Japan and the New Security Triangle*. Routledge, Taylor & Francis Group, 2007. pp.101-111.

WHITE, Hugh, 'Power shift: rethinking Australia's place in the Asian century', *Australian Journal of International Affairs*, (2011) 65:1, pp.81-93

E-Kaynakça

Australian National University, Accessed April 10, 2020. <https://researchers.anu.edu.au/researchers/medcalf-r>

Australian Security Intelligence Organisation, "Director-General of Security", Accessed April 19, 2020. <https://www.asio.gov.au/director-general-security.html>

BURGESS, Mike, 'Director-General's Annual Threat Assessment, 2020', Accessed April 19, 2020. <https://www.asio.gov.au/director-generals-annual-threat-assessment.html>

CRONK, Terri Moon. "DoD Report: China's Military Investments Continue." US Department of Defense. Last modified May 13 (2016). <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/759522/dod-report-chinas-military-investments-continue/>

Countering China's Influence Operations_ Lessons from Australia_ Center for Strategic and International Studies. Accessed May 21, 2020. https://www.csis.org/analysis/countering-chinas-influence-operations-lessons-australia?amp&_twitter_impression=true

DIBB, Paul. "How Australia Can Deter China" The Strategist, Australian Strategic Policy Institute, 2020. Accessed May 10, 2020. <https://www.aspistrategist.org.au/how-australia-can-deter-china/>

DY, Quang Nguyen, 'It's time for Vietnam and ASEAN to challenge Beijing in the South China Sea', Australian Strategic Policy Institute, (2020) Accessed May 15, 2020. <https://www.aspistrategist.org.au/its-time-for-vietnam-and-asean-to-challenge-beijing-in-the-south-china-sea/>

Editorial, "China blamed after ASIO blueprints stolen in major cyber-attack on Canberra HQ," ABC News, 2013. Accessed April 15, 2020.

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

<https://www.abc.net.au/news/2013-05-27/asio-blueprints-stolen-in-major-hacking-operation/4715960>

Foreign Affairs ministry opts for secrecy over China infrastructure agreement. Accessed May 7, 2020. <https://www.smh.com.au/politics/federal/foreign-affairs-ministry-opts-for-secrecy-over-china-infrastructure-agreement-20180730-p4zufm.html>

Global Conflict Tracker, Council on Foreign Relations, Accessed May 12, 2020. <https://www.cfr.org/interactive/global-conflict-tracker/conflict/tensions-east-china-sea>

HURST, Daniel "George Christensen revives diplomatic spat with threat to summons Chinese ambassador" The Guardian, 2020. Accessed May 18, 2020. <https://www.theguardian.com/australia-news/2020/may/10/george-christensen-revives-diplomatic-spat-with-threat-to-summons-chinese-ambassador>

HURST, D., 2020. China to Australia: Stop Treating Us As A Threat Or We Won't Pick Up The Phone. [online] the Guardian. Accessed 10 December 2020. <https://www.theguardian.com/australia-news/2020/nov/21/china-to-australia-stop-treating-us-as-a-threat-or-we-wont-pick-up-the-phone>

Lowy Institute <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/contributors/articles/roly-medcalf> accessed April 10 2020

MCDERMOTT, Quentin, "Sam Dastyari defended China's policy in the South China Sea in defiance of Labor policy, secret recording reveals" ABC News, 2017, Accessed May 20, 2020. <https://www.abc.net.au/news/2017-11-29/sam-dastyari-secret-south-china-sea-recordings/9198044?nw=0>

MCKENZIE, Nick et al., "ASIO Warns Political Parties Over Foreign Donations." ABC News, 2017. Accessed April 18, 2020. <http://www.abc.net.au/news/2017-06-05/asio-warns-political-parties-over-foreign-donations/8590162>

MURRAY-Atfield, Yara "Mike Pompeo warns US could 'disconnect' from Australia over Victoria's Belt and Road deal" ABC News, 2020. Accessed May 24, 2020. <https://www.abc.net.au/news/2020-05-24/mike-pompeo-warning-over-victoria-belt-and-road-deal/12280956>

REYNOLDS, Linda, "The U.S.-Australia Defence Alliance In A Contested World", Hudson Institute, 2019, pp.2-5, Accessed May 19, 2020. <https://www.hudson.org/events/1737-the-u-s-australia-defence-alliance-in-a-contested-world-a-conversation-with-australian-defence-minister-linda-reynolds112019>.

SMITH, Jamie, "Australia tightens investment rules on foreign takeovers." Financial Times, March 30, 2020, <https://www.ft.com/content/fda7e3cf-a605-4697-9bc0-6fe91b739eb9> Accessed March 31 2020

SULLIVAN, K., Birtles, B. and Terzon, E., 2020. China to Impose Huge 'Anti-Dumping' Tariffs On Australian Wine From Saturday. [online] ABC News. Accessed 10 December 2020. <https://www.abc.net.au/news/2020-11-27/china-puts-tariffs-on-australian-wine-trade-tensions/12886700>

The US and China_ edging towards a new type of cold war__ Financial Times. Accessed April 22, 2020. <https://www.ft.com/content/fe59abf8-cbb8-4931-b224-56030586fb9a>

Adam, The Rise of China is Reshaping the Power Contours of the Indo-Pacific: ...

US Naval War College, Staff Directory, Accessed April 15, 2020. <https://usnwc.edu/Faculty-and-Departments/Directory/Chris-C-Demchak>

United States Department of State, "US Relations with Australia - United States Department Of State". Department of State, 2020. Accessed May 10, 2020. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-australia/>

WADE, G., 2019. China's 'One Belt, One Road' initiative - Parliament of Australia. [online] Aph.gov.au. Accessed May 10, 2020. https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BriefingBook45p/ChinasRoad

WALSH, Michael, "US and China clash over Uyghur harassment in Australia and 'fake police cars'" ABC NEWS, 2019. Accessed April 19, 2020. <https://www.abc.net.au/news/2019-12-18/us-and-china-clash-over-uyghur-harassment-and-fake-police-cars/11802578>

WIGGINS, Nick and Fegan, Sasha, "Chinese Ambassador's Coronavirus Inquiry Warning Was' Reckless, Undiplomatic', Alexander Downer Says", ABC News 2020, Accessed May 10, 2020. <https://www.abc.net.au/news/2020-04-30/china-ambassador-reckless-over-coronavirus-inquiry-downer-says/12200534>.

WONG, Edward. "Chinese military seeks to extend its naval power." *New York Times* 23 (2010): 3. Accessed May 10, 2020. <http://http.bannedthought.net/China/Capitalism-Imperialism/ChineseNavyOil-100423.pdf>

'Wolf Warrior' diplomats reveal China's ambitions _ Free to read _ Financial Times. Accessed May 15, 2020. <https://www.ft.com/content/7d500105-4349-4721-b4f5-179de6a58f08>.

WROE, David' Foreign Affairs ministry opts for secrecy over China infrastructure agreement', The Sydney Morning Herald, (2018) Accessed May 13, 2020. <https://www.smh.com.au/politics/federal/foreign-affairs-ministry-opts-for-secrecy-over-china-infrastructure-agreement-20180730-p4zufm.html>

ZHOU, Christina and Fang Jason, "Why Australia is prepared to ban Huawei from its 5G network while the UK and Germany aren't" ABC NEWS, 2019. Accessed April 20, 2020. <https://www.abc.net.au/news/2019-03-07/why-is-the-uk-seemingly-not-as-worried-about-huawei-as-australia/10866848>

"2016 Defence Industry Policy Statement". Department of Defence, 2020, pp. 1-79 Accessed May 15 2020. <https://defence.gov.au/WhitePaper/Docs/2016-Defence-Industry-Policy-Statement.pdf>.

"2016 Defence white paper" Department of Defence, 2020, pp. 1-191 Accessed May 15 2020. <https://defence.gov.au/WhitePaper/Docs/2016-Defence-White-Paper.pdf>

"2016-17 Defence Annual Report". Department of Defence, 2020, p.57 Accessed May 10, 2020. https://defence.gov.au/annualReports/16-17/Downloads/DAR_2016-17_Complete.pdf

"2016 Defence White Paper". *Defence.Gov.Au*, 2020 Accessed May 10, 2020. <https://www.defence.gov.au/WhitePaper/Docs/2016-Defence-White-Paper.pdf>.

Değerlendirme Makalesi/ Review Article

Vietnam'ın Çin ile İlişkileri: Aşk ve Nefret

Abdürreşit Celil KARLUK*

Batı menşeli bir ideoloji veya düşünme biçimi olan sosyalizm gerçek Batı'da bugüne dek siyasal rejim olarak hiçbir ülkede iktidar olamamıştır. Fakat Doğu Avrupa ve Asya'da onlarca ülkede siyasal rejim olarak ilgili ülkelerdeki iktidarları ele geçirmiş, dünya dengesini etkilemiş veya etkilemeye devam etmiş, milletlerin kaderlerini değiştirmiş veya değiştirmeye devam etmiş, kimi uygarlıkları yok etmiş veya yok etmeye devam etmiş, aynı zamanda insanlığın beğenisini kazanamamış bir ideoloji olarak tarihe geçmiş veya geçmeye devam etmektedir. En ilginç olanı ise, iktidar olduğu ülkelerde Marksist olduklarını iddia ettikleri halde farklı fraksiyonlara bürünerek kendi aralarında anlaşamamış, hatta birbirleri ile kanlı savaflara da girişmiştir. Doğu ve Güney Asya coğrafyası sosyalist rejimlerin egemen olduğu en önemli coğrafyalardır. Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti (1945), Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (1948), Çin Halk Cumhuriyeti (1949), Laos Halk Cumhuriyeti (1975) gibi ülkeler hala sosyalist rejim ile yönetilmektedir. Bunun dışında daha önce sosyalist rejim ile yönetilen Kamboçya, Endonezya ve Moğolistan gibi ülkelerin varlığı da unutulmamalıdır.

Dünyanın en kalabalık nüfusunu barındıran Çin'i Komünist rejimin Çin versiyonu ile yöneten Çin Komünist Partisi (ÇKP), 1979 sonrası başlattığı reform ve dışa açılımlarıyla ekonomide istikrarlı kalkınmayı sağlayarak küresel siyasette daha fazla etkili olmaya başlamıştır. 1990 sonrasında kendi deyimi ile "Çin tarzı sosyalizm" olarak adlandırılan sosyalist rejim, aslında başlangıcından beri Çinileşerek kadim Çin uygarlığının devletçilik ve bürokrasi kültüründeki öteki düşünce veya ötekilere yaşam hakkı tanımayan *yönünü* daha fazlası ile ön plana çıkartmış, 1992'de benimsediği "Çin tarzı sosyalist piyasa ekonomi sistemi" ile ister içeride ister

* Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Bölgesel Araştırmalar ABD öğretim üyesi. abdurreşit.karluk@hbv.edu.tr, kamucam13@gmail.com.
Gönderim Tarihi: 28 Ekim 2020, Kabul Tarihi: 31 Ekim 2020.

dışarıda bu yüzünü daha da görünür kılmıştır. İçeride, başta Tibetliler, Uygur Türkleri, Falun tarikatı mensupları ve farklı düşünen, yazan aydınlar ile Hong Kongluları şiddetle bastırırken, dışarıda önce komşuları ile çözümü çetin anlaşmazlıklara ve çatışmalara girerek onları farklı ittifak arayışına itmiştir. Sonuçta, içeride kendi vatandaşlarını sürekli marjinalleştirip milletler arasında kin ve nefret tohumları ekerken, dışarıda ise ABD öncülüğünde Güney Kore, Japonya, Tayvan, Vietnam, Avusturalya, Hindistan gibi Çin ile sınır anlaşmazlıkları başta olmak üzere çeşitli sorunu olan ülkeler Çin'i denizden ve karadan çevrelemeye itmiştir. Bu süreçte, Xi Jinping yönetiminin ABD ile giriştiği ticaret savaşları ile diğer alanlardaki zıtlaşmaları, ABD'nin Çin'e karşı daha önce hiç görülmemiş genişlik ve derinlikte müttefiklerini harekete geçirmesine de neden olmuştur. Bu bağlamda, Batılı ülkeler başta Çin'in Uygur soykırımı olmak üzere diğer azınlıklara, dini gruplara, Hong Konglulara yönelik ağır insan hakları ihlallerine daha fazla odaklanarak ÇKP rejimini doğrudan hedef almaya, ÇHC'ye özellikle ÇKP mensuplarına yönelik ciddi yaptırımları uygulamaya başlamıştır. ÇHC ise genellikle etkisi altına aldığı Pakistan, İran, Mısır benzeri Asya ve Afrika'daki az gelişmiş ülkelerle Rusya'nın desteğini alarak zıtlasma ve cepheleşmeye devam etmektedir.

ÇKP rejimi, soğuk savaş sonrasında sınırları içindeki Çinli olmayan milliyetlere ve farklı inanç gruplarına dönük politikasında gerçekleştirdiği radikal değişimler ile yürürlükteki yasalarına aykırı birçok uygulamalarını devlet gücüyle meşrulaştırmıştır. Uygur ve Tibet özerk bölgelerinde Çin anayasası, bölgesel özerklik yasası, dini inanç yasası, dil-yazı yasası 1997 sonrasında kademeli olarak ama hızla rafa kaldırılarak adım adım sert asimilasyon ve soykırımı meşru kılan yönetmelikleri çıkartarak Çin tarihinde ender görülen uygulamaları hayata geçirmiştir. Bu süreçte, artan ekonomik gücüne paralel olarak dış politikasında da paradigma değişimine giden ÇKP yönetimi, uluslararası siyasette daha görünür olmuştur. Xi Jinping iktidarı (2013) bu gidişatı daha ileri seviyeye taşıyarak içeride kendi vatandaşlarına dönük daha ağır insan hakları ihlallerine imza atarken, uyguladığı agresif ve hırslı dış politikasından ötürü önce komşuları ile daha sonra çoğu gelişmiş, demokratik ülkeler ile sorun yaşamaya başlamıştır. Komşularında artan "Çin tehdidi" korkusu onları farklı arayışlara sevk etmiştir. Bunun en iyi örneği ise, Çin ile aynı ideolojiden beslenen, aynı uygarlık ve benzer kültür çevresine ait olan, yakın geçmişte "yoldaş

artı kardeş" ilişkisine sahip olan Çin-Vietnam ilişkilerinde görülmüştür. Çin ile artan sınır anlaşmazlığı, doğrudan Çin tehdidinde maruz kalan egemenlik haklarını korumak isteyen Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'nin "*düşmanımın düşmanı dostumdur*" düsturuna uygun hareket etmeye zorlandığı gözlemlenmiştir. Bir zamanlar Çin desteği ile Amerika'ya karşı tarihinin en kanlı savaşını veren Vietnam, artık Çin'e karşı ABD ile çok boyutlu yakın ilişkiler kurmaktadır.

Çin'in komşuları arasında çok ayrı bir yeri olan Vietnam, Çin ile karadan ve denizden sınırı olan bir komşu ülke olmanın ötesinde, yaklaşık bin yıl Çin'e sömürge olmuş, daima Çin işgali ve zoraki Çinileştirme tehdidi hissini fiili yaşamış ve yaşamakta olan bir ülkedir. Bu özelliği dolayısıyla dünyada hiçbir ülke Vietnam kadar Çin'e kültürel ve ideolojik açıdan daha yakın değil iken, diğer taraftan kendi bağımsızlıklarını korumak için Çin'in zorbalığına karşı Vietnam kadar direnen, meydan okuyan ve onun kadar bedel ödeyen ikinci bir ülke de yoktur (Do, 2016: 24).

Vietnam Dışişleri Bakanlığı ağ sayfasında paylaşılan aşağıdaki resmi bilgi notu¹ bu duruma işaret etmektedir: "*Bin yıldan fazla süren Çin egemenliği (MÖ 179'dan MS 938'e) sonrasında Vietnam halkı, Le-Ly Hanedanlığı (939-1225) ve Tran-Ho Hanedanlığı (1226-1407) dönemlerinde birleşerek istilacılara karşı kendi egemenliğini korumuştur. Lam Son ayaklanmasıyla (1418-1427) Çin'in Ming işgalcilerini tekrar yenilgiye uğratarak ülkesindeki Çin işgaline son vermiştir*". Vietnamlıların binlerce yıllık tarihine ve millet olarak var olabilmek mücadelesine genel olarak baktığımızda, Vietnamlıların en çok uğraştığı veya mücadele ettiği gücün kuzeyindeki Çin ve Çin uygarlığı olduğu görülmektedir.

Günümüzde iki ülkenin kara sınırları 1,650 kilometre uzunlukta olup, 3,444 kilometrelik deniz kıyısı olan Vietnam yine denizden en çok Çin ile sınırdadır. Vietnam'a sınırdaş olan güney Çin'de yaşayan ve Çin yasalarınca kabul edilmiş azınlık milletlerin dili, kültürü Çinlilerden ziyade Vietnamlılara daha yakındır. Vietnam, Çince'de Güney Viet ülkesi demektir ki, esasında Kuzey Vietlerin topraklarıyla Çin sınırları içinde kaldığına da gönderme yapar.

¹ http://www.mofahcm.gov.vn/mofa/tt_vietnam/, Erişim: 12.09.2020.

Vietnamlıların Çinlilere bakışını inceleyen uzmanlar (Forbes, 2007), Vietnamlıların Çin'e bakış açısını bir *aşk-nefret* metaforu ile tanımlamıştır. Aslında bu çelişkili bakış açısı, Vietnam kimliğinin ve dünya görüşünün zaman içindeki şekillenme sürecini ve geçmiş yıllardaki Çin-Vietnam ilişkilerindeki sürekli dalgalanmaları açıklamak ve anlamak açısından önemli bir anahtardır. Tarihi gerçekler, resmi söylemler modern dönem öncesi veya sonrasında Vietnamlılar için en büyük tehdidin Çin'de kurulan büyük devletler, imparatorluklardan geldiğini gösterirken, Vietnam kültürünü en fazla etkileyen, besleyen kültürün de Çin kültürü olduğunu ortaya koymuştur.

Çin resmi söylemleri veya genel olarak Çinli akademik çevrelerin Vietnamlılara yönelik yaygın bakışı şu şekildedir (YU, 2014): "... Vietnamlılara Fransız sömürgeciliğine ve ABD istilasına karşı verdiğimiz yardımlardan dolayı her Çinli haklı olarak, Vietnamlıların Çin'e müteşekkir borcu olduğunu düşünür". Aynı yayınlar Vietnamlıların buna uygun düşünmediğini şu şekilde dile getirmiştir: "...Çin-Vietnam savaşından sonra Vietnam hükümeti yayınlamış olduğu "Vietnam'ın Eski Tarihi" adlı kitapta, 'Vietnam tarihi aslında bir Çin istilası tarihidir, Vietnamlılar Avrasya coğrafyasını atlarının toynakları ile ezip geçen Moğol atlılarını iki defa feci mağlubiyete uğratan, müstemlekeye baş eğmeyen gururlu millet olmanın şerefli tarihini yazmış' bir halk olduğunu vurgulamıştır.

Çin ile Vietnam ilişkilerine **Çin tarafından bakıldığında**, Vietnamlılar köken ve kültür itibari ile Çinliler ile aynı kök ve kültürden beslenen, binlerce yıl Çin'in bir parçası olarak yönetilen, daha sonrasında Çin'e haraç ödeyen, bağlılığını bildiren bir ülkedir. Modern çağda ise Batı istilasına karşı Çin tarafından sürekli desteklenen, beslenen "kardeş" ve "yoldaş" bir ülkedir. Bundan dolayı Vietnamlıların Çin'e müteşekkir olması, Çin'in yanında durması, Çin'i dinlemesi gerekir. Bu tarz zihniyet ve düşüncenin baskın olduğu Çin bürokrasisi veya siyaseti, Vietnamlıların Çin'e karşı gelmesini, eşit ilişki kurmak istemesini kendilerine yediremez, Çin'in hasmı olan ülkelerle yakınlaşmasını ise nankörlük ile suçlar, hatta bazı hakaret içerikli etiketleri de kullanırlar.

Vietnam-Çin ilişkilerine, **Vietnam cihetinden baktığımızda**, öncelikli konunun Vietnam'ın egemenliği, bağımsızlığı olduğu anlaşılmaktadır. Vietnamlılara göre, egemenliğine ve mevcudiyetine yönelik tehdit daima kuzeyden, Çin'den

gelmektedir. Bundan dolayı tarihsel süreçte Vietnam'ı yöneten her kim ise Çin ile olan ilişkilerin istikrarına, mesafesine, dengesine azami dikkat etmiştir. Bu dengeyi sağlamak ve Çin tarafından yutulmamak için gerektiğinde, Çin'in hasımları ile koşulsuz ilişki geliştirmede de tereddüt etmemek gerekir. Ama bu ilişkiyi Çin'i kışkırtacak seviyeye çıkarmamaya da azami dikkat edilmesi gerekir.

En az bin yıllık Çin idaresinde yaşama geçmişi, Vietnamlılarda bir taraftan Çin kültürü ve zihniyetini yakinen tanıma, hatta bu kültür ve zihniyet ile aşılma durumunu ortaya çıkarttıysa, diğer taraftan coğrafi olarak Çin'in esas kültür merkezinden uzakta oluşu, Çinli göçmen ve istila ordusunun Vietnam nüfusunu geçemeyişi, Çinlilerin Vietnam halkına uyguladığı sömürü nitelikli baskı uygulamaları, zaman zaman dışlaması Viet halkının farklılığını koruyarak veya geliştirerek kendine özgün ulusal kimlik inşa etmesine de olanak sağlamıştır. 10. asırdan itibaren kendi hanedanlıklarını kuran Vietnamlılar, kendilerinden katbekat güçlü olan Çin imparatorlukları ile Çinlilerin haraççı ilişki sistemi içinde bağımsızlıklarını koruyarak her alanda ilişki kurmayı da başarmıştır. Aynı zamanda, Moğolların ve daha sonra Ming Çinlilerinin işgallerini püskürterek kendi bağımsızlıklarını da korumuş bir halk olarak tarihe geçmiştir. Sömürgecilik döneminde ise Fransızlara, Amerikalılara karşı savaşı başarı ile yürüten Vietnamlılar, bu süreçte yoğun ve sürdürülebilir Çin desteğini de almayı bilmiştir.

Soğuk Savaş sırasında, Çin-Vietnam ilişkilerinin dramatik bir şekilde 1950'lerdeki "içli dışli müttefiklikten" 1970'lerin sonundaki "azılı düşmanlığa" kaydığı görülmüştür. Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte, ikili ilişkilerin normalleşmeye başladığı da görülmüştür. Bu süreçte Vietnam, Çin'e karşı ikili bir stratejik pozisyon benimsemiştir (Do, 2016: 25): Çin, Vietnam için vazgeçilmez bir ekonomik ve güvenlik ortağıdır, fakat aynı zamanda Çin'in olası yutma veya tecavüzüne karşı Vietnam ordusu da kademeli olarak güçlendirilip teyakkuzda tutulmalıdır. Bu dinamiklik durumu, Çin-Vietnam ilişkilerinde açıkça görülmektedir. Çin ve Vietnam'ın uzun bir çatışma geçmişine sahip olmasına ve Çin'in Vietnam'dan daha az kaybedecek olmasına rağmen, Vietnam, çeşitli nedenlerden dolayı Çin için hala stratejik öneme sahiptir. İlk olarak, Çin ile en uzun düşmanlık tarihini paylaşan Vietnam, diğer Güneydoğu Asya ülkeleri arasında bölgedeki Çin hegemonyasına karşı potansiyel büyük bir tampon

olarak görülmektedir. Bu nedenle, ASEAN'da kilit bir rol oynayan Vietnam ülkesi ile işlevsel ilişkilerin sürdürülmesi Çin için de çok önemlidir. *İkinci olarak*, Vietnam coğrafi konumu itibari ile, Çin'in Güneydoğu Asya'ya açılan ana kapısıdır ve en kalabalık üçüncü bölgesel ülkedir. *Üçüncü olarak*, benzer ekonomik koşullar ve tüketici kültürleri ile düşük nakliye maliyetleri nedeniyle Vietnam, Çin'in ekonomik ve enerji güvenliğinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Dosch& Vuving, 2008: 17-18).

Vietnam'ın Çin politikasının mantığını anlamaya çalışırken iki husus takdire şayandır: Vietnam'ın Çin'e karşı geliştirdiği ikili stratejik düşüncesi ve geçmişteki Çin ile diğer güçlerle ilişkilerinde öğrendiği tarihsel derslerin birikimidir. Çünkü Vietnamlıların karmaşık tarihi ve bağımsızlığını koruyarak Çin ile ilişkilerini belirli bir seviyede tutma içgüdüğü, Vietnamlı siyasetçi, diplomatları bölgesinde olup bitenler ile bölgede çeşitli çıkarları olan büyük güçleri iyi izleyerek rekabet eden en büyük iki güç arasında olabildiğince bağımsız ve kendine güvenen bir dış politika izlemeye itmiştir. Aslında, Vietnam'ın bu deneyimleri, Çin ile komşu olan diğer ülkeler için, bilhassa ister Doğu Türkleri, Moğollar için olsun, ister Batı Türklüğü için olsun istifade edilmesi gereken önemli deneyimlerdir.

Çin'in yanında 2000 yıllık yaşama deneyimi, Vietnamlılara şunu da öğretmiştir: Çin korkusu nam-ı diğer Sinofobiyi sürekli beslemek ve Çin'i dengelemek için kalıcı askeri ittifaklar kurmak uzun vadede Vietnam çıkarlarına hizmet etmeyebilir. Fakat, Vietnam ulusunu sürekli uyanık tutmak, Çin'in kültürel asimilasyonunu engellemek için ölçülü Sinofobiyi canlı tutmak; Çin'in başta denizlerde olmak üzere toprak bütünlüğüne yönelik tehdidini önlemek için daima güçlü ordu bulundurmak, bölgesindeki Çin'i dengelemek isteyen güçlerle çok yönlü ilişkisini sürdürmek Vietnam'ın ulusal güvenliği ve egemenliği için de vazgeçilmez olmuştur. Bu nedenle, Çin'in Güney Çin Denizi ihtilaflarında tarihsel nedenlerle artan iddiasına şüpheyle yaklaşan Vietnam yönetimleri, Çin'in artan iddiasına ve fiili uygulamalarına karşı koymak için sert bir dengeleme politikası benimsemek yerine, Çin ile diyalogu sürdürmeye çalışmış, aynı anda çeşitli iç ve dış "yumuşak dengeleme" önlemlerini alarak bahislerini Çin'in olası bölgesel tecavüzüne karşı korumak şeklinde olmuştur (Do, 2016: 36).

Xi iktidarının sert ve şahinci dış politik uygulamaları karşısında gerilen ABD-Çin ilişkilerinde taraf tutmaktan ziyade kendi çıkarlarını maksimize etme yolunu tutan Vietnam yönetimi, Çin'den çekilen yabancı yatırımların ülkesine gelmesinin yolunu açmıştır. Özellikle, Kovid19 sürecinde küresel tedarik zincirlerinin Çin'den ülkesine göçmesine uygun zemin hazırlayan Vietnam, ABD başta olmak üzere Çin ile ticari sorun yaşayan ülkelere ihracatını misli ile arttırmıştır. Örneğin, 1996 yılında ABD-Vietnam arasındaki ticaret hacmi 950 milyon dolar iken, 2019 yılında 77,5 milyar dolar (66,6 milyar dolar ABD'ye ihracat) rakamını bulmuş ve Vietnam 55,8 milyar dolar ticaret fazlası vermiştir². Kovid19 gölgesinde ise bu ticaret artarak devam etmiş, ilk sekiz aydaki ticaret hacmi 55,6 milyar dolara ulaşmıştır (ABD'ye ihracat 48,98 milyar dolar, ABD'den ithalat 6,6 milyar dolar)³.

Vietnam, Çin ile olası sorunlar ile karşılaştığında harekete geçirmek üzere çeşitli stratejik ortaklarla örneğin, ABD, Hindistan ve Japonya gibi büyük güçlerle ihtiyatlı ama istikrarlı bir şekilde ekonomik, askeri ve stratejik bağlar kurmaktadır. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken bir husus, Vietnam liderliği karar alma süreçlerinde tek adam odaklı değil, Politbüro başta olmak üzere kolektif bir temel ve konsensüs üzerinden karar almakta, politika oluşturmaktadır. Bu durum dış politika yapımında daha kurumsal ve lidere bağımlı olmama durumunu ortaya çıkartmıştır.

Kaynakça

DO, Thuy T (2016), "Firm in principles, flexible in strategy and tactics": Understanding the logic of Vietnam's China policy", *Asian Journal of Comparative Politics*, Vol. 2(1).

DOSCH, Jorn and VUVING, Alexander Vuving (2008), *The impact of China on governance structures in Vietnam*. Discussion Paper / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, no. 14.

FORBES, A (2007), Why Vietnam loves and hates China, *Asia Times Online*, 26 April. <http://patrick.guenin2.free.fr/cantho/vnnews07/loves.htm>, Erişim: 19.09.2020.

Yu Wei / 俞未 (2014), "越南反华的前因后果 (Vietnam Çin Karşıtlığının Nedenleri ve Sonuçları)", *中国人权双周刊 (Çin İnsan Hakları Yarı Aylık*

² <https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/ege-cansen/savulun-vietnam-geliyor-6071331/>, Erişim: 12.09.2020

³ <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5520.html#2019>, Erişim: 17.09.2020

- Dergisi*), Sayı: 131,
<http://biweeklyarchive.hrichina.org/article/17561.html>, Erişim:
19.08.2020.
- CANSEN, Ege (2020), Savulun Vietnam Geliyor,
<https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/ege-cansen/savulun-vietnam-geliyor-6071331/>, Erişim: 17.10.2020
- Vietnam Dışişleri Bakanlığı Resmi Ağ sayfası,
http://www.mofahcm.gov.vn/mofa/tt_vietnam/, Erişim: 12.08.2020.
- Trade in Goods with Vietnam, <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5520.html#2019>, Erişim: 17.10.2020

Bölge Uzmanı ile Söyleşi / Interview with Regional Expert

Çin Siyasal ve Yönetim Sistemi Üzerine

Söyleşi: Prof. Dr. Seriyе SEZEN (Ankara Üniversitesi SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi)

Söyleşi Yapan: Haşım KARA (Aksaray Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi)

Söyleşi Yapılan Tarih: 25 Kasım- 20 Aralık 2020

Söyleşi Yapılan Yer: Salgın dolayısıyla E-posta üzerinden yapılmıştır.

Haşım Kara (H.K.); Sayın Seriyе hocam, öncelikle söyleşi davetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Öncelikle sizden kısaca Doğu Asya özellikle Çin Halk Cumhuriyeti, Tayvan ile olan bağınız veya ilişkinizi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Seriyе Sezen (S. S.): Çin Halk Cumhuriyeti (Çin) ve giderek Doğu Asya coğrafyasına yönelen akademik ilgimin başlangıcı; 1999, 2000 ve 2006 yıllarında Çin'e yaptığım ziyaretlerdir. O tarihlerde Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde (TODAİE) öğretim üyesiydim. İlk ziyaretimi de TODAİE'nin Çin Personel Bakanlığı ile 1990'ların ilk yarısında başlayan işbirliği çerçevesinde yapmıştım. Bu ziyaretlerde ülkenin büyük bir dönüşüm süreci içinde olduğunu gözledim. Bu ziyaretler aynı zamanda gerek Çin gerekse de ülkenin büyük dönüşümü hakkında ilgimizin ve bilgimizin ne kadar sınırlı olduğunu fark ettirdi. Bu farkındalık beni Çin'in dönüşümü üzerine bir makale yazmaya yöneltti. Kamu yönetimi alanında çalışan bir akademisyen olarak başlangıçta daha ileri bir amacım yoktu. Ancak makale yazımı sırasında zihnimde oluşan yeni sorular, bilgi boşlukları sonucunda Çin beni müknatis gibi kendine çekti. İzleyen yıllarda Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ile Moğolistan'a yaptığım kısa ziyaretler ve 2015 yılında Tayvan'da yaptığım araştırma sonucunda ilgi alanım, odak ülke Çin olmak üzere Doğu Asya'ya genişledi. Aslında Doğu Asya'da hangi ülke ile ilgilenirseniz ilgilenin gerek tarihsel gerekse güncel ilişkiler bağlamında Çin faktörünü dışarıda bırakmazsınız.

H.K.: Modern Batı sömürge kuvvetlerinin Doğu Asya'ya ulaşması ve buralarda sömürge düzeni kurması ile geleneksel Konfüçyüsçü sistemlerin çatırdadığını biliyoruz. Bu bağlamda Batı'nın Doğu Asya'ya özellikle Çin uygarlık çevresine nasıl etkileri olmuştur?

S.S.: Bugünkü Çin kendi tarihinin, birikiminin, çelişkilerinin, çatışmalarının ürünü olduğu kadar; dünya tarihinin, emperyalizmin, Batı sömürgeciliğinin ve Batı kapitalizminin de ürünüdür. Gerek Japon yayılcılığı gerekse Batılı emperyalist ülkelerin zorbalığı ile 19. yüzyılda Çin yarı sömürge konumuna düşmeseydi, 1949'da ülkede sosyalist bir devrim olur muydu bilemiyorum. Gücsüz bir merkezi hükümet, sefil halde yaşayan topraksız köylüler, eşitsiz anlaşmalarla ekonomik egemenliğini yitirmiş, Batılı emperyalist ülkelerin işgalinde bir ülke... Çin Komünist Partisi'ni (ÇKP) doğuran ve genç-tecrübesiz bir parti olarak dahil olduğu ülkenin bağımsızlık savaşında ÇKP'nin, önce emperyalist güçler, ardından Guomindang karşısında galip gelmesinde bu koşulların belirleyici olduğunu düşünüyorum. Batı emperyalizmi, sahip olduğu zor gücüyle önce uygarlığı, gücü ve kültürüyle övünen Çin'in özgüvenini alt-üst etmiş, ticaretini, limanlarını, topraklarını ele geçirmiştir. Bu dönem Çin'in toplumsal ve siyasal belleğinde "utanç yüzyılı"nın başlangıcı olarak kabul edilir. 19. Yüzyılın ilk yarısına kadar dünyanın birinci büyük ekonomisi olan Çin'in ekonomik gücü giderek zayıflamıştır. ÇKP, ülkedeki anti-emperyalist tepkileri, toplumsal sınıfların içinde bulunduğu koşulları iyi analiz ederek, girdiği mücadelede onların desteklerini kazanmıştır. 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin ilanı bu bağlamda yeni bir dönemin, yeni bir rejimin başlangıcı olduğu gibi yere düşen bir halkın ayağa kalkmasını da simgeler.

Çin'in günümüzde ekonomik bir güç haline gelmesiyle Batı kapitalizminin krizi arasında da ilişki kurmak gerekir. Çin bol ve ucuz emeği ile krizi coğrafi yayılcılıkla aşmaya çalışan Batı kapitalizminin en azından bir süre işini kolaylaştırmış, kendisi de bu sürede sermaye birikimini sağlamıştır.

H.K.: Milliyetçi Çin'in idari örgütlenmesi hakkında bilgi verir misiniz lütfen? Günümüz Tayvan idari yapılanmasını o dönemin devamı diyebilir miyiz?

S.S.: General Chiang Kai-shek, 1949'da yalnızca orduyu, hazineyi ve sadık kadrosunu Tayvan adasına taşımadı; aynı zamanda bir

rejimi de taşıdı. Düşüncesi, gücünü toparlayıp anakarayı komünistlerden aldıktan sonra Çin Cumhuriyeti'ni anakarada devam ettirmektir. Ama bu aşamaya kadar Çin Cumhuriyeti Tayvan'da varlığını sürdürecekti. Dolayısıyla Tayvan'da sıfırdan bir yönetim kurulmadı, bu bağlamda bir süreklilik söz konusudur. Elbette, adanın sosyo-ekonomik yapısından ve güncel ihtiyaçlardan kaynaklanan ve günümüze kadar süren uyarlamalar vardır. Ama öncelikle Tayvan'ın, birçok değişikliğe rağmen 1947 tarihli Çin Cumhuriyeti Anayasası'na göre yönetildiği belirtilmelidir. Ayrıca anakaradaki, Academia Sinica gibi kimi kurumlar ya da üniversiteler Tayvan'da yeniden kurulmuştur. Bu bağlamda en önemli devamlılık devlet erklerinin örgütlenmesinde sürmektedir. Çin Cumhuriyeti Anayasası, Sun Yat-sen'in "beş erk ayırımına dayalı anayasa" modelini yansıtır. İktidarı (power) ve işlevi (function) ayırarak hem demokrasiyi hem de yönetimde etkililiği ve tarafsızlığı sağlamayı amaçlayan bu ayırım, liberal demokrasilerden farklı olarak beş devlet organına dayanır. Klasik yasama, yürütme, yargı erkinin yanı sıra Tayvan'da sınav ve denetim organı da bulunmaktadır. Bu iki ek organın varlığı ve anayasada düzenlenmiş olması, kamu yönetiminde yeterliğe verilen önemin göstergesidir. Nitekim Çin'de 7. Yüzyılda başlatılan ve yüzyıllarca uygulanan merkezi sınav sistemine dayalı bürokratik istihdam geleneği Tayvan'da yaşamaktadır. Anayasa, kamu görevlilerinin açık, rekabetçi sınavlarla seçileceğini ve sınavda başarı olmayan hiç kimsenin kamu görevlisi olarak atanamayacağını düzenler. Günümüzde devlet başkanı tarafından atanan üst düzey yöneticiler hariç kamu personeli (toplam personelin %70'i), yüksek düzeyde seçici bu sınavlarda başarı göstererek kamu hizmetine girer.

H.K.: Asya Komünist partilerinde kadro nedir?

S.S.: Kadro kısaca; seçimi ve atamaları komünist partinin denetiminde olan siyasal ve yönetsel elitler olarak tanımlanabilir. Ancak buradaki "elit" sözcüğü, siyasal veya yönetsel yetki kullanan anlamındadır ve sınıfsal bir gösterge içermez. Sovyet terminoloji ile nomenklatura sisteminin bir parçası olan kadro Leninist parti örgütlenmesinin temel özelliklerindedir. Görev unvanı listesi anlamındaki kadro, seçim ve atamaları komünist parti örgütlenme biriminin denetiminde olan parti ve devlet (merkezi ve yerel yönetimler, işletmeler, üniversiteler vb.) görevlilerini içerir. Çin Halk Cumhuriyeti özelinde, her kadro üyesinin komünist parti

üyeleri olmadığını, ya da parti üyelerinin tamamının kadro içinde yer almadığını belirtmek gerekir. Devlet bürokrasisinde Çin Komünist Partisi üyesi olmayan bakan-bakan yardımcısı, vali-vali yardımcısı vb. üst düzey görevlerde yer alarak kadro'ya dahil olan görevliler bulunmaktadır.

H.K.: Çin Halk Cumhuriyeti (Çin) kuruluşunda nasıl örgütlendi ve bugünlere nasıl geldi? Değişimleri ana hatları ile anlatabilir misiniz?

S.S.: Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun üzerinden 70 yılı aşkın bir zaman geçti. Bu zaman dilimi, üretim-bölüşüm ve buna bağlı toplumsal ilişkilerin örgütlenmesi bağlamında Mao dönemi ve Mao sonrası dönem olmak üzere ikili bir ayrım üzerinden ele alınabilir. Sosyal bilimlerde genellemelere, dönemlendirmelere zorunlu olarak başvurulur; ama bu her dönemin kendi içinde düzenli bir süreklilik gösterdiği, bir dönemin bir anda sona erip öncekinden tümüyle başkalaşmış yeni bir dönemin başladığı anlamına gelmez. Gerek Mao dönemi gerekse 1978 sonunda başlatabileceğimiz Mao sonrası dönem kendi içinde izlenen politikaların kesintiye uğraması, ilerlemesi, değişmesi gibi bir dizi hareketliliği içinde barındırır. Ayrıca Mao dönemi sosyalist dönem olarak adlandırılır ama bu dönem sosyalist ve kapitalist özelliklerin bir süre beraber var olduğu dönemdir. Mao'nun kendisi de sosyalizmin tam anlamıyla kuruluşunun 15 yıl alacağını belirtmiştir. Örneğin kırsal toprakta kolektif mülkiyet, yaklaşık 10 yıla yayılan üç aşamalı sürecin ardından 1950'lerin sonunda komün sistemiyle kurulmuştur. Belirtmiş olduğum sınırlılıklar çerçevesinde her iki döneme bakıldığında Mao dönemi; kamu mülkiyetine, emredici merkezi planlamaya dayanan, kamu hizmetlerinin devlet tekelinde ve ücretsiz üretildiği, tam istihdamın sağlandığı sosyo-ekonomik ve politik düzendir. Ülkenin kontrollü bir kapitalizme yöneldiği Mao sonrası dönem ise bu düzenin aşama aşama çözülmesiyle karakterizedir. Çin deneyimini, hızla kapitalizme yönelen post-sosyalist ülkelerden farklılaştıran, bu tedrici, kontrollü yöneliş ve siyasal iktidardaki sürekliliktir.

1980'lerde kırsal üretim ve yaşamın örgütlenme biçimi olan komün sisteminin çözülmesi ve hane halkı sorumluluk sistemine geçilmesi, emredici merkezi planlamanın aşamalı olarak terk edilerek piyasa temelli plan dönemine geçilmesi, kamu işletmelerinin özertleştirilmesi ve özelleştirilmesi, özel ekonomik bölgelerden

başlayarak yabancı sermayeye kapıların açılması, özel girişimciliğin özendirilmesi, 1980 sonrasındaki dönüşümün temel politikalarıdır. Devletin üretim, birikim ve bölüşüm ilişkilerindeki dönüşümü, kamu yönetiminde de buna uygun dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Sovyet devlet modeline dayanan devlet örgütlenmesinin yeniden yapılandırılmasında en azından biçimsel olarak Batılı kapitalist ülkelerin örgütlenmesi esas alınmıştır.

Devlet başkanlığı makamının yeniden ihdas edilerek görece güçlendirilmesi, ulusal parlamento olan Ulusal Halk Kongresinin yeniden etkin hale getirilmesi, yasama ve yürütme işlevlerinin yeniden tanımlanması, yargıya ilişkin düzenlemeler, halk kongreleri seçim sisteminin görece olarak daha demokratik hale getirilmesi vb., devlet erkleri düzeyindeki değişimler olarak belirtilebilir. Dönem içinde halk kongrelerinin temsil yapısı da önemli ölçüde değişmiştir. Bürokratların, profesyonellerin, işadamlarının, entelektüellerin temsil oranı köylü, işçi ve ordu temsilcilerinin aleyhine artmıştır. Kamu yönetimi alanında ise örgütlenme ve istihdamın küçültülmesi, güvenceli tam istihdamın kaldırılması, tüm kamu hizmetlerinin bedava olmaktan çıkarılması, ideolojik sadakatten daha çok yeterliğe dayalı yeni bir kamu personel rejiminin benimsenmesi, merkezi sınav sisteminin yeniden ihdası gibi uygulamalar vurgulanabilir.

H.K.: Ana hatlarıyla vurguladığınız bu kapsamlı dönüşümler, Mao döneminden tümüyle bir kopuş olarak görülebilir mi? Ya da Mao'nun kurduğu iktidar modeli bugün devam etmekte midir?

S.S.: Söylem düzeyinde sosyalizme referans devam etse de sosyalist değerlere, eşitliğe, tam istihdama, ideolojiye dayalı toplumsal yapı önemli ölçüde çözülmüştür. Parti programında sınıf mücadelesinin yerini ekonomik kalkınma almıştır. Çin'de bugün tüketim ideolojisi olarak adlandırılan yeni bir ideolojinin egemenliğinden söz edilmektedir. Bununla birlikte, devrim öncesinde ÇKP ile diğer toplumsal güçler arasında kurulan ittifakın günümüzde de sürdüğü ve Çin siyasal sistemini oluşturduğu söylenebilir. Mao döneminde kurulan siyasi iktidar modeli devam etmektedir. Bunu yalnızca ÇKP iktidar tekelinin değil devrim öncesinde ÇKP ile diğer siyasi-toplumsal güçler arasında kurulan birleşik cephe ittifakına dayalı kurumsal yapıların sürekliliği bağlamında söylüyorum. Çin siyasal sistemini, "Çin Komünist Partisi'nin önderliğinde çok partili işbirliği ve siyasi danışma mekanizması" olarak tanımlar. Hatta

buradan hareketle, ülkede tek parti sistemi değil “tek iktidar partisi” sistemi olduğunu öne sürer. Devrim öncesinde ÇKP’ye destek veren sekiz siyasal partinin günümüzde de var olmaları, çok partili işbirliğinin gerekçesidir. Keza ÇKP’nin, diğer siyasal partilerin, çeşitli toplumsal kesimlerin temsilcilerinden oluşan ve birleşik cephe ittifakının kurumsal yapılanması olan Çin Halk Siyasal Danışma Konferansının varlığı da “siyasi danışma mekanizması”nın gerekçesidir. Siyasal sistemin özelliği, ÇKP iktidarının sürekliliği ve tartışma dışı olması, diğer siyasal yapıların ÇKP’nin liderliğini kabul etmesidir. Devrim öncesinde kurulan bu ittifak ve iktidarın kaynağı üzerindeki uzlaşma günümüzde sürmektedir. Toprak fiilen metalaşmış olsa da toprak üzerindeki kamu mülkiyeti biçimsel olarak korunmaktadır. Merkezi planlama sona ermekle birlikte devletin/partinin planlar aracılığı ile kalkınmayı yönetmesi devam etmektedir. Merkezi planlama örgütünün yerini, planlama ve makro sosyo-ekonomik politikaları belirlemekle yetkili Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu almıştır. Büyük kamu işletmeleri üzerindeki kontrol Devlet Varlıklarını Yönetme ve Denetleme Komisyonu eliyle sağlanmaktadır. Toplumsal alanda nüfus hareketliliğinin (huoku) ve artışının kontrolü esnetilerek de olsa sürdürülmektedir.

Özet olarak: Çin’deki büyük dönüşüm, birçok açıdan önceki dönemden kopuşu nitelerken, kimi açılardan işlevsel ve kurumsal değişikliklerle birlikte bir sürekliliği de simgeler. Ama en sabit, değişmez halka, ideolojisinde, üye yapısında ve iç işleyişindeki değişikliklere rağmen iktidar tekeli sürdürülen Çin Komünist Partisi’dir.

H.K.: Çin’de modern demokratik sistemlerde olduğu gibi bir “kuvvetler ayrılığından” söz edilebilir mi?

S.S.: Sosyalist demokrasilerde ve kendisini halen sosyalist devlet olarak tanımlayan Çin’de, liberal demokrasiye özgü kuvvetler ayrılığı resmen benimsenmiş bir ilke değildir. Bunun gerekçesi, tüm devlet erklerinin zaten halka ait olduğu, halk ile devlet organları arasında bir farklılaşmanın söz konusu olmadığıdır. Nitekim Anayasada, “tüm devlet organlarının ve kamu görevlilerinin halkın desteğine dayanmak, halkın görüş ve önerilerini dinlemek, denetimlerini kabul etmek ve onlara hizmet etmek için var güçleriyle çalışmak zorunda oldukları” bir ilke olarak yer alır. Diğer yandan Çin’deki parti-devlet bürokrasisinin iç içeliği ve üst düzey

atamalarda partinin belirleyiciliği dikkate alındığında böyle bir ayırımın fiili bir karşılığı da yoktur. Bununla birlikte, anayasal olarak biçimsel düzeyde kuvvetler arasında bir ayrışmadan söz edilebilir. Tüm iktidarın halka ait olduğunu belirten anayasa, seçimle oluşan Ulusal Halk Kongresi (Ulusal Meclis) ve yerel halk kongrelerini (yerel meclisler) halkın devlet iktidarını kullanacakları organlar olarak belirler. Bir başka ifadeyle halk bu meclislerin üyelerini seçerek ya da bizzat üye seçilerek devlet iktidarını kullanır. Halk kongrelerinde tüm idari kademeler, özel yönetsel bölgeler, etnik azınlıklar ve ordu temsil edilir. Yürütme organı devlet başkanı ve Devlet Konseyi (Bakanlar Kurulu) olarak iki kanatlı düzenlenmiştir. Bir yıllık icraatı ve gelecek yılın planlarını içeren ve başbakan tarafından sunulan hükümet raporu, her yıl Ulusal Meclis'te görüşülerek onaylanmak zorundadır. Yargı organı halk mahkemeleri ve halk savcılıklarından oluşur. Devletin yürütme ve yargı organlarında görev yapacaklar, ilgisine göre ulusal ve yerel halk kongrelerince atanır. Devlet başkanı ve başbakan, fiilen ÇKP'nin yıllık kongrelerinde belirlenmekle birlikte resmi atamaları Ulusal Meclis tarafından yapılır.

H.K.: Çin'de mahalli idare birimi var mıdır ve nasıl örgütlenmiştir?

S.S.: Çin'de mahalli idare sistemi olarak adlandırılabilen bir sistem vardır ama bu sistem Türkiye'deki ve diğer liberal demokrasilerdeki yerel yönetim sisteminden farklıdır. Yaklaşık 10 milyon km²'den oluşan Çin'de (anakara bağlamında) dönemin koşullarına ve ihtiyaçlarına göre esneyen bir idari örgütlenme söz konusudur. Öncelikle, devletin ülke toprağı üzerinde örgütlenmesinin bir örnek olmadığı belirtilmelidir. Toprak birinci düzeyde eyaletlere, özerk bölgelere ve doğrudan merkezi yönetimin kontrolündeki belediyelere bölünmüştür. Birinci basamak idari kademelenmede bu farklılaşma, Çin'in özgün koşullarının, stratejik tercihlerinin, önceliklerinin idari bölünmeye yansımalarıdır. Aslında bu düzeyin olağan örgütlenmesi eyaletlerdir; diğerleri istisnadır. Özerk bölgeler, etnik milliyetlerin çoğunluğu oluşturduğu kademelerdir; halen beş özerk bölge bulunmaktadır. Pekin, Şanghay, Tianjin gibi sosyo-ekonomik ve politik açıdan önemli kentler merkeze bağlı belediye statüsünde örgütlenmiştir. Birinci basamaktaki bu idari birimler kendi içinde alt kademelere ayrılmaktadır. Ayrıca yönetim geliştirmek

istediği bazı kentlere “yardımcı eyalet” gibi farklı statüler de vermektedir.

Merkezi düzeyde Ulusal Halk Kongresi, Ulusal Halk Hükümeti, Yüksek Halk Mahkemesi- Yüksek Halk Savcılığı biçiminde örgütlenen devlet organlarının, idari kademelere göre yerel düzeyde de *yerel halk kongreleri*, *yerel halk hükümetleri* ve *yerel mahkemeler-savcılıklar* şeklinde örgütlendiği belirtilmelidir. Çin’de “yerel yönetimler” denildiğinde karşılık gelen bu kategoridir. Yerel halk kongreleri seçimle göreve gelen meclislerdir. Bu kongrelerin egemenlik yetkisinin, ulusal-siyasal konularda karar verme yetkisinin olmadığı belirtilmelidir. Yetki alanında kalkınma, sağlık, eğitim vb. kamu hizmetlerini yürütmekle görevlidirler. Anayasada, öz yönetimin tabandaki kitle örgütleri olarak tanımlanan köy ve mahalle komiteleri de seçimle göreve gelir.

Anayasada yerel halk hükümetleri olarak tanımlanan, ilgili yönetim kademesinin yürütme işlevini gören, vali, belediye başkanı, özerk-bölge başkanı gibi üst düzey yöneticilerdir. Bu yöneticiler ile yerel hakim ve savcılar yerel halk kongrelerince atanmaktadır. Ancak, bu görevlilerin seçiminin komünist parti kontrolünde olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca Partinin ülke çapında 4,5 milyonu aşan bir örgütlenme ağına sahip olduğu, her düzeydeki idari kademelerde, köylerde, kamu örgütlerinde, büyük şirketlerde parti sekreterlerinin de görev yaptığı belirtilmelidir.

Çin’de merkez-yerel ilişkileri gerek Mao gerekse Mao sonrası dönemde bir sarkaç gibi yerelleşme-merkezileşme ikiliği üzerinden ilerlemiştir. Merkezi yönetim bir dönem adem-i merkezi politikalar benimseyerek yerel yönetimlerin yetkilerini artırıcı politikalar izlemiştir; uygulama sonuçlarına göre akabinde yeniden merkezci politikalara dönmüştür. Son kırk yılda bütünleşik vergi sisteminden vazgeçilerek vergi gelirlerinin merkez ile yerel arasında paylaşımı, toprağın kullanımı, miktara bağlı olarak yatırım izinlerinin verilmesinde yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi gibi uygulamalar, Çin anakarasında fiili bir federasyon ya da mali federasyon uygulandığı yönünde değerlendirmeleri üretmiş olmakla birlikte, bu değerlendirmelere hayli mesafeliyim. Bu değişken politikalar, merkezin pragmatik gereksinmelerin karşılanmasına yönelik çözümlerdir; Çin’in federalizme yönelmek gibi bir niyeti söz konusu değildir. Son olarak burada verilen genel çerçevenin, yalnızca Çin anakarası için geçerli olduğunu belirtmeliyim. Özel

yönetim bölgesi statüsündeki Hong Kong ve Makao, sırasıyla İngiltere ve Portekiz ile imzalanan anlaşmalar çerçevesinde Ulusal Halk Kongresince çıkarılan yasalarla yönetilmektedir.

H.K.: Çin'de yasaların işleyişini denetleyen ÇKP'den bağımsız yapılar var mıdır?

S.S.: Çin'de çoğu kişinin sandığı gibi monolitik bir yapı yok. Her şeyden önce çok farklı eğilimleri, düşünceleri, sınıfları içinde barındıran ÇKP'nin monolitik bir yapı sergilediği söylenemez. Bu bağlamda tek iktidar partisi olarak ÇKP'yi büyük bir koalisyon partisi olarak görürüm. Keza ÇKP dışında sekiz siyasi partinin varlığı da anımsanmalıdır. Her ne kadar bu örgütler liberal demokrasilerde olduğu gibi iktidar için mücadele etme olanağı olmayan, ÇKP'nin yan örgütleri gibi çalışan, daha çok belki meslek birliği-dernek görünümünde olsalar da bu örgütler; daha önce belirttiğim gibi devrim öncesinde ÇKP liderliğinde oluşan ve günümüze kadar yaşayan ittifakın ürünüdür. Diğer yandan, yine devrim öncesinde ÇKP ile diğer toplumsal ve siyasal güçlerin (siyasal partiler dahil), ÇKP önderliğinde oluşan ittifakın örgütü olan Çin Halk Siyasal Danışma Konferansını da vurgulamak gerekli. Ülkenin kurucu meclisi işlevi gören bu Konferans, günümüzde de geniş yelpazeli temsil yapısıyla (ÇKP, siyasal partiler, etnik azınlıklar, meslek birlikleri, bölge temsilcileri vb.) gerek politika oluşturmada gerekse politikaların uygulanmasını izlemeye danışma ve denetim organı olarak işlev görmektedir. Bu örgütler ÇKP'den bağımsız değildir. Bununla birlikte salt bir vitrin işlevi gördükleri de söylenemez.

Ayrıca liberal dönemde Çin'de hükümet dışı kuruluşların, düşünce kuruluşlarının sayısında ciddi bir artış söz konusudur. Yeni dönem beraberinde giderek güçlenen bir orta sınıfı da yaratmıştır. Bunlara, yeni düzende sayıları giderek artan zenginleri dahil edebiliriz. Uzman meslek bilgisi ve/veya sahip olduğu ekonomik güçle ülke ekonomisine sağladığı katkı nedeniyle orta ve zengin sınıflar rejimin kolayca göz ardı edemeyeceği, tam aksine elinde tuttuğu bilgi/ekonomik gücünden olabildiğince yararlanmak istediği bir kitleyi oluşturmaktadır. Bu insanlar yardım kuruluşu, hükümet dışı kuruluşlar içinde örgütlenmektedir. Bunların yanı sıra yerel düzeyde Sivil İzleme Örgütü veya Kamu İhaleleri İzleme Ofisi gibi oluşumlar da gözlenmektedir. Yerel parti kadrolarının uygulamalarını denetleme işlevi gören bu örgütlenmelerin yanı sıra

yine yerel yöneticilerin girişimiyle yerel sorunlar, uygulamalar hakkında yerel halkın görüşünün alındığı “görüş alma”, “danışma” toplantıları gibi farklı adlarda etkinlikler de yapılmaktadır.

Burada şu soru akla gelebilir: İyi, güzel ama bütün bu yapılar ÇKP’den ne ölçüde bağımsız? Tek bir partinin iktidar tekeli elinde tuttuğu siyasal sistemde elbette bağımsızlıktan söz edilemez. Bununla birlikte Çin’de rejim için bir tehdit oluşturmadığı sürece bu tür kuruluşların engellenmediği, hatta sağladıkları yarara göre desteklendiği söylenebilir. Bu konuda şu soruyu da sormakta yarar görürüm: liberal demokrasilerde hükümet dışı kuruluşlar ne ölçüde devletten, siyasi iktidarlardan, sermayeden bağımsızdır? Özellikle ABD’de birçok etkili düşünce kuruluşunun bizzat devlet güdümünde veya belirli sermaye gruplarınca kurulduğunu, onların çıkarlarına göre hizmet ettiklerini biliyoruz. Dolayısıyla yönetimin kitlelerce denetimi bağlamında ilgili örgütlenmelerin “bağımsızlığı” her ülkede tartışmalı bir konudur.

H.K.: Siyasal iktidarın meşruiyet kaynağı nedir? Şu anda Komünist Parti’yi ayakta tutan nedir?

S.S.: Siyasal iktidarın, ana meşruiyet kaynağının yarattığı refah, ekonomik iyileşme olduğu düşüncesindeyim. Sosyalist dönemde de ekonomi ortalama %6-6,5 büyümüştür. Ama 1980 sonrasında ekonomisini bu ortalamanın hayli üstünde büyüten bir ülkeden söz ediyoruz. Bu süre içinde ülkenin tüm mekânsal, toplumsal, ekonomik görüntüsü, dokusu radikal biçimde değişti. Günümüzde Çin, ABD’nin dünya liderliğine meydan okuyan bir güce erişti. Bu dönüşümün kitleler üzerindeki etkisini iki yönüyle değerlendirmek mümkün. Birincisi, insanların bireysel yaşamındaki değişim ve bu bağlamda partiye bakışı. Evet bu büyük dönüşüm beraberinde toplumsal eşitsizliği, dünyanın belki de en büyük iç göçünü, yolsuzluğu, pahalılığı beraberinde getirdi. Ancak gelirlerinde, yaşam standartlarında iyileşmeyi ve geleceğin daha iyi olacağı umudunu da getirdi. İkincisi, ülkenin giderek güçlenerek dünyanın egemen ülkelerinin bir rakibi hale gelmesinin kitleler üzerindeki psikolojik etkisi. Aşağılanma yüzyılını yaşamış bir toplum için bu psikolojik etkinin önemli olduğu kanaatindeyim. Dolayısıyla ülkenin yaşadığı büyük dönüşüme, bütün iç çelişkilerine, sorunlarına rağmen ÇKP’nin halk nezdinde güvenini koruyabildiğini düşünüyorum. Ampirik araştırmalar da bunu gösteriyor. Özetleyecek olursam: Kapitalizme yönelen bir komünist

partinin hala iktidarda kalabilmesini salt otoriterlikle, toplumun denetimiyle, baskıyla açıklamak, sorunlu ve indirgemeci bir analiz olur.

H.K.: Çin siyasal sisteminin şekillenmesinde Halkın Kurtuluş Ordusu'nun etkisi var mıdır? Bu sistemde ordunun yeri nedir? Veya Çin siyasal sistemini askeri komünizm olarak nitelendirilebilir mi?

S.S.: Çin Komünist Partisi'nin milliyetçi güçler karşısında galibiyetinde dolayısıyla ÇHC'nin kuruluşunda Halkın Kurtuluş Ordusu önemli bir rol oynamıştır. ÇKP'nin özellikle iç savaşta elini güçlendiren en önemli unsur, zaman içinde halktan katılımlarla giderek güçlenmiş silahlı gücünü kurabilmiş olabilmesidir. Aksi takdirde elinde düzenli ordu olan mevcut yönetim karşısında başarılı olması olanaksızdı. Ayrıca ordu, ilk kurucu meclis işlevini gören, ÇHC'yi kuran ve geçici anayasayı kabul eden Çin Halk Siyasi Danışma Konferansında temsil edilen kesimler arasındaydı. Dolayısıyla ordu, Halkın Kurtuluş Ordusu ülkenin kurucu iktidarlardan biridir. Günümüzde de görel olarak temsil gücü zayıflamakla birlikte ordu, parti ve devlet politikalarının belirlenmesi sürecine, parti organları ile ulusal ve yerel halk kongrelerine gönderdiği temsilcilerle katılır. Bir tür Genelkurmay Başkanlığı diyebileceğimiz ülkenin silahlı kuvvetlerini yöneten, başkanlığını devlet başkanının yaptığı Merkezi Askeri Komisyon, anayasada yasama ve yürütme organlarından hemen sonra düzenlenmiştir.

Çin son yıllarda ordunun modernizasyonuna özel bir önem vermekte ve savunmaya ciddi bir kaynak ayırmaktadır. Xi yönetiminin hedefi, yapay zeka gibi yeni teknolojileri etkili biçimde kullanan, dinamik, dünya çapında bir ordu yaratarak ekonomik gücünü savunma gücüyle pekiştirmektir. Ordunun tarihsel rolüne ve günümüzde Çin'in ABD ile rekabetinde savunma gücünün taşıdığı öneme rağmen Çin siyasal sistemini askeri komünizm olarak nitelendiremeyiz. Evet, "siyasi iktidar bir silahın namlusundan çıkar" diyen Mao'dur ama akabinde de "İlkemiz; Parti silahı (orduyu) yönetir, hiçbir zaman ordunun Partiyi yönetmesine izin verilmemelidir" diye ekler. Elbette "zor"u elinde bulunduran ordunun bu gücünü sivil yönetimin iradesi dışında kullanma riski vardır. Ancak Çin'de az sayıda istisnalar dışında ordunun siyasal yaşama müdahaleden uzak olduğu söylenebilir.

H.K.: 1980'li yıllar boyunca yükselen “Yeni Sağ” tezlerin “Yeni Kamu Yönetimi” anlayışı Çin’i etkilemiş midir?

S.S.: Anglo-sakson dünyada yeni sağ politikaların yükselişi ile Çin’in kapitalizme yönelişinin başlangıcı aynı tarihsel döneme denk gelmektedir. Çin’in ilkel sermaye birikimini sağlaması da geniş ölçüde küresel kapitalizmin maliyetleri düşürmek amacıyla coğrafi yayılmasının sonucunda gerçekleşmiştir. Dolayısıyla bu bağımlılık ilişkisinin, yeni sağ politikaların yönetsel ideolojisi olan yeni kamu işletmeciliğini (YKİ) dışarıda bırakması gerçekçi değildir. Diğer yandan sosyalist üretim ve dağıtım ilişkisinin çözülmesi de beraberinde yeni üretim-dağıtım düzenine uygun yönetsel yapılanma ihtiyacını getirmiştir. Bu bağlamda Çin’de 1990’lardan günümüze kadar devam eden anayasal düzenlemelerin ve yönetsel reform sürecinin devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu reformlara biçimsel olarak bakıldığında çok tanıdık YKİ bileşenleriyle karşılaşmaktayız. Devletin rolünün yeniden tanımlanarak düzenleme-denetleme işlevine yoğunlaşması, kamu işletmelerinin özelleştirilmesi, üretimde kamu hizmetlerinin sunumunda piyasa güçlerinin devreye sokulması, yeni kamu personel rejiminin kurulması, sağlık-egitim gibi temel kamu hizmetlerinden ve sosyal güvenlik sisteminden yararlanmanın bireysel katkıya da dayanması gibi politikalar bu bağlamda belirtilebilir. İlkeler-politikalar, kurumsallaşmalar bağlamındaki bu benzerliğe rağmen Çin’in son kırk yıldaki yönetsel dönüşümünün temel rehberinin YKİ olduğunu iddia etmek yüzeysel bir değerlendirme olur. Evet Çin, iki nedenle YKİ bilgi girişine son derece açık bir ülke olmuştur: İlk olarak sosyo-ekonomik düzenini dönüştürmektedir ve bu yeni düzenin yönetsel bilgisine ihtiyacı vardır. İkinci olarak sermaye birikimi için yabancı sermayeye ve dış satıma ihtiyacı, dolayısıyla küresel sermayeyi ürkütmeyecek bir yönetsel düzene ihtiyacı vardır. Ama diğer yandan da rejimi, ÇKP’nin iktidarını koruma, Sovyetler Birliği deneyimini yaşama kaygısı vardır. Dolayısıyla Çin deneyiminin farkı birçok gelişmekte ülkenin, ya da post-sosyalist ülkelerin yaptığı gibi teslimiyetçi bir politika yerine kendi koşullarına göre seçici bir politika izlemesidir. Örneğin özelleştirme politikasına baktığımızda; küçük ölçekli, hafif sanayiye, emek-yoğun üretime dayalı işletmeleri elden çıkarırken büyük ölçekli, enerji, finans, ulaştırma gibi stratejik öncelikte gördüğü kamu işletmelerini tam aksine daha da geliştirmesi ve bunları küresel ölçekte rekabet edebilir hale getirmesidir. Bugün, Çin’in Afrika’da

ya da Bir Kuşak Bir Yol ülkelerindeki yatırımlarında özel şirketleri kadar bu kamu işletmeleri de aktif çalışmaktadır. Keza yabancı sermaye girişini de yine kendi önceliklerine göre yönetmiş ve özellikle finans alanında sınırlandırmıştır. Pazar payı daraldığı için Çin 2008 küresel mali krizinden etkilenmiş, büyüme oranı gerilemiştir. Ama bu gerilemeye rağmen ekonomi büyümeye devam etmiştir. Küresel finans sistemine tümüyle entegre olmamasının, Çin'in krizi görece daha az tahribatla atlattırmasında önemli olduğunu düşünüyorum. Özet olarak: Evet Çin yönetsel reformlarında YKİ'den etkilenmiştir; ama bu etkinin, Çin'in ihtiyaçlarına uygun olduğu ölçüde dönüştürücü olabildiği görüşündeyim.

H.K.: Serbest piyasa sistemi Çin'i, liberal demokratik bir siyasi sisteme dönüştürebilir mi?

S.S.: 2000'li yılların başlarına kadar Batı'nın böyle bir beklentisi vardı. Hatta bunun kaçınılmaz olduğu, ÇKP'nin eninde sonunda - zaman verenler de vardı- iktidardan uzaklaşacağı, düşünülüyordu. Bu beklenti Batı liberalizminin, "serbest piyasa ekonomisi kaçınılmaz olarak siyasi liberalizmi doğurur" ya da "liberal demokrasi olmadan ekonomik kalkınma olmaz" kabulünden beslenmektedir. 1990'larda Sovyet Blok'unun çözülerek biçimsel olarak çok partili rejime geçmesi de bu beklentiyi güçlendirmekteydi. Günümüzde bu tartışmalar önemli ölçüde sönümlenerek Çin'in yükselişi ve dünya düzenindeki rolü gibi konulara kaymış durumda.

Sorunuza gelecek olursam: Olağan koşullarda, yani bugünkü koşullarda en azından yakın vadede böyle bir dönüşüm beklemiyorum. Böyle düşünmemim birkaç nedeni var. Öncelikle, küresel salgının yarattığı tüm belirsizliklere rağmen ülkenin mevcut ekonomik koşulları, ÇKP'nin halk nezdindeki kredisi böyle bir dönüşüme zemin hazırlamaktan uzak görünmektedir. İkinci olarak, toprak bütünlüğünü ve ÇKP iktidarını korumak ülkenin kırmızı çizgilerinden ve bu ikisi arasında bir tür teminat ilişkisi kurulduğu söylenebilir. Çin'i zayıflatmanın, çevreleme hareketinin bir parçası olarak dışarıdan destekli "renkli devrim" riski de günümüzde rejim için önemli bir tehdittir. Gerek bu teminat ilişkisi gerekse tehdit algısı birçok ülkede olduğu gibi milliyetçiliği beslemektedir. Ülkeyi halen 1950'li yıllarda sosyalist düzende doğmuş, bu düzenin eğitimini almış "beşinci kuşak" olarak adlandırılan liderler

yönetiyor. Eğer böyle bir ihtimal varsa da bunun ancak 1980'li, 1990'lı yıllarda doğmuş liderlerin döneminde olabileceğini düşünüyorum. Bu kuşağın yönetimindeki bir Çin benim en büyük merakım. Böyle bir değişim olsa bile Batı liberal siyasi sisteminin kopyası değil Çin'e özgü bir düzen olacağı kanaatindeyim. Ama yakın gelecekte böyle bir ihtimal görmüyorum.

H.K.: Hong Kong için vaat edilen "tek ülke iki sistem" in son yıllarda ortadan kalktığı tartışmalarına nasıl bakıyorsunuz?

S.S.: Öncelikle Hong Kong'un Afyon Savaşlarına kadar Çin toprağı olduğunu, ülkeyi yarı sömürge durumuna düşüren bu savaşlardan sonra İngilizlere bırakılmak zorunda kalındığını ve daha sonra da 99 yıllığına kiralandığını hatırlatmak isterim. Hong Kong, 1996'da Çin egemenliğine dönünceye kadar İngiliz sömürgesi idi. Dolayısıyla Çin ve İngiltere arasındaki anlaşma ile Hong Kong'un Çin egemenliğine dönmesi İngilizlerin bir lütfu değildir. Bu konuda belirtmek istediğim bir başka nokta, Hong Kong'da yakın dönemde yaşanan olayların yalnızca Çin yönetimi ile Hong Konglular arasında bir mesele olarak görülmeceğidir. Elbette bir gerilim vardır. Nüfusun ezici çoğunluğu Çinli olmakla birlikte Hong Kong yarım asırdan fazla başka bir kültürün, zihniyetin yönetiminde kaldı. Dolayısıyla hem bu kültürel etkileşim hem de Çin'deki rejim nedeniyle özellikle genç kuşağın anakaraya tedirgin baktığı söylenebilir. Diğer yandan Hong Kong Çin toprağı ama anakaradan farklıdır. Çin ve İngiltere arasında imzalanan, geniş ölçüde özerkliği içeren anlaşmaya dayalı yönetilmektedir. Çin'in özerkliği zedeleyen fiili müdahalelerde bulunduğu yönünde rahatsızlıklar var. Ama meselenin bir başka yanı daha var. Hong Kong günümüzde Batılı güçlerin, özellikle ABD'nin Çin'i çevreleme ve zayıflatma girişimlerinin bir nesnesi haline dönüştürülmüş durumda. Bu güçlerce yerel rahatsızlıkların bu bağlamda bir fırsata dönüştürüldüğünü, gösterilerin desteklenerek, canlı tutularak Çin'in adaya müdahale etmesinin istendiğini düşünüyorum.

H.K.: Türkiye'nin değişen Çin politikası ve Türkiye- Çin ilişkileri hakkında genel değerlendirme yapabilir misiniz?

S.S.: Uluslararası ilişkiler uzmanı değilim; dolayısıyla bu konuda disiplin dışından bir akademisyen olarak ilgilendiğim alanlarla sınırlı olarak genel birkaç hususu belirtmek isterim. Ülkeler arasındaki ilişkilerin niteliğini çakışan ya da çatışan çıkarların belirlediğini biliyoruz. Bu bağlamda ilişkilerde kısa-uzun süreli iyi

giden veya gitmeyen dönemler yaşanabilir. Ancak önemli olan ikili ilişkilerin, günlük, anlık tepkilere ve yüzeysel bilgiye dayalı değerlendirmelerle değil; karşı ülkeyi tüm yönleriyle tanımaya dayalı uzun erimli politikalara dayalı doğrudan ilişkilerle yürütülmesidir. Bir başka ifadeyle: İlişkiler olağan koşullarda öngörülebilir, istikrarlı politikalara dayanmalıdır.

50 yıldır Çin'le diplomatik ilişki içindeyiz. Çin bizim ilgi alanımıza ticari beklentiler, alım-satım yapılacak bir pazar olarak girdi ve halen de ticari kaygılar ön planda. Benim açımdan ana sorun, iki ülke arasındaki ilişkilere ekonomik ve ticari bağlamın egemen olmasıdır. Kim kime ne satacak ne kadar yatırım yapacak kaygısı ilişkilerde öne çıkmaktadır. İkinci sorun, Çin'i anlamaktan ve açıklamaktan hala çok uzakta oluşumuz. Türkiye 1935'te Sinoloji Kürsüsü kurmuş bir ülke. Ama buna ister Soğuk Savaş koşulları deyin ister kürsünün kuruluş önceliği Türk tarihini Çin kaynaklarından araştırmaktı deyin, elimizdeki bilgi ve uzman varlığımız 85 yılın birikimini yansıtır olmaktan uzak. Akademide son yıllardaki ilgi uyanışı umut verici olmakla birlikte bu ilgi de geniş ölçüde Batıda üretilen bilgilerin, yargıların Türkiye'de yeniden üretilmesi üzerinden ilerliyor. Düşünce sistemini, kültürünü, tarihini, toplumsal yönelimlerini, tercihlerini, karar verme sistemini, sizi nasıl gördüğünü bilmediğiniz bir ülke ile ticari ilişkilerin geliştirilmesi de zordur. İki ülkenin birbirini karşılıklı ve ilk elden bilgi-gözlemlerle tanımadan kalıcı, akılcı bir ilişki/işbirliğinin kurulamayacağını düşünüyorum.

Diğer yandan 1945 sonrasında kurulan dünya düzeni çatırıyor. Kuşak ve Yol Girişimi ile Çin usulü küreselleşmenin adımlarını atan Çin'in belirleyici güçlerden biri olacağı yeni bir dünya düzeninin işaretleri tartışılıyor. Türkiye Çin'le ilişkilerini bu perspektif içine oturtmalı ve hızla az önce vurguladıklarıyla sınırlı olmayan eksiklikleri gidermeye yönelmelidir.

H.K.: Sayın hocam, söyleşimizi burada sonlandırırken, eğer işbu söyleşiye bir başlık atmamız gerekirse sizce nasıl bir kısa ve öz başlık atabiliriz?

S.S.: En zor soruyu en sona saklamışsınız. Şimdilik aklıma gelen: "Çin Siyasal ve Yönetim Sistemi Üzerine" uygundur.

YAYIN TANITIMI / BOOK REVIEW

Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma - Kore Savaşı

Oktay Gökhan BANBAL^{1*}

Künye: Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma - Kore Savaşı, M. Ertan Gökmen, Kentkitap, Ankara, 2008, 152 sayfa

Asya'nın doğusunda yer alan Kore Yarımadası, yüzyıllar boyunca çeşitli Kore devletlerine ev sahipliği yapmıştır. Şilla Krallığı tarafından tüm Koreliler ilk defa tek bir devlet altında toplanmıştır. Ardından sırayla 474 yıl Koryo, 505 yıl Joseon Hanedanlıkları ve kısa süreli Büyük Han İmparatorluğu Kore Yarımadasında hüküm sürmüş ve çoğu zaman dış dünyadan kendilerini uzak tutmayı başarmışlardır. Ancak Çin ve Moğollar için Japonya'ya bir köprü görevi gören, Japonlar için ise Asya'ya çıkış noktası olarak görülen Kore Yarımadası zaman zaman bu güçler tarafından sınanmıştır. On dokuzuncu yüzyılda özellikle teknolojik yeniliklerden uzak kalıp daha fazla kendi içine kapanan Joseon devleti, sonunda Japon İmparatorluğu tarafından dünyaya açılmak zorunda bırakıldıysa da artık Kore Yarımadası üzerindeki nüfuz çatışmaları daha da şiddetli bir hal almıştır.

Kore Yarımadası üzerinde nüfuz yarışında Japon İmparatorluğu önce Çing Hanedanlığını sonrasında ise Rus İmparatorluğunu yenilgiye uğratmıştır. 1905 yılından itibaren Kore Yarımadası'nda çok yoğun bir nüfuza sahip olan Japon İmparatorluğu, 1910 yılında Büyük Han İmparatorluğu adı altındaki son Kore devletini ilhak ederek kendi topraklarına katmıştır. Pek çok asimilasyon ve güçlüklerle yüzleşmek zorunda kalan Koreliler, işgal olarak gördükleri bu durumun kısa sürede biteceğine ve yeniden bağımsızlıklarını kazanacaklarına inançları tam olmuştur. Bu nedenle Kore Yarımadası içinde ve de özellikle Kore Yarımadası dışında kurtuluş için

¹ Ar. Gör., Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, ogbanbal@ankara.edu.tr

Gönderim Tarihi: 20 Kasım 2020; Kabul Tarihi: 01 Aralık 2021.

oluşturulan çeşitli hükümetlerle gerek siyasî güç gerekse silahlı güç kullanarak sonuca ulaşmaya çalışmışlardır. Ancak, Kore'nin geleceği bir önceki yüzyılda olduğu gibi yine Korelilere bırakılmamış ve II. Dünya Savaşı süresince Kore'nin geleceği yabancı güçler tarafından değerlendirilip karara bağlanmıştır. Yaklaşık 35 yıl Japon yönetiminde kalan Koreliler modern dünya görüşleri ile artık kendi kaderlerini kendilerinin belirleyebileceğini düşündükleri ve beklenti içine girdikleri sırada dışarıdan alınan bu kararlarla birlikte büyük hayal kırıklığına uğramıştır.

Pek çok sebebin yanı sıra Kore Savaşı'nın çıkışı, yerel bağlamda tek bir ulusun iki farklı sistem görüşü nedeni ile ayrılması ve her ikisinin birbirine üstünlük sağlayarak tek bir devlet oluşturma fikrindedir denebilir. Bölgesel ve uluslararası düzeyde bakıldığında farklı ideolojik ve stratejik konularla birlikte daha karmaşık sebeplerden dolayı Kore Savaşı'na giden bir yol çizildiği görülmektedir. Bu durum, özellikle On dokuzuncu yüzyılın sonunda Kore Yarımadası üzerinde gerçekleşen nüfuz çatışmalarının tekrar ettiğini göstermektedir. Ancak bu defa, Kore Yarımadası üzerindeki nüfuz çekişmeleri sadece Kore Yarımadasını çevreleyen ülkeler etrafında değil uluslararası bir boyutta gerçekleşmiştir.

Yirminci yüzyılın ortasında gerçekleşen II. Dünya Savaşı sonrası iki kutba ayrılan dünya düzeni Amerika Birleşik Devletleri öncülüğündeki NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği öncülüğünde Varşova Paktı altında siyasi ve askerî gerginlik dönemine girilmiştir. Soğuk Savaş adı verilen bu düzende ilk grup liberal demokrasi ve kapitalist sistemi savunurken ikinci grup sosyalist sistemi savunmuştur. 1947 yılındaki Truman doktrini sonrasında şekillenen ve 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması ile son bulan süreç boyunca bu iki güç her ne kadar sürekli rekabet ve çatışmalar yaşamış olsa da doğrudan gerçekleşen bir savaştan kaçınmışlardır. İşte tam da bu siyasi ve askerî kutuplaşma ortamının tohumlarının atıldığı dönemde Kore Savaşı meydana gelmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında henüz ortaya çıkmaya başlayan iki kutuplu dünya düzenini ve Soğuk Savaş dönemini Kore Savaşı'nın hızlandırdığı söylenebilir. Kore Savaşı her ne kadar sosyalist bir dünya düzeni savunan Sovyet Sosyalist Devletler Birliği ve kapitalist bir dünya düzenini savunan Amerika Birleşik Devletleri arasında doğrudan bir çatışmaya sahne olmasa dahi savaşa müdahil olan devletlerin ideolojisine bakıldığında Soğuk Savaş tanımının henüz

yerleşmeye başladığı dönemde ilk sıcak çatışma olması nedeni ile Kore Savaşı'nın önemi büyüktür.

Türkiye'de, Kore Savaşı konusunda pek çok eser yazılmış ve yazılmaya devam edilmektedir. Bu eserlerin genel özellikleri arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler çağrısına uyarak Kore'ye asker göndermesi, Türk askerlerinin Kore Savaşı'nda katılmış olduğu muharebeler ve düşmanla amansızca çarpışan gaziler hakkında bilgiler olarak sıralanabilmektedir. Ancak Kore'ye giden Türk Tugayı ve bu tugayda görev almış olan Türk askerlerinin yaklaşık sekiz bin kilometre uzakta savaşmalarına neden olan bu savaşın kıvılcımları nasıl atılmıştır sorusuna kısa bilgiler dâhilinde, özet açıklamalarla değinilmekle yetinilmiştir. İşte tam da bu konuda, *Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma – Kore Savaşı* adlı kitap, yüzyıllardır bir bütün olarak yaşayan Korelilerin kuzey ve güney olarak iki yarıya ayrılmasındaki süreci tarihi arka planı ile ele almış ve Kore Savaşı'nın hemen öncesi ve sonrasındaki durumu analiz etmiştir. Ülkemizde Kore Savaşı hakkında yazılan pek çok eseri tamamlayacağına inandığım bu eser Kore ve Uzak Doğu çalışmalarında önemli bir boşluğu böylece tamamlamıştır.

Belki de sakin sabahlar ülkesi olarak tanımlanan Kore'nin dış dünyaya açılmasından bu yana içinde bulunduğu durumu en iyi özetleyen ana düşünce yazar tarafından aşağıdaki cümlelerle ifade edilmiştir:

"Kore'nin Japon istilasından kurtulmasına yardımcı olmak için masum Kore halkına bedel ödettirilmeye çalışılmakta, II. Dünya Savaşından sonra oluşacak olan yeni dünya düzeninde stratejik kamplardan biri de burada oluşturulmaktaydı. Çünkü hem S.S.C.B. ve hem de Amerika Birleşik Devletleri için ileriki yıllarda çok önemli jeopolitik bir yer olacak olan Kore Yarımadası, her iki devletin de gözden çıkarmayacağı bir toprak parçasıydı. "Toprak parçası" olarak adlandırmamıza sebep olan, Korelilerin kendi vatanları hakkındaki düşünceleri değil, Korelilerin dışında Kore hakkında fikir üreten ve Kore'nin geleceğini kendilerince ve kendi çıkarları doğrultusunda oluşturmaya çalışanların takındıkları tutumdur."

Kore ve Korece ile çeşitli nitelikli çalışmaları ile tanınan ve Türkiye'deki ilk Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencilerinden birisi olan Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. M. Ertan Gökmen tarafından kaleme alınan *Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma – Kore Savaşı* adlı eser, Kore Savaşı ve

Kore tarihini daha yakından tanımak isteyen çeşitli alanlardaki öğrenci ve uzmanlar için tamamlayıcı bir kaynak olarak Kentkitap yayınları tarafından 2008 yılında okuyuculara sunulmuştur.

Kitap; sunuş ve önsözün ardından giriş ile devam ederek “Kore Savaşı Öncesi Yaşanan Gelişmeler” ve “Yarımadada Savaşın Başlaması” adlı iki bölüme ayrılmıştır. Bu iki bölüm kendi içerlerinde alt başlıklara ayrılarak mantıklı bir sıralama ile Kore Yarımadası’ndaki durum ve Kore Savaşı’nın gidişatı hakkında bilgi vermiştir. Son olarak kitapta kullanılan görseller ve alıntılara ait kaynakçaya yer verilmiştir.

Kitabın sunuşu dönemin Kore Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçisi Chang Yeob Kim tarafından kaleme alınmıştır. Yazısına 2007 yılının Kore Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki diplomatik ilişkilerin kuruluşunun ellinci yılı olmasına vurgu yaparak başlayan Büyükelçi, Türkiye Cumhuriyeti’nin Kore Savaşı’na katkısını açıklayarak devam etmiştir. Kitabın, “...yakın dönem Kore tarihinin karışıklıklarla dolu olan savaş öncesi dönem üzerine odaklanma niteliğini taşıması...” konusunun altını çizerek bu alandaki katkısını belirtmiştir.

Önsözde Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasında amansız bir rekabete dönüşecek olan Soğuk Savaş döneminin başlangıcı olarak Kore Savaşı belirtilmiştir. Yazar, bu konuda yazılmış eserlerden bahsettikten sonra eksiklik duyduğu konuya ait şu soruları dile getirmiştir: “Kore’de savaşa giden süreç nasıl başladı ve dinginliği ile nam salmış bu coğrafya neden sıcak çatışmalara sahne oldu?”. Bu Kitabın yazımının bu sorular etrafında şekillendiği üzerine vurgu yapılmıştır. Eser, Kore ve Amerikan kaynaklarından yararlanılarak Kore Savaşı’nın hangi koşullar nedeni ile ortaya çıktığını açıklamaktadır.

Giriş bölümündeki “Kore Coğrafyası ve XX. Yüzyıl Öncesi Kore Tarihine Genel Bir Bakış” alt başlığı altında Kore Yarımadası hakkında coğrafi bilgilere yer verilmiştir. Kitabın devamında, Kore tarihinin en başından XIX. yüzyıl sonlarına dek Kore Yarımadası’nda kurulan devletler ve bu süre boyunca sosyal değişiklikler ele alınmıştır. Kore tarihinin XIX. yüzyıla kadar özetlenmesi, Kore Yarımadası’nda XX. yüzyılda yaşananların daha iyi anlaşılması için oldukça anlamlı olmuştur. “XX. Yüzyıl İtibariyle Kore” alt başlığı altında ise II. Dünya Savaşı sonrası Kore Yarımadası’nın bölünmesi üzerine durulmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında Kore Yarımadası’nda yaşanan olaylar ve Kore halkının 1948 yılında iki ayrı ülkeye ayrılmasının nedenleri sıralanmıştır. Güneyde oluşturulmaya çalışılan sosyalizm karşıtı

sistem ve bu sistemin detaylarına değinilip kuzeyde komünizm etkisi altında olan sosyalist bir düzenin oluşturulduğu bilgisi verilmiştir. Bu bölüm, son olarak Kore Savaşı'nın gidişatı hakkında bilgi vererek sonlandırılmıştır.

Kitabın birinci bölümünde Yarımada'da bölünme öncesindeki durum ve bölünmeye giden yolda ortaya çıkan gelişmeler "*Kore Savaşı Öncesi Yaşanan Gelişmeler*" başlığı altında incelenmiştir. Burada yazar, Kore Savaşı öncesinde Kore Yarımadası hakkında bilgi vermiş ve 1945 yılında II. Dünya Savaşı bitimine kadar ilgili coğrafyadaki nüfuz çatışmalarına açıklama getirmiştir. İlerleyen kısımlarda ise uluslararası konferanslar ve örgütler aracılığı ile alınan kararların Kore Yarımadası'nın geleceğini nasıl şekillendirdiğine değinilmiştir. Bu bölüm, özellikle Kore neden ikiye ayrıldı, Kore Savaşı'nı hazırlayan nedenler nelerdi gibi iki temel sorunun kaynaklar çerçevesinde açıklanmaya çalışıldığı bölüm olması nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir.

Birinci bölümde yer alan "*Kore Yarımadasında Japon İstila Dönemi*" ve "*Japon İstila Dönemi Sonrası Kore*" alt başlıklarında nüfuz bölgesi olarak görülen Kore Yarımadası'nın çevre ülkelerin çekişmelerinin yaşandığı bir savaş ve işgal alanına dönüşmesi tarihi sıralama ve nedenleri ile birlikte ele alınmıştır. Önce Çin-Japon çekişmesi ve sonra Rus-Japon çekişmesinin sonucu Kore Yarımadası'nda gerçekleşen savaşlar sonucu Japon İmparatorluğu'nun Kore'deki 35 yıllık işgal döneminden bahsedilmiştir. Devamında, II. Dünya Savaşı'nın bitmesi için Amerika Birleşik Devletleri'nin olası savaş sonrası senaryoları ve aniden teslim olan Japonya karşısında Kore Yarımadası'nın yeni durumu hakkındaki kararlara iten şartlar irdelenmiştir.

Diğer alt başlıklar ise sırası ile: "*Uluslararası Görüşmelerde Kore Sorunu*", "*Moskova Konferansı Sonrasında Kore'deki Gelişmeler*", "*Moskova Konferansı'na Korelilerin Tepkisi*", "*Kore'de Görüş Ayrılıkları*", "*A.B.D.-Sovyet Ortak Komisyonu'nun Başarısızlık Nedenleri*", "*Kore Sorununun Birleşmiş Milletlere Taşınması*", "*Birleşmiş Milletler'in Seçim Kararı*", "*Yarımadada İki Devletin Kurulması*", "*Yarımadada Yeni Bir Dönem*"dir. Bölümün yer alan alt başlıklarda Kore Yarımadası'nın geleceğinin II. Dünya Savaşı boyunca ele alındığı çeşitli uluslararası görüşmelere yer verilmiş ve Korelilerin bu görüşmelerde alınan kararlara olan tepkileri anlatılmıştır. Sonrasında ise Kore Yarımadası'na asker gönderen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki çıkar çatışmalarının

derinleşmesi ile Kore Yarımadası'nda resmi olarak iki Kore devletinin kurulmasına giden yol aydınlatılmıştır.

İkinci bölümde Kore Savaşı'nın başlangıcından Çin'in savaşa müdahil olmasına kadar olan süreç "*Yarımadada Savaşın Başlaması*" başlığı altında değerlendirilmiştir. Yazar bu bölümü, güneydeki Amerikan yönetimi ve Amerikan destekli siyasi güç ile kuzeydeki Sovyet destekli Koreli siyasi güçlerin faaliyetlerini analiz etmiştir. Kore Savaşı'nın başlaması ile birlikte Birleşmiş Milletler güçlerinin Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ni güneyden çıkarması ancak sonrasında Kuzey'in işgal etmesi üzerine Çin Halk Cumhuriyeti'nin savaşa katılmasını açıklayarak sonlandırmıştır.

İkinci bölümde yer alan "*Müttefiklerin Kore'ye Adım Atmaları*" ve "*Rhee Syngman ve Güney'deki İcraatları*" adlı alt başlıklar Kore Yarımadası'nın güneyinde yaşanan siyasi gelişmeleri ele almıştır. "*Kim İl Sung ve Kuzey Kore*", "*Sovyetler Etkisi Altında Kuzey Kore*" ve "*Kim İl Sung ve Kuzey'deki İcraatları*" adlı alt başlıklar yarımadanın kuzeyinde yaşanan siyasi gelişmeleri ele alarak savaş patlak vermeden hemen önceki durumu ortaya sermiştir.

İkinci Bölümde yer alan diğer alt başlıklar şunlardır: "*A.B.D. ve S.S.C.B.'nin Kore Sorunu Hakkındaki Resmi Yaklaşımları*", "*Kore Sorununda A.B.D.'nin Resmi Tezi ve Politikası*", "*Kuzeyden Güneye Saldırıların Başlaması*", "*Savaşın Başlaması*", "*Çin'in Savaşa Girişi*"dir. Bu başlıklar altında Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Kore Yarımadası'nın geleceği hakkındaki resmi yaklaşımlarına yer verilmiştir. Ani bir şekilde başlayan Kore Savaşı'na Birleşmiş Milletler çağrısı ile Amerika Birleşik Devletleri komutanlığında Türkiye'nin de asker gönderdiği Birleşmiş Milletler Ordusu'nun kurulması açıklanmıştır. Son olarak ise Birleşik Milletler Ordusu Komutanı General MacArthur ile Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Truman arasındaki görüş ayrılıklarına yer verilerek Çin'in savaşa müdahil olmasının altında yatan görünen ve görünmeyen sebeplere değinilmiştir. Böylece Kore Savaşı başlamadan hemen öncesinde iki büyük gücün resmi görüşleri ve savaş başladıktan sonra yaklaşımlarının da açıklanması ile Kore Yarımadası'nda günümüze kadar halen çözülemeyen savaşın nedenleri ve karmaşıklığı bu bölüm altında incelenmiştir.

Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma – Kore Savaşı adlı eser Kore Savaşı konusunda yazılan ilk eser değildir ve son eser de olmayacaktır. Kore Savaşı'nı Türkiye açısından ele almamıştır. Kore'nin nerede olduğunu

dahi bilmeden dünya barışı uğruna uzak topraklara giden Türk askerlerinin cesurca çarpıştığı bir savaş olan Kore Savaşı'nın çıkış nedenlerini incelemiştir. Ayrıca bu eser sadece Kore Savaşı'nın çıkış sebebini ele almakla kalmayıp savaş öncesi bölgedeki genel görünüm ve savaşı hazırlayan gelişmeleri bir arada ele alması nedeni ile Türkiye'deki Kore Savaşı ve Kore çalışmaları alanındaki bilgi açıklığına katkı sunması bakımından önemli bir yere sahiptir. Kitap Kore, Uzak Doğu ya da Asya bölgesi alanında çalışmalar yapacak olanlara, bilgi sahibi olmak isteyenlere yol gösteren değerli bir başvuru kitabı olarak okuyuculara sunulmuştur.

DOĞU ASYA ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ

YAYIN ŞARTLARI

1. Yazılar Doğu Asya bđlgesinde bulunan ũlke ve toplumlar ile sınırlandırılacak veya Doğu Asya bđlgeleri ile çevre bđlge, ũlke toplumlar arası ilişkiler, sorunlara odaklanmış olması gerekecektir.
2. Yazıların daha Önce başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak için kabul edilmemiŐ olması gerekir.
3. Bilimsel toplantılarda sunulmuŐ bildiriler, toplantı ve niteliği belirtilmek Őartıyla kabul edilebilir.
4. Yazılar, Önce yayın kurulu tarafından yayın ilkelerine; amaç, konu, muhteva, yazım kurallarıyla ilgili hususlar açısından incelendikten sonra, uygun gđrũlũrse, Danışma Kurulu'nun Őnerisi doğrultusunda, bilimsel çalışmalarıyla o alanda tanınmış iki hakeme gđnderilir. Hakemlerden olumlu rapor alan yazılar, basılmak ũzere sıraya konur. Hakemlerin isimleri gizli tutulur; raporlar beş yıl sũreyle saklanır. Yazarlar; hakemlerin ve yayım kurulunun istek, Öneri ve uyarılarını dikkate alırlar. Ancak katılmadıkları hususlara ve hakem kararlarına, gerekçelerini belirtmek kaydıyla itiraz edebilirler. Bu durumda editör, başka bir hakemin gđrũŐũne baŐvurabilir.
5. Yayın Kurulu, biçimle ilgili olarak dũzeltmeler ve değişiklikler yapabilir. Hakem gđrũŐleri alındıktan sonra yazarın mũracaatı hālinde yazısının yayımlanıp yayımlanmayacağı kendisine bildirilir.
6. "Yayın Tanıtım ve Değerlendirme" yazıları hakeme gđnderilmez. Ancak makale kurallarına uyulur.
7. Yayına kabul edilmeyen yazıların bir sureti istek hālinde yazara iade edilir.

YAYIN İLKELERİ

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi (DAAD), sosyal bilimler alanında yılda iki kez (Bahar ve Gũz) yayımlanır. Dergi, Özellikle disiplinler arası yaklaşım ile Doğu Asya'nın çeşitli sorunlarını konu edinen bilimsel çalışmalara yer verir. Dergide yayımlanacak makalelerin Doğu Asya'daki ũlke ve toplumların tarihİ, kũltũrũ, iktisadi hayatı, siyasal yaşamı; gũvenlik ve dış politikası başta olmak ũzere ũlkeler, milletler ve etnik gruplar arası ilişkileri, gũncel sorunları ile medeniyet tasavvurlarını ilmİ bir bakış açısıyla ele alması beklenir. Dergide, Doğu Asya'yla ilgili Önemli eser ve kiŐileri tanıtıp değerlendiren yazılar ile Önemli gđrũlen eviri yazılar da yayımlanabilir.

Makalelerin Dergide yayımlanabilmesi için, başka bir yerde yayımlanmamış olması ya da yayın için değerlendirme aşamasında bulunmaması gerekir. Herhangi bir kongre ya da bilgi şöleninde sunulan makalelerde kongre ya da bilgi şöleni adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir. Bir araştırma kurumu ya da fonu tarafından desteklenen çalışmalarda, desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje numarası verilmelidir.

Makalelerin Değerlendirilmesi

Aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmış yazılar, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dasad> adresi üzerinden yükleme yapabilirler. Herhangi bir sorun ile karşılaşıldığında ileti (elektronik posta) yoluyla daad@daadtr.com, kamucam13@gmail.com adresi üzerinde dergi yönetimi ile iletişim kurulabilir. Klasik postayla göndermek isteyenler üç (bir adet isimli, iki adet isimsiz) nüsha çıktı ve YD (Yoğun Disk)'si ekli olduğu hâlde büyük boy bir zarf içerisinde gönderilmelidir.

Gelen makale Yayın Kurulu tarafından ön incelemeye alınır. Ön incelemede makale, Dergi'nin yayın ilkeleri ve politikası ile önceliklerine uygunluğu, alana katkısı; ayrıca konu, yazım kuralları ve şekil açısından değerlendirilir. Bu yönleriyle uygun bulunan makaleler ilmî açıdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderilir. Hiçbir şekilde hakemlere yazarın kimliği ile ilgili bilgi gönderilmediği gibi, yazarlara da hakem adı açıklanmaz. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde makale, üçüncü bir hakeme gönderilebilir. Hakemler tarafından düzeltme istenen makaleler gerekli değişiklikler için yazarına geri gönderilir. Belirli bir süre içinde istenilen düzeltmelerin yapılması beklenir. En az iki olumlu rapor alamayan, düzeltilmesi için yazarına yeniden gönderilen ve belirlenen süre içinde düzeltmeleri yapılmayan makaleler yazarlarına bilgi verilerek yayım sürecinden elenir. İki hakemden "yayımlanabilir" değerlendirmesi alan makaleler yayım sırasına yerleştirilir. Yayına hazır yazılar yayımlanmak üzere sıraya konur. Hakem adları ve yazar adları karşılıklı olarak dergimizde mahfuzdur ve açıklanmaz. Hakem süreci olumlu tamamlanan her yazı yayımlanacaktır. Bu nedenle yazı sahiplerinin yazılarının akıbetini öğrenmek için ayrıca aramalarına gerek yoktur.

Yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarına aittir.

Yazım Dili

Dergi'nin yazım dili Türkiye Türkçesi, İngilizce ve Çince'dir.

ETİK İLKELER

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi (DAAD), yayın gönderen yazarlardan aşağıda belirtilen etik kurallara uymaları beklenmektedir.

- Dergiye gönderilen makaleler başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır,
- Yazarlar makalelerinde kullandıkları tüm alıntılara referans vermiş olmalıdır,
- Yazarlar makaleye bilimsel katkı verdiklerini garanti etmelidir,
- Yazarlar makalenin başka bir kişi ya da kurumun fikri mülkiyet haklarını ihlal etmediğini, intihal içermediğini ve kendi çalışmaları olduğunu garanti etmelidirler,
- Makalede adı geçen tüm yazarlar, gönderilen ve yayınlanan makaleler üzerinde eşit sorumluluğa sahiptir,
- **Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler derginin görüşleri değildir. Tüm sorumluluk yazarlara aittir.**
- Dergideki tüm haklar saklıdır. Makaleler, derginin adı olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.
- Derginin yazarlarına telif hakkı yoktur.
- Yazışmadan sorumlu yazar adı geçen tüm ortak yazarların yayına ve ortak yazar olarak adlandırılmaya razı olduğunu garanti etmelidir. Çalışmaya önemli bilimsel ve yazınsal katkı sağlayan tüm kişiler ortak yazar olarak adlandırılmalıdırlar,
- Yazarlar gerekli görülmesi halinde makalede yer alan veri setlerine ulaşımı sağlamalıdırlar,

YAYIN ÜCRETİ YOK

Makale gönderimi, makale incelemesi veya yayımı herhangi bir ücrete tabi değildir

TELİF VE YAYIN HAKLARI

Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan yazıların yazılı ve elektronik ortamda tüm yayın hakları **Doğu Asya Araştırmaları Dergisi'**ne aittir.

Yayına kabul edilen makalenin yazışmadan sorumlu yazarı elektronik posta yoluyla aldığı elektronik lisans anlaşmasını tüm yazarlar adına imzalamaktadır.

Gizlilik Beyanı

Bu dergi sitesindeki isimler ve elektronik posta adresleri bu derginin belirtilen amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Diğer amaçlar veya başka bir bölüm için kullanılmayacaktır.

YAZIM KURALLARI

1. Başlık: Yazının içeriğini yansıtır nitelikte olmalı, büyük harflerle ve koyu karakterlerle 12 punto ile yazılmalıdır.

2. Yazar adı ve adresi: Başlıktan sonra sağa dayalı şekilde, soyadın tamamı büyük harfle olmak üzere unvanıyla (10,5 punto) birlikte yazılmalıdır. Yazarın kurumu, ileti (el-mek) adresi, dipnot hâlinde (10 punto olarak) gösterilmelidir.

3. Öz: 10 punto ile yazının başında, konuyu kısa ve öz bir biçimde ifade eden en az 150, en fazla 250 kelimelik bir özet bulunmalı; özeti bir satır altına, 3-8 kelimedenden oluşan “anahtar kelimeler” yazılmalıdır. Özde, araştırmanın kapsamı ve amacı belirtilmeli, kullanılan yöntem tanımlanmalı ve ulaşılan sonuçlar kısaca verilmelidir. Öz içerisinde, yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir.

Türkçe makalelerde, Türkçe başlık, öz ve anahtar kelimelerin altına yazının İngilizce başlık (title), öz (abstract) ve anahtar kelimeler (key words) eklenmelidir. Bu bölüm soldan 1 cm içeride ve 10 punto ile yazılmalıdır.

İngilizce makalelerde, İngilizce başlık (title), öz (abstract) ve anahtar kelimelerin (key words) altına yazının Türkçe başlık, öz ve anahtar kelimeler eklenmelidir. Bu bölüm soldan 1 cm içeride ve 10 punto ile yazılmalıdır.

Çince makalelerde, Çince başlık, öz ve anahtar kelimelerin altına yazının İngilizce başlık (title), öz (abstract) ve anahtar kelimeler (key words) eklenmelidir. Bu bölüm soldan 1 cm içeride ve 10 punto ile yazılmalıdır.

4. Ana metin:

a. A4 boyutunda kâğıtlara, PS formatıyla, Word 6.0 ve üstü programlarla ve Times New Roman karakterleriyle (Çince makalelerde Microsoft YaHei veya Simsun), 11 punto ve 1 satır aralığı ile paragraf aralarında 6 nk boşluk bırakılarak yazılmış olmalıdır. Metnin gerektirdiği durumlarda, fontlar ayrıca bir dosya hâlinde verilmek kaydıyla, transkripsiyon harfleri kullanılabilir.

b. Konuyu yeterince ifade edebilir, makul ölçüde ve okunabilir olmalıdır. Türkçe ve İngilizce yazılar öz ve kaynakça dâhil 6,500 (altı bin beş yüz) kelimeyi, Çince yazılarda ise 4500 kelimeyi

geçmemelidir. Metin içinde vurgulanması gereken kısımlar, koyu değil eğik harflerle yazılmalıdır.

c. “Giriş”, “Sonuç” gibi başlıklar kullanıp kullanmama, yazarın tercihinine ve konunun gereğine bağlıdır. Sistematik bir düzen sağlamak maksadıyla ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir. Başlıkların tamamı koyu yazılmalıdır. Ana başlıkların tamamı büyük harfle, ara başlıkların ilk harfleri büyük harfle, alt başlıklar küçük harfle yazılmalı, sonuna iki nokta (:) konularak karşısından devam edilmelidir. Ana, ara ve alt başlıklar aşağıdaki gibi olmalıdır:

ANA BAŞLIK

Ara Başlık

Alt başlık:

ç. Kenar boşlukları 3'er cm. olmalı ve sayfalar numaralandırılmalıdır.

d. Metin içinde vurgulanması gereken kısımlar *eğik harflerle*, alıntılar ise *“eğik harflerle ve tırnak içinde”* yazılmalıdır. Üç satırı geçen aynen alıntılar, tırnak içinde eğik harflerle ve soldan bir cm içeriden verilmelidir. Zorunluluk olmadıkça koyu karakter kullanılmamalıdır.

e. Çizelge, tablo, fotoğraf vb. malzeme, bilimsel kurallara uygun olarak hazırlanmalı; kolay anlaşılır ve yalın olmalı, yeterli açıklaması bulunmalıdır. Tablo içindeki yazılar 10 punto karakter ile yazılmalı, ayrıca, tablolar düzenlenmeye elverişli olmalıdır. Dergimizin sayfa marjını aşmamalıdır (genişlik 11,5 cm; yükseklik 16 cm).

A) İMLÂ, DİL VE ÜSLÛP

Özel imlâ gerektirmeyen durumlarda, *TDK Yazım Kılavuzu*'na uyulmalıdır. Dil ve ifade yönünden, bilimsellik dışı unsurlar bulunmamalıdır.

B) KAYNAK GÖSTERME (ATIF):

1. Sadece zorunlu açıklamalarda dipnot kullanılmalı, diğer atıflar metin içinde gösterilmelidir. Metin içinde kaynak gösterirken parantez işareti içinde olacak şekilde, yazarın soyadı, eserin yayımlandığı yıl, iki nokta –boşluk- ve sayfa numarası sırasıyla yazılmalıdır.

Örnek: (Kut, 1999: 16), (Wang, 2017:21)

Yazar eserini Soyadı Kanunu'ndan önce vermişse yazar adı yazılmalıdır.

Örnek: (Muallim Naci, 1297: 213)

2. Aynı konuda birden fazla kaynağa atıf yapılacaksa, aralara noktalı virgül (;) konulmalıdır

Örnek: (Karluk, 2007: 194; Dünder 2011: 87)

3. İki yazarlı çalışmalara değinilirken araya tire (-) işareti konularak gösterilmelidir

Örnek: (Karluk-Wang, 2007: 211)

İkiden fazla yazarlı kaynaklarda ise ikinci yazarın soyadından sonra (vd.) kısaltması konulmalıdır.

Örnek: (Kutlar vd. 2012: 99)

4. Aynı yazara ait, aynı yıl içinde birden fazla esere atıf yapılacaksa "1949/1.; 1949/2.:" biçiminde gösterilmelidir, kaynakçada da aynı şekilde belirtilmelidir.

Örnek: (Yang, 1981/1), (Yang, 1981/2)

5. Atıf yapılan eser -ansiklopedi vb.- birden fazla ciltten oluşuyorsa (:) işaretinden sonra, kaçınıcı cilt olduğu belirtilmelidir.

Örnek: (Köprülü, 1967: 5/213)

6. El yazması bir eser kaynak gösterilecekse yazar adından sonra (yz.) kısaltması verilmeli, iki noktadan sonra gerekiyorsa varak / sayfa numarası belirtilmeli; tam künye kaynakçada gösterilmelidir:

Örnek: (Nef'î yz.: 45b)

7. Arşiv belgeleri kaynak gösterilirken metin içinde kısaltma yapılarak gibi verilip açılımı kaynakçada gösterilmelidir.

Örnek: (BOA Mühimme, 15: 25)

8. Dipnot açıklamalarında atıf yapılacaksa orada da aynı usul takip edilmelidir.

Örnek: Bu konuda geniş bilgi için bk. Lin Yutang 1934: 189-207; Karadağ 2017: 220; Şenzo 2000: 93.

C) KAYNAKÇA (BİBLİYOGRAFYA) DÜZENLEME

1. Yazarların soyadına, göre sıralanmalıdır. Soyadı Kanunu'ndan önceki eserlerde yazarın adı esas alınmalıdır.

2. Bir yazarın birden fazla eserine yer verilecekse yayım tarihi eski olandan yeni olana doğru sıralanmalıdır.

3. Kaynağın künyesini verirken sıralama şu şekilde olmalıdır:

a) Kitaplar için: Aralara virgül işareti konmak üzere; yazar soyadı (büyük harflerle), adı, kaynağın yayım tarihi -yazar adıyla tarih arasına virgül konulmaksızın- tarih (parantez içinde), kitap adı (*italik*)ve varsa çevirenin adı (parantez içinde), yayınevi veya yayımlayan kurum, yer adı.

Kitap kaynakçası örneği:

QARLUQ, Abdureşit C. (2006), *Sarı Uygurların Sosyo-Kültürel Yapısı*, Atılım Yay., Ankara.

YU Fuzeng/于富增 (2009), “Reform ve Açılma” 30 yıllık Süreçte Çin’e Gelen Uluslararası Öğrenci Eğitimi/改革开放 30 年的来华留学生教育, Pekin Dil Üniversitesi Yayınevi/北京语言大学出版社.

b) Makaleler, bildirimler ve ansiklopedi maddeleri için: Yazar soyadı, adı, kaynağın yayın tarihi -yazar adıyla tarih arasına virgül konulmaksızın-tarih (parantez içinde), makale / bildiri / madde başlığı (“tırnak içinde”), süreli yayın / bildiri kitabı / ansiklopedi adı (*italik*), belliyse cilt (C), sayı (S), sayfa(lar) (s.). Yayımlanmış bildirimlerde de bildiri kitabının basım tarihi (yıl) ile birlikte sempozyum / kongre vb. toplantının düzenleniş tarihi de bulunmalıdır. Yayımlanmamış bildirimlerde bildirim sunum tarihi, toplantıyı düzenleyen kurum, toplantının düzenleniş günleri belirtilmelidir.

Makale kaynakçası örneği:

KARLUK, Abdureşit Celil (2001), Çin Halk Cumhuriyeti’nde Sosyo-Ekonomik Kalkınma Girişimleri ve Reformlar, *Kök Araştırmaları, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmaları*, Cilt I, Sayı III, Ankara. S. 265-283.

HU, Angang 胡鞍钢 (2005), Çin Kalkınma Modeli Üzerine Düşünceler/关于中国发展模式的思考, *Tianjin Sosyal Bilimler Dergisi/天津社会科学*, Sayı.4/4 期, s. 25-30.

Bildiri kaynakçası örneği:

KOZ, M. Sabri (2004), “Belli Mahlaslar Üzerinden Şiir Söyleme Geleneği ve Türkiye’de Yazılan Alevi-Bektaşî Cönk ve Mecmualarındaki Hatâî Mahlaslı Şiirler”, *I. Uluslararası Şah İsmail Hatâyî Sempozyumu Bildirileri*, 9-10-11 Ekim 2003, Haz.: Gülağ Öz, ATO Yayını, Ankara, s. 184-217.

Elektronik Kaynakça Örneği:

Racism With Chinese Characteristics: The Laundry Detergent Ad and Han Privilege, <https://thedi diplomat.com/2016/06/racism-with-chinesecharacteristics-the-laundry-detergent-ad-and-hanprivilege/> Erişim: 25.12.2017);

Ansiklopedi maddesi örneği:

PARMAKSIZOĞLU, İsmet (1967), “Kemâl Paşazâde”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, MEB Yayını, Ankara, s. 561-566.

c) El yazması eserler için eserin yazarı belliyse önce yazar adı, parantez içinde “yazma” kısaltması olarak (yz.) ibaresi, sonra sırasıyla eserin adı (*italik*), bulunduğu kütüphane, koleksiyon ve numarası ve -gerekliyorsa-sayfa numaraları yazılmalıdır.

El yazması eser örneği:

a) Mecmua-i Eş’âr (yz), Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, Nu. 5335.

b) Âlî b. Mustafa (yz), *Nasîhatü’s-selâtîn*, Ali Emiri Millet Kütüphanesi, Şer’iyye, Nu. 611.

İletişim Bilgileri

Haberleşme adresi:
İlk yerleşim mahallesi, 1936.
Cadde, No.64/B16,
Yenimahalle, Ankara

E-Posta: editor@daadtr.com,
2017daad@gmail.com
kamucam13@gmail.com

www.daadtr.com

www.dergipark.gov.tr/dasad

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

Bahar/Spring 2021

İçindekiler/Contents

Abdürreşit C. KARLUK Takdim/Editorial	
Seriye SEZEN Moğalistan'da Anayasal Düzen ve Devlet Örgütlenmesi Constitutional Order and Organization of The State in Mongolia	1-32
Eda KUŞKU SÖNMEZ Çin'in Bölgesel Hegemonya Araçları Olarak Asya Pasifikte Uluslararası Örgütler International Organizations in Asia Pacific as China's Tools for Regional Hegemony	33-53
Berkan KARAMURTLU Kuşak Yol Projesi Bağlamında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Küresel Hegemonya Girişimi Global Hegemony Initiative of China as Reflected in the Belt and Road Project	54-81
İbrahim RAMAZANI İki Devrim Sonrası İran-Çin İlişkileri: İran'ın Doğu'ya Bakış Stratejisinde Çin'in Yeri Iran-China Relations After Two Revolutions: The Position of China in Iran's Look East Strategy	82-94
Cem YILMAZ Güneydoğu Asya'nın Potansiyel Çatışma Kaynağı Olarak Güney Çin Denizi South China Sea as A Source of Potential Conflict in South East Asia	95-114
Ahmet Yiğitalp TULGA The Opinion of The Taiwanese Media on Pro-Independence and Pro- Unification with People Republic China During Tsai Ing-Wen Era Tayvan Medyasının Tsai Ing-Wen Döneminde Çin Halk Cumhuriyeti ile Birleşme ve Bağımsızlık Konusundaki Görüşü	115-131
Çeviri Makalesi/Translation Denzenkham ULAMBAYAR Moğolistan ve Türkiye İlişkileri: De Facto'dan De Jure'ye Mongolia-Turkish Relations: From De Facto to De Jure.	132-147
Bölge Uzmanı ile Söyleşi / Interview with Regional Expert Abdürreşit C. Karluk/Konuşan: Büşra BEREKET	147-164
Yayın Şartları, İlkeleri ve Yazım Kuralları	165-171